

SV

SV

SV

EUROPEISKA GEMENSKAPERNAS KOMMISSION

Bryssel den 14.10.2009
KOM(2009) 533 slutlig

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL
EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET**

Utvidgningsstrategi och huvudfrågor 2009-2010

{SEK(2009) 1333}
{SEK(2009) 1334}
{SEK(2009) 1335}
{SEK(2009) 1336}
{SEK(2009) 1337}
{SEK(2009) 1338}
{SEK(2009) 1339}
{SEK(2009) 1340}

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET

Utvidgningsstrategi och huvudfrågor 2009-2010

1. INLEDNING

Den femte utvidgningen av EU har bidragit till att befästa demokratin och rättsstatsprincipen i Europa. Den har stärkt de ekonomiska möjligheterna och har gett EU en viktigare roll i ansträngningarna för att åtgärda problem som klimatförändringar, konkurrenskraft samt reglering och övervakning av finansmarknaderna. Under de senaste fem åren har det utvidgade EU visat sin kapacitet att samarbeta för att ta itu med de svåra problem som unionen står inför. Utvidgning är ett av EU:s mest effektiva utrikespolitiska instrument.

EU:s nuvarande utvidgningsprocess äger rum i en situation med djup och utbredd recession. Krisen har påverkat både EU och utvidgningsländerna. Samtidigt har EU fått tre nya ansökningar om medlemskap från Montenegro (december 2008), Albanien (april 2009) och Island (juli 2009). Dessa ansökningar är ytterligare bevis på EU:s dragningskraft och dess roll för att främja stabilitet, säkerhet och välbefinnande.

Reformframstegen i utvidgningsländerna har gjort att de kunnat gå framåt genom de olika etapperna i anslutningsprocessen. Anslutningsförhandlingarna med Kroatien närmar sig slutfasen. Anslutningsförhandlingarna med Turkiet har nått en mer krävande fas och reformarbetet behöver få ny fart. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien har gjort betydande framsteg med att åtgärda de viktigaste utmaningarna. Kommissionen håller på att utarbeta ett yttrande om Montenegros ansökan om medlemskap. Den håller också att utarbeta ett yttrande om Islands ansökan. Den är beredd att på rådets uppmaning utarbeta ett yttrande om Albaniens ansökan. För samtliga berörda länder på västra Balkan kan ytterligare framsteg leda till att länderna får status som kandidatländer när de har visat att de är redo.

Det krävs fortfarande, i varierande grad, omfattande insatser av länderna på västra Balkan och Turkiet innan de uppfyller fastställda kriterier och villkor. Reformtakten är ofta långsam. Den internationella ekonomiska krisen lägger ytterligare sten på bördan. I flera fall påverkar bilaterala frågor anslutningsprocessen helt i onödan.

Mot bakgrund av dessa utmaningar fortsätter den förnyade konsensus om utvidgning som Europeiska rådet enades om i december 2006 att visa vägen framåt. Denna politik bygger på principerna om konsolidering av åtaganden, rättvisa och stränga villkor och bättre kommunikation med allmänheten, i kombination med EU:s kapacitet att integrera nya medlemmar. EU har förbättrat utvidgningsprocessens kvalitet. Framför allt ägnas nu rättsstatsprincipen och god samhällsstyrning större uppmärksamhet i ett tidigt skede.

Anslutningsprocessen sporrar till politiska och ekonomiska reformer. Det ligger i EU:s strategiska intresse att se till att processen fortsätter i oförändrad takt på grundval av de principer och villkor man enats om.

EU:s utvidgningspolitik leder till en varsamt styrd process där kandidatländer och potentiella kandidatländer närmar sig EU i en takt som motsvarar takten i deras politiska och ekonomiska

reformer och deras förmåga att påta sig de rättigheter och skyldigheter som följer av ett medlemskap enligt Köpenhamnskriterierna. På västra Balkan är regionalt samarbete fortfarande av största vikt och utgör ett centralt inslag i stabiliserings- och associeringsprocessen.

Genom Lissabonfördraget reformeras det utvidgade EU:s institutioner för att ge unionen möjligheter att anpassa sin politik till en snabbt föränderlig värld. Särskilt när det gäller utvidgning kommer fördraget att tillhandahålla en institutionell ram som bör bana vägen för en smidig anpassning av unionens institutioner när en ny medlemsstat ansluter sig, och ändra anslutningsförfarandet genom att Europaparlamentet och de nationella parlamenten underrättas om ansökningar om medlemskap.

Inrättandet av ett system med viseringsfrihet för f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Montenegro och Serbien i början av 2010, på grundval av kommissionens förslag, kommer att visa att reformerna medför konkreta fördelar för allmänheten. Kommissionen kommer att lägga fram liknande förslag för Albanien och Bosnien och Hercegovina i mitten av 2010, under förutsättning att dessa länder uppfyller de fastställda villkoren.

När det gäller Cypernfrågan är ledarna för de grekcypriotiska och turkcypriotiska befolkningsgrupperna på väg in i en avgörande fas i förhandlingarna om en övergripande lösning under FN:s överinseende. Kommissionen stöder deras ansträngningar och tillhandahåller teknisk rådgivning i frågor som ligger inom EU:s behörighet.

I det här meddelandet redovisas de framsteg som gjorts och de viktigaste utmaningar som länderna i utvidgningsprocessen står inför. Meddelandet anger huvuddragen i kommissionens strategi för att vägleda och stödja ländernas ansträngningar under det kommande året. Dessutom ger kommissionen i ett följedokument riktlinjer för Kosovo¹, för ytterligare framsteg mot integration med EU i överensstämmelse med regionens europeiska perspektiv.

2. DE VIKTIGASTE UTMANINGARNA

I avsnittet nedan redogörs för de centrala frågor som i nuläget påverkar utvidgningsprocessen. EU kan genom sin utvidgningspolitik hjälpa till att åtgärda dessa utmaningar men huvudansvaret ligger hos de berörda länderna.

Ekonomisk kris

Den globala recessionen har i varierande grad påverkat ekonomierna på västra Balkan och i Turkiet. EU hjälper utvidgningsländerna att lindra krisens verkningar och bana väg för en sund återhämtning i samarbete med internationella finansinstitut.

Den ekonomiska aktiviteten på västra Balkan och i Turkiet har minskat kraftigt sedan andra halvåret 2008 till följd av minskad efterfrågan på deras exportprodukter, mindre utländska direktinvesteringar och minskad gränsöverskridande utlåning. De offentliga finanserna försämrades i alla ekonomier. Arbetslösheten, som redan är hög i flera länder, har börjat stiga ännu mer. Den ekonomiska nedgången i västra Balkan och Turkiet 2009 är lika omfattande som EU-genomsnittet men inte lika allvarlig som i de EU-medlemsstater som drabbats hårdast. Däremot är den makroekonomiska situationen i alla länder fortsatt svag.

¹ Enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99.

Länderna på västra Balkan har begränsat utrymme för en kraftfull inhemsk makroekonomisk politik för att möta krisen. Det finns betydande hinder för penningpolitiska och finanspolitiska åtgärder på grund av tidigare konjunkturförstärkande finanspolitik, krediter och inteckningar i utländsk valuta och stora underskott i bytesbalansen. Under dessa omständigheter har de flesta länderna i regionen över lag mött krisen på ett lämpligt sätt trots att man i vissa fall till en början inte insåg allvaret i problemen. Utsikterna till anslutning till EU har bidragit till att förtroendet för ekonomierna i regionen upprätthållits och gett stadga åt den ekonomiska politiken under den senaste tidens turbulens. Samtidigt har vissa utvidgningsländer kunnat dra nytta av de strukturreformer som införts under senare år vilket bidragit till att mildra krisen. Förbättrad finansreglering, bland annat i Kroatien och Turkiet, har bidragit till stabilitet och motståndskraft inom banksektorn. Serbien och Bosnien och Hercegovina erhöll stöd från Internationella valutafonden (IMF) eftersom underskottet i bytesbalansen ökade och de offentliga finanserna särskilt drabbades i dessa båda länder, på grund av tidigare expansiv politik.

Krisen fortsätter att breda ut sig i utvidgningsländerna, särskilt dess effekt på realekonomin, däribland på sysselsättningen och den sociala situationen. Återhämtningen kommer att ta tid eftersom den ekonomiska aktiviteten i de viktigaste handelspartnerländerna förväntas återhämtas sig endast i långsam takt. Kapitalinflöden för att stimulera den inhemska efterfrågan kommer förmodligen att förbli dämpade. Åtgärder på kort sikt har vidtagits för att mildra de sociala konsekvenserna av krisen för de mest utsatta grupperna i samhället. På medellång sikt är det mycket viktigt att säkerställa en sund finanspolitik, med tonvikt på ändamålsenliga och effektiva offentliga finanser samt investeringar. Det krävs sysselsättningsstrategier och åtgärder för socialt skydd för att ta itu med den strukturella arbetslösheten och skydda utsatta grupper.

Svaret på krisen måste beakta behovet av hållbar utveckling och den utmaning som klimatförändringen leder till, och prioritera åtgärder som leder till en säker och hållbar koldioxidsnål ekonomi. EU-relaterade reformer bidrar till stärkt konkurrenskraft och öppenhet och till en rättslig ram som främjar handel och investeringar. Åtgärder för att konsolidera rättsstatsprincipen, bland annat korruptionsbekämpning, är avgörande för att förbättra företagsklimatet.

När det gäller EU-stödet har stöd inför anslutningen anslagits för att stödja banksektorn, infrastrukturprojekt, små och medelstora företag och skapande av arbetstillfällen, även i landsbygdsområden. 200 miljoner euro i stöd från IPA (instrumentet för stöd inför anslutningen) har anslagits till detta ändamål vilket kommer att bidra till investeringar för åtminstone 1 miljard euro, samfinansierade genom lån från internationella finansinstitut. Kommissionen har föreslagit att kravet på samfinansiering för de länder som får IPA-stöd ska minskas. Kommissionen har via IPA tillhandahållit direkt budgetstöd till Serbien för att mildra effekterna av den finansiella och ekonomiska krisen. Dessutom har kommissionen föreslagit att rådet ska godkänna ett makroekonomiskt stöd i form av ett lån på 200 miljoner euro till Serbien. Dessa möjligheter står vid behov öppna även för andra länder. I båda fallen gäller vissa villkor för att få det finansiella stödet, bland annat ett avtal med IMF om sund makroekonomisk politik. Kommissionen har ett nära samarbete med de internationella finansinstituten som har lovat att öka utlåningen till länderna på västra Balkan och Turkiet till över fem miljarder euro 2009.

Rättsstatsprincipen

Västra Balkan och Turkiet står fortfarande inför stora utmaningar när det gäller rättsstatsprincipen, särskilt i fråga om kampen mot korruption och organiserad brottslighet. Dessa frågor är av avgörande betydelse för en fungerande demokrati och ekonomi och styr i stor utsträckning anslutningsprocessen till EU. De påverkar också, ibland på ett oproportionerligt sätt, hur allmänheten i EU uppfattar utvidgning. I utvidgningsländerna görs betydande ansträngningar för att åtgärda dessa problem. Kommissionen kommer att fortsätta att utnyttja utvidgningsprocessens fulla potential för detta och noggrant övervaka resultaten.

Korruptionen är utbredd på många områden och påverkar människornas vardag och företagsklimatet. Bland de områden som kräver särskild uppmärksamhet ingår offentlig upphandling och privatisering, domstolsväsendet, finansieringen av politiska partier samt öppenhet inom statsförvaltningen och den övriga offentliga förvaltningen. Ett oberoende och opartiskt domstolsväsende och åklagare som är specialiserade på korruptionsbekämpning och därmed sammanhängande brott är av största vikt liksom en avpolitiserad och professionell poliskår och förvaltning. Väl utformad lagstiftning och effektivt genomförande krävs inom områden som offentlig upphandling, immateriella rättigheter, finansiell kontroll, revision och bedrägeribekämpning.

Ytterligare ansträngningar krävs i kampen mot organiserad brottslighet som fortfarande är ett problem i hela regionen. Brottsbekämpande organ måste bli effektivare och samarbeta i syfte att få bukt med internationella kriminella organisationer.

I enlighet med den förnyade konsensusen om utvidgning och med hänsyn till erfarenheterna från den femte utvidgningen är rättsstatsprincipen en huvudprioritering som de berörda länderna måste ta itu med i ett tidigt skede av anslutningsprocessen. Med stöd från EU har vissa framsteg gjorts med att införa ändamålsenlig lagstiftning och ändamålsenliga strukturer för att bekämpa korruption och organiserad brottslighet men det krävs rigoröst genomförande och kontroll av efterlevnaden av lagarna för att konkreta resultat ska uppnås. Cirka 80 miljoner euro IPA-stöd 2009 har anslagits för att stärka domstolsväsendet och kontrollen av efterlevnaden av lagstiftning. Kommissionen har lett sakkunnigbedömningar med experter från medlemsstaterna om domstolsväsendet, kampen mot korruption och organiserad brottslighet i kandidatländerna och kommer att intensifiera sådana bedömningar. Användningen av riktmärken i anslutningsförhandlingarna och dialogen om en viseringsliberalisering har gett incitament till reformer.

Kommissionen har fortsatt sitt stöd för regionalt samarbete inom domstolsväsendet, polis och åklagarmyndigheten i kampen mot organiserad brottslighet och korruption. Länderna på västra Balkan måste stärka det rättsliga samarbetet inom regionen för att respektive länders rättssystem ska fungera ändamålsenligt. I detta avseende är det särskilt viktigt att problemet med straffrihet för krigsförbrytelser och andra allvarliga brott åtgärdas. Länderna bör därför se över de befintliga restriktioner i sina rättsliga ramar som gäller utlämning av egna medborgare och överföring av straffrättsliga förfaranden.

Kommissionen kommer att fortsätta att stödja partnerländer i kampen mot korruption och organiserad brottslighet. Effektiva och hållbara resultat kan emellertid inte uppnås utan politisk vilja och verkligt engagemang från myndigheterna i de berörda länderna. Kommissionen kommer att strängt övervaka vilka framsteg som uppnås ute på fältet, med fokus på resultat.

I de flesta utvidgningsländer utgör situationen när det gäller yttrandefriheten fortfarande ett problem. De viktigaste delarna av den rättsliga ramen för att skydda yttrandefriheten och medierna har visserligen införts men över lag ger otillbörliga politiska påtryckningar på medierna, allt fler hot och fysiska angrepp mot journalister liksom vissa kvarvarande rättsliga hinder anledning till allvarlig oro. Dessa frågor måste snarast åtgärdas.

Bilaterala frågor

Bilaterala frågor, däribland gränskonflikter, får allt större inverkan på utvidgningsprocessen. Sådana frågor bör lösas av berörda parter och inte bromsa upp anslutningsprocessen.

Under rapporteringsperioden bromsades anslutningsförhandlingarna med Kroatien upp av gränskonflikten mellan Slovenien och Kroatien.

Enligt förhandlingsramarna för Kroatien och Turkiet, som godkänts av alla medlemsstater, förväntar sig EU att kandidatländerna löser alla gränskonflikter i enlighet med principen om fredlig lösning av tvister i FN-stadgan, vilket om nödvändigt inbegriper hänskjutande av ärenden till Internationella domstolen. Att hitta ömsesidigt godtagbara lösningar liksom att ingå avtal om olösta frågor med grannländerna är också en del av stabiliserings- och associeringsprocessen.

Kommissionen förväntar sig att alla berörda parter gör sitt yttersta för att tillsammans med sina grannländer lösa återstående bilaterala frågor enligt dessa riktlinjer. När så är lämpligt står kommissionen beredd att hjälpa till att hitta lösningar, på begäran av de berörda parterna. Principöverenskommelsen mellan Kroatien och Montenegro om att utstaka gränsen vid Prevlaka genom medverkan av Internationella domstolen är uppmuntrande.

Alla parter som berörs av sådana bilaterala tvister är skyldiga att finna lösningar i en anda av goda grannförbindelser och med hänsyn till EU:s övergripande intressen. Detta kommer att förstärka effekterna av den förnyade konsensus om utvidgning där det fastläggs att takten i varje lands framsteg mot medlemskap beror på den takt i vilken landet genomför reformer.

Regionalt samarbete

På senare år har det regionala samarbetet i sydöstra Europa gjort betydande framsteg och regionen har tagit allt större egenansvar för processen. Det regionala samarbetet fungerar ändå inte så bra som det borde. Bilaterala tvister och meningsskiljaktigheter om Kosovo får för stor inverkan på det regionala samarbetet. De regionala strukturerna och initiativen måste också bli effektivare.

Meningsskiljaktigheterna om Kosovos deltagande i regionala möten, initiativ och avtal håller på att utvecklas till ett hinder för det regionala samarbetet. Om nuvarande praxis inte ändras finns det risk för att viktiga strukturer som Centraleuropeiska frihandelsavtalet (Cefta), regionala samarbetsrådet (RCC) och den regionala skolan för offentlig förvaltning (ReSPA) inte fungerar normalt. Kommissionen uppmuntrar med eftertryck alla berörda parter att söka praktiska och pragmatiska lösningar så att det regionala samarbetet omfattar samtliga parter, utan att låta sig påverkas av att åsikterna går isär i frågan om Kosovos ställning. Resultaten av strävan efter regionalt samarbete bedöms som en del av stabiliserings- och associeringsprocessen under alla etapper av utvidgningsprocessen.

Det regionala samarbetsrådet har varit verksamt i mer än ett år som en regionalt styrd efterföljare till stabilitetspakten, under politiskt beskydd av sydösteuropeiska

samarbetsprocessen (SEECp). Det regionala samarbetsrådet måste nu stärka sina ansträngningar att visa upp konkreta resultat. Samarbetsrådet har en strategisk roll i arbetet med att utveckla regionalt samarbete och fastställa och ta itu med behoven för regionala aktiviteter och strukturer. Det har också betydelse för programplaneringen av gemenskapsstöd som anknyter till regionalt samarbete. Kommissionen stöder arbetet i det regionala samarbetsrådet och finansierar en tredjedel av sekretariatets budget för perioden 2008–2010. Kommissionen har inlett en dialog med samarbetsrådets sekretariat om organisationens prioriteringar och om hur den kan förbättras och vidareutvecklas. Kommissionen undersöker också strukturer för framtida stöd och hur detta bäst kan utnyttjas för att göra det regionala samarbetsrådet effektivare.

Den regionala handeln är särskilt viktig för västra Balkans ekonomiska utveckling och för försoningsprocessen. Handeln kan också bidra till att åtgärda effekterna av den ekonomiska krisen. Den regionala frihandel som kommit till stånd genom Cefta är av central betydelse. Ytterligare viktiga steg i liberaliseringen av handeln, framför allt i handeln med jordbruksprodukter, har med framgång förhandlats fram i Cefta men har ännu inte trätt i kraft, samtidigt som arbetet pågår med att undanröja tekniska hinder för handel. Bestämmelser om diagonal kumulation mellan EU och några av länderna på västra Balkan har trätt i kraft och stärker den regionala handelsintegrationen. Cefta riskerar emellertid att lamslås på grund av meningsskiljaktigheter om Kosovos status, vilka redan lägger hinder i vägen för antagandet av protokollet om liberalisering av handeln med jordbruksprodukter. De protektionistiska påtryckningarna till följd av den internationella krisen ökar, vilket leder till att vissa åtgärder vidtas i strid mot avtalsförpliktelser. Denna tendens bör motarbetas och sådana överträdelser upphöra.

Det regionala samarbetet har gått framåt på energi- och transportområdet. Energigemenskapen främjar reformer inom energisektorn och gör energiförsörjningen tryggare, samtidigt som regionen integreras i gemenskapens energimarknad. Förhandlingar om att inrätta en transportgemenskap mellan EU och västra Balkan fortsätter och kommer förmodligen att slutföras vid utgången av året. Avtalet om det gemensamma europeiska luftrummet bidrar till att flygtrafiken ökar mellan EU och länderna på västra Balkan och att dessa stegvis integreras i EU:s inre marknad för lufttransporter. Det regionala samarbetet inom miljö och i rättsliga och inrikes frågor intensifieras.

Den regionala skolan för offentlig förvaltning (ReSPA) har ökat sin utbildningsverksamhet. Ratificeringen av det internationella avtal genom vilket dess status som juridisk person etableras måste prioriteras så att skolan kan fungera fullt ut.

Inom ramen för Ljubljana-processen stöder kommissionen återställandet av kulturarv som ett viktigt instrument för försoning som även bidrar till att utveckla den lokala ekonomin. Vid den förestående ministerkonferensen i Ljubljana i november 2009 kommer kommissionen att främja ytterligare aktiviteter för återställande av kulturarvet.

Kommissionen ska utarbeta en EU-strategi för Donauregionen senast vid utgången av 2010 till följd av Europeiska rådets slutsatser i juni 2009. De berörda utvidgningsländerna liksom de berörda organisationerna kommer att aktivt delta i detta arbete. När det gäller Svartahavsregionen har Turkiet förbundit sig att samarbeta i regionen och ingår i ramen för Svartahavssynergien. Kommissionen stöder Turkiets deltagande i samarbetsprogrammet för Svartahavsområdet inom ramen för det europeiska grannskaps- och partnerskapsinstrumentet (ENPI).

Kommissionen kommer att fortsätta med sitt stöd till aktiviteter och strukturer inom ramen för det regionala samarbetet, bland annat genom att öka regionens medverkan vid planeringen och programplaneringen av IPA-programmet med flera mottagarländer.

3. INSTRUMENT FÖR STÖD INFÖR ANSLUTNINGEN: DE VIKTIGASTE PRIORITERINGARNA

Viseringsfria resor

Liberaliseringen av viseringsbestämmelserna för länderna på västra Balkan, i enlighet med åtagandena i Thessalonikiagendan, befinner sig i ett avgörande skede. Avtal om förenklade viseringsförfaranden har tillämpats med alla berörda länder sedan januari 2008, parallellt med avtal om återtagande. De färdplaner som antogs för varje land 2008 i samband med dialogen om viseringsliberalisering har framgångsrikt påskyndat reformer inom relevanta områden, framför allt inom områden som dokumentssäkerhet, gränskontroll, migrationshantering och kampen mot korruption och organiserad brottslighet.

Mot bakgrund av de framsteg som respektive land gjort med att uppnå de relevanta riktmärkena för liberalisering av viseringsbestämmelserna föreslog kommissionen i juli 2009 att ett viseringsfritt system skulle inrättas för f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Montenegro och Serbien. Inrättandet av ett viseringsfritt system i början av 2010 kommer att betydligt bidra till direkta personkontakter och visa folket i de berörda länderna att reformer i samband med det europeiska perspektivet ger konkreta fördelar. Kommissionen kommer att lägga fram förslag för Albanien och Bosnien och Hercegovina i mitten av 2010, under förutsättning att dessa länder uppfyller de fastställda villkoren. I den studie om Kosovo som antas tillsammans med detta meddelande föreslås att strävan efter viseringslättnader bör fortsätta och att en process bör inledas för Kosovo med sikte på en viseringsliberalisering när nödvändiga reformer vidtagits och kraven är uppfyllda.

Anslutningsförberedelser av hög kvalitet

Som en del av den förnyade konsensusen om utvidgning har ansträngningarna i syfte att förbättra processen fortsatt. De strikta riktmärken som fastställts som villkor för att öppna och stänga förhandlingskapitel har visat sig vara ett kraftfullt instrument för att säkerställa att redan befintliga avtalsmässiga åtaganden uppfylls och för att styra svåra ekonomiska, lagstiftningsmässiga och administrativa reformer i de förhandlande länderna och på så sätt bidra till ländernas tidiga förberedelser inför anslutningen. En studie håller på att utarbetas om de ekonomiska konsekvenserna av Kroatiens anslutning till EU. I framtiden kommer yttranden om ansökningar om medlemskap att innehålla uppskattningar av hur anslutningen av landet i fråga kommer att påverka EU:s viktigaste politikområden. Det förs en intensiv politisk dialog med länderna för att övervaka framstegen, med partnerskapen som de viktigaste referensdokumenten. Den ekonomiska dialogen intensifierades ytterligare i samband med krisen.

Utvidgningsländerna å sin sida måste säkerställa att ny lagstiftning är omsorgsfullt utformad, efter nödvändiga samråd med berörda parter, och se till att den tillämpas korrekt. En oberoende, meritbaserad, öppen och ansvarig offentlig förvaltning är nödvändig för att underlätta ett effektivt genomförandet av gemenskapens regelverk.

Närmande mellan allmänhet, förvaltning och EU

Ett ökat deltagande av det civila samhällets organisationer ökar demokratins kvalitet och bidrar till försoning. Deras deltagande i de reformer som genomförs i utvidgningsländerna bidrar till anslutningsprocessens kvalitet och till allmänhetens stöd för en anslutning. Kommissionen har finansierat inrättandet av kontor för tekniskt stöd i varje mottagarland, fler och fler korta besök vid EU-institutioner och runt 800 personers deltagande i workshoppar på västra Balkan och i Turkiet genom finansieringsmekanismen för det civila samhället inom ramen för IPA. Kommissionen kommer att fortsätta att stödja partnerskap med det civila samhället och prioritera sektorer som kultur, minoriteter och näringslivsorganisationer.

Deltagande i gemenskapsprogram och gemenskapsorgan har visat sig fungera väl för att närma institutioner och medborgare i partnerländerna till EU. Kommissionen har ökat sitt stöd till gemenskapsorgan i syfte att förbereda utvidgningsländernas deltagande. Som ett resultat av ökade möjligheter till samfinansiering från gemenskapen har potentiella kandidatländer anslutit sig till nya program. Kommissionen kommer att fortsätta att stödja partnerländerna att bygga upp den kapacitet och de resurser som krävs för att de med framgång ska kunna delta i gemenskapsprogram och gemenskapsorgan.

I linje med fokuseringen på grundläggande frågor som rör samhällsstyrning kommer kommissionen att fortsätta att vara särskilt uppmärksam på att det finns en professionell och fungerande offentlig förvaltning. Den kommer att fortsätta att uppmuntra utbyte av bästa praxis och sakkunskap mellan länder när det gäller reformer av den offentliga förvaltningen. I detta syfte kommer kommissionen att utnyttja alla tillgängliga instrument, däribland Twinning, Taiex och Sigma², och stärka kontakterna med andra internationella organisationer och nationella, regionala och europeiska utbildningsinstitut för offentlig förvaltning.

Ekonomiskt stöd till utvidgningsländerna

Västra Balkan och Turkiet fick under 2009 fortsatt stöd genom IPA. Under 2009 kommer åtaganden att ha ingåtts för 1,5 miljarder euro. Särskild tonvikt läggs vid statsbyggande, god samhällsstyrning, rättstatsprincipen och utveckling av det civila samhället. IPA har fortsatt att stödja gränsöverskridande samarbete och hållbar utveckling i gränsområden, och bidragit till försoning och goda grannförbindelser och till förberedelser inför en anslutning till EU. Kommissionen kommer att fortsätta att inrikta sitt stöd för förberedelser inför anslutning på grundval av prioriteringarna i partnerskapen.

Kandidatländerna har gjort framsteg när det gäller decentraliserad förvaltning av medel. Decentraliseringsprocessen är på god väg i Kroatien och Turkiet och bägge länder måste fokusera sina insatser på att uppfylla därmed sammanhängande villkor. I f.d. jugoslaviska republiken Makedonien har decentraliseringen av IPA när det gäller regional utveckling och personal slutförts men det krävs större insatser innan ytterligare decentralisering kan ske. Kommissionen fortsätter att ge kandidatländerna nödvändigt stöd för att hjälpa dem att uppfylla kraven för decentraliserad förvaltning av EU-medel, ett stöd som även inriktas på regional utveckling, personalutveckling och landsbygdsutveckling.

² Stöd på medellång sikt för områden med anknytning till gemenskapens regelverk tillhandahålls genom Twinningprojekt som inrättar en ram för samarbete mellan förvaltningar i mottagarländer och deras motsvarigheter i medlemsstater. Omedelbart stöd tillhandahålls via Taiex (Byrån för tekniskt bistånd och informationsutbyte), vars aktiviteter genomförs av tjänstemän från medlemsstaterna. Stöd på kort sikt på området för övergripande frågor som rör samhällsstyrning och reform av den offentliga förvaltningen tillhandahålls via Sigma (*Support for Improvement of Governance and Management*), ett OECD-program som stöds av kommissionen inom ramen för utvidgningen.

I andra utvidgningsländer är det kommissionens delegationer, nu fullt bemannade efter avvecklingen av Europeiska byrån för återuppbyggnad, som har ansvaret för att genomföra EU-stödet och arbeta tillsammans med mottagarländerna så att gemenskapsstödet används effektivt och ändamålsenligt. Decentraliserat stöd är ett mål på medellång sikt, särskilt med sikte på att förbereda för den framtida förvaltningen av sammanhållningspolitikens instrument.

Kommissionen stöder mottagarländernas utveckling av sektorsstrategier i syfte att bereda vägen för ett mer strategiskt programbaserat förhållningssätt till tillhandahållande av stöd och bidra till att göra stödet effektivare.

Kommissionen har i enlighet med vad som föreskrivs i IPA-förordningen stärkt samordningen av givarstöd från EU-medlemsstater, internationella finansinstitut och andra givare. Det innebär att prioriteringar fastställs och samordnas och att genomförandet regelbundet följs upp på plats.

Kommissionen, medverkande internationella finansinstitut och medlemsstater håller på att slutgiltigt fastställa villkoren för att upprätta en investeringsram för västra Balkan. Det är ett stort steg som kommer att underlätta stöd till investeringar i infrastruktur, små och medelstora företag och energieffektivitet. Det syftar till att samla resurser från kommissionen, medverkande internationella finansinstitut, medlemsstater och andra givare och knyta dessa bidrag till lån från internationella finansinstitut för att finansiera prioriterade projekt inom berörda sektorer. I detta syfte har kommissionen avsatt mer än 100 miljoner euro i bidrag och är därmed den största givaren. Totalt sett bör investeringsramen för västra Balkan generera lån på över 1 miljard euro under de kommande åren.

Samarbete om klimatförändringarna

EU kommer att stärka dialogen om klimatförändringar med kandidatländer och potentiella kandidatländer, särskilt genom det framtida regionala miljönätverket inför anslutningen (*Regional Environmental Network for Accession – RENA*). Kommissionen förväntar sig att alla utvidgningsländer stöder EU:s mål att nå en ambitiös och omfattande överenskommelse vid Köpenhamnskonferensen om klimatförändringar i slutet av 2009. Under de senaste åren har kommissionen gett 120 miljoner euro i bidrag till internationella finansinstitut vilket kommer att generera investeringar på omkring 600 miljoner euro i energieffektivitetsprojekt, och därigenom hjälpa västra Balkan och Turkiet att minska sina utsläpp av växthusgaser. Kommissionen kommer att fortsätta att stödja initiativ som anknyter till klimatförändringar i utvidgningsländerna.

Kommunikation om utvidgning

Bättre kommunikation med allmänheten är en av huvudprinciperna i den förnyade konsensusen om utvidgning. För att EU:s utvidgningsprocess ska bli en framgång är det av största vikt att lyssna till allmänheten och bemöta deras oro och frågor. Den allmänna opinionen i EU om fortsatta utvidgningar påverkas av hur man upplevt tidigare utvidgningar. På femårsdagen av EU:s femte utvidgning lade kommissionen fram en studie om de ekonomiska framstegen och utmaningarna till följd av denna utvidgning där det bedömdes att utvidgningen bidragit till tillväxt och gjort EU till en starkare aktör inom världsekonomin. Kommissionen arbetar för att skapa en informerad debatt bland allmänheten om utvidgningens effekter och har organiserat en rad evenemang för fira att det är fem år sedan

den femte utvidgningen, vilket sammanfaller med att det är 20 år sedan järnridån föll. Den har skapat en särskild webbplats för detta och samproducerat audiovisuellt material.

Att ha allmänhetens stöd förblir ett mycket viktigt mål för EU:s utvidgningspolitik och kommissionen kommer att fortsätta att tillämpa en aktiv kommunikationspolitik i detta avseende. Framför allt kommer den att stödja och komplettera insatser från medlemsstaternas sida, som spelar en nyckelroll i detta sammanhang, liksom från partnerländerna, och den kommer att inrikta sin kommunikationsverksamhet på opinionsbildare, särskilt det civila samhällets organisationer och journalister, och ungdomar. Särskilda ansträngningar kommer att göras för att öka medvetenheten i EU om kultur och levnadssätt i utvidgningsländerna.

4. FRAMSTEG I UTVIDGNINGSLÄNDERNA OCH AGENDAN FÖR 2009–2010

4.1. Leda kandidatländer och potentiella kandidatländer på vägen till EU

Västra Balkan har kommit närmare ett EU-medlemskap under det gångna året då regionen har gjort framsteg, om än ojämna, i reformarbetet och i arbetet med att uppfylla fastställda kriterier och villkor. Betydande framsteg har gjorts mot en liberalisering av viseringsbestämmelserna, vilket ledde till att kommissionen i juli 2009 presenterade ett förslag om att avskaffa viseringskravet för f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Montenegro och Serbien. Nätet av stabiliserings- och associeringsavtal har utvidgats ytterligare. Två ansökningar om medlemskap har lämnats in från regionen.

För samtliga berörda länder på västra Balkan kan ytterligare framsteg leda till att länderna får status som kandidatländer när de har visat att de är redo. Tillfredsställande resultat med att fullgöra de skyldigheter som följer av stabiliserings- och associeringsavtalet, inbegripet handelsrelaterade bestämmelser, utgör en viktig del av varje enskilt lands framsteg i riktning mot ett medlemskap i EU.

Följande avsnitt innehåller en sammanställning av framstegen och agendan för 2009–2010 för **utvidgningsländerna**.

Kroatien

Kroatien har fortsatt att göra framsteg när det gäller de viktigaste politiska reformerna. Landet uppfyller fortsatt de politiska kriterierna och har gjort framsteg på de flesta områden, och har bland annat intensifierat ansträngningarna när det gäller rättsstatsprincipen. Prioriteringarna i anslutningspartnerskapet har i stort sett genomförts.

I sitt meddelande *Utvidgningsstrategi och huvudfrågor 2008–2009*³ presenterade kommissionen en vägledande färdplan för hur man ska nå slutfasen i anslutningsförhandlingarna. Färdplanen har sporrat till ansträngningar i Kroatien för att uppnå riktmärkena enligt den vägledande tidsplanen för att öppna och stänga kapitel i färdplanen. Förseningar i Kroatien inom vissa områden innebar visserligen att vissa kapitel inte har gått framåt i enlighet med färdplanen. Förberedelserna har ändå gått framåt betydligt på det hela taget så de tekniska förhandlingarna är nu nära slutfasen.

³ KOM(2008) 674.

Kroatien har drabbats hårt av den ekonomiska krisen men konsekvenserna av den har mildrats av banksektorns motståndskraft och en stark valutareserv. Ytterligare strukturreformer och antagande av en trovärdig finanspolitisk strategi på medellång sikt är avgörande för att stärka landets konkurrenskraft.

Gränskonflikten mellan Slovenien och Kroatien bromsade upp anslutningsförhandlingarna så länge att flera kapitel inte kunde öppnas eller stängas förrän i oktober 2009, trots att de rent tekniskt avslutats tidigare. Kommissionen har tillhandahållit tjänster för att underlätta en lösning av denna konflikt som bör förbli en bilateral fråga. Intensiva ansträngningar under sex månaders tid från kommissionens sida, med stöd av ordförandeskapstrion, banade väg för en politisk överenskommelse mellan de båda parterna i september 2009. Kommissionen noterar med tillfredsställelse de framsteg som nyligen gjorts och som lett till att flera kapitel kunde öppnas eller preliminärt stängas vid anslutningskonferensen i oktober. Bilateral frågor bör inte bromsa anslutningsförhandlingarna.

Kroatien måste öka sina reformansträngningar på området domstolsväsende och grundläggande rättigheter, särskilt vad beträffar domstolsväsendets oberoende och effektivitet, kampen mot korruption och organiserad brottslighet, minoriteters rättigheter – däribland flyktingars återvändande – samt krigsförbrytarrättegångar. Reformen av den offentliga förvaltningen kräver särskild uppmärksamhet. Kroatien måste också se till att regeringen vidtar alla åtgärder som krävs för att lösa frågan om att ge Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien tillgång till viktiga dokument. Kommissionen håller på att förbereda ett finanspaket för Kroatiens anslutning. Kroatien måste öka ansträngningarna för att inrätta de instrument som krävs för förvaltning och kontroll av gemenskapens finansieringsinstrument. Kommissionen rekommenderar att rådet inrättar den tillfälliga tekniska arbetsgrupp som ska utarbeta ett förslag till anslutningsfördrag på grundval av texter som utarbetats av kommissionen. Om Kroatien når samtliga kvarvarande riktmärken skulle anslutningsförhandlingarna, även om eventuella övergångsbestämmelser, kunna slutföras nästa år.

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien

Sedan kommissionens yttrande⁴ antogs och f.d. jugoslaviska republiken Makedonien fick status som kandidatland 2005 har landet visat att det är en fungerande demokrati och säkerställt stabila institutioner som utgör en garanti för rättsstatsprincipen och respekten för de grundläggande rättigheterna. Detta arbete måste fortsättas.

⁴ I sitt yttrande (KOM(2005) 562) om landets ansökan om medlemskap som antogs i november 2005 drog kommissionen följande slutsats: ”F.d. jugoslaviska republiken Makedonien är en fungerande demokrati med stabila institutioner som i stort garanterar rättsstatsprincipen och respekten för de grundläggande rättigheterna. Landet undertecknade ett stabiliserings- och associeringsavtal 2001 och har sedan dess i stort uppfyllt de skyldigheter som fastställs i detta på ett tillfredsställande sätt. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien har på ett framgångsrikt sätt genomfört det lagstiftningsarbete som fastställs i Ohrid-ramavtalet vilket har bidragit till stora politiska och säkerhetsmässiga förbättringar i landet. Denna lagstiftning måste nu tillämpas fullt ut. Landets engagemang för regionalt samarbete består. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien behöver göra ytterligare ansträngningar särskilt när det gäller valprocessen, reformen av polis- och rättväsende och bekämpningen av korruption. Mot bakgrund av de allmänna framsteg som uppnåtts i reformarbetet anser kommissionen att landet är på god väg att uppfylla de politiska kriterier som fastställdes vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn 1993 och i samband med stabiliserings- och associeringsprocessen.”

Landet har i allt väsentligt genomfört de viktigaste prioriteringarna i partnerskapet för anslutning⁵. Presidentvalet och de lokala valen i mars och april 2009 genomfördes i enlighet med de flesta internationella standarder. Parlamentet fungerar bättre, särskilt genom att en arbetsordning införts och en ny lag om parlamentet antagits. Polislagen har genomförts, framför allt genom utnämning av regionala och lokala polischefer, och reformen av polisväsendet har fortsatt genom att lagen om inrikes frågor har antagits. Den lagstiftningsmässiga delen av strategin för reform av rättsväsendet har avslutats, nya domstolar och rättsliga myndigheter har börjat sin verksamhet och effektiviteten har över lag förbättrats. Goda framsteg har gjorts i kampen mot korruption, genom åtal av fall på hög nivå, en stärkt rättslig ram, framför allt genom att den ändrade lagen om finansiering av politiska partier antagits, och förbättrad kapacitet vid institutionerna för korruptionsbekämpning. Förvaltningslagen har ändrats för att stärka den offentliga förvaltningens befogenheter och utgör ytterligare ett steg mot ett meritbaserat karriärutvecklingssystem. När det gäller sysselsättning har de aktiva arbetsmarknadsåtgärderna intensifierats och företagsklimatet förbättrats, bland annat genom att tillsynsmyndigheterna har stärkts.

Landet fullgör sina åtaganden enligt stabiliserings- och associeringsavtalet. Mot denna bakgrund lade kommissionen i oktober fram ett förslag om en övergång till den andra etappen i associeringen i enlighet med artikel 5 i stabiliserings- och associeringsavtalet.

Landet har drabbats av den ekonomiska krisen men avmattningen i tillväxten mildrades genom en stabil banksektor och upprätthållen privat konsumtion. En sund finanspolitik och åtgärder mot den strukturella arbetslösheten skulle förbättra ekonomins konkurrenskraft.

Namnkonflikten med Grekland är ännu inte löst. Landet har dock inlett förhandlingar under FN:s överinseende för att finna en lösning. Åtgärder och uttalanden som kan inverka negativt på goda grannförbindelser bör undvikas. Det är av central betydelse att bibehålla goda grannförbindelser, däribland att finna en ömsesidigt godtagbar förhandlingslösning på namnfrågan under FN:s överinseende.

Montenegro

⁵ Huvudprioriteringarna i partnerskapet för anslutning med f.d. jugoslaviska republiken Makedonien (s.k. riktmärken) är följande:

- Sörja för att alla åtaganden som gjorts inom ramen för stabiliserings- och associeringsavtalet genomförs korrekt.
- Främja en konstruktiv och bred dialog inom ramen för de demokratiska institutionerna, i synnerhet på områden där ett samförstånd mellan alla politiska partier är nödvändigt.
- Sörja för ett effektivt genomförande av polislagen.
- Uppvisa varaktiga resultat när det gäller genomförandet av reformer inom rättsväsendet och stärka domstolsväsendets oberoende och allmänna kapacitet. Genomföra reformen av åklagarväsendet och slutligen tillsätta det rättsliga rådet.
- Uppvisa varaktiga resultat när det gäller genomförandet av lagen om korruptionsbekämpning.
- Sörja för att anställningen av tjänstemän inom den offentliga sektorn och deras karriärutveckling är fria från politisk inblandning, vidareutveckla ett meritbaserat karriärutvecklingssystem och till fullo genomföra lagen om offentlig anställning.
- Minska hindren för skapande av nya arbetstillfällen, framför allt ta itu med ungdoms- och långtidsarbetslösheten.
- Förbättra det allmänna företagsklimatet genom att ytterligare förbättra rättsstatsprincipen, stärka tillsynsmyndigheternas oberoende, påskynda rättsliga förfaranden och fortsätta registreringen av äganderätt.

De politiska reformerna har fortsatt i Montenegro och parlamentsvalen i mars 2009 uppfyllde nästan alla internationella standarder men vissa brister måste åtgärdas. Vissa framsteg uppnåddes med reformen av rättsväsendet. Genomförandet av interimsavtalet går över lag smidigt.

Montenegro har drabbats av den ekonomiska krisen men konsekvenserna mildrades genom en god turistsäsong och åtgärder för att motverka krisen. Fortsatta strukturreformer är avgörande för att ytterligare förbättra konkurrenskraften.

Montenegro ansökte om medlemskap i EU i december 2008 och i april 2009 uppmanade rådet kommissionen att lägga fram ett yttrande. Yttrandet är under utarbetning. Montenegro måste visa konkreta resultat när det gäller konsolidering av rättsstatsprincipen, särskilt reformen av rättsväsendet och kampen mot korruption. Den administrativa kapaciteten och kapaciteten att kontrollera efterlevnaden av bestämmelser behöver stärkas ytterligare.

Albanien

Albanien har gjort framsteg när det gäller de viktigaste politiska reformerna. Parlamentsvalen i juni 2009 genomfördes i enlighet med de flesta internationella standarder men ytterligare ansträngningar krävs för att åtgärda konstaterade brister. Genomförandet av stabiliserings- och associeringsavtalet som trädde i kraft under året går på det hela taget smidigt.

Albanien har hittills drabbats av den ekonomiska krisen endast i begränsad omfattning. Fortsatta strukturreformer och förbättrad infrastruktur är avgörande för landets konkurrenskraft.

Albanien ansökte om medlemskap i EU i april 2009. I juli 2009 meddelade rådet att det skulle ta upp Albaniens ansökan om medlemskap när det albanska valet hade slutförts. Kommissionen är beredd att förbereda ett yttrande på rådets uppmaning. Albanien måste göra framsteg, framför allt när det gäller rättsstatsprincipen och i synnerhet korruptionsbekämpning, men också när det gäller väl fungerande statliga institutioner, särskilt domstolsväsendets oberoende. Den administrativa kapaciteten och kapaciteten att kontrollera efterlevnaden av bestämmelser behöver stärkas ytterligare.

Bosnien och Hercegovina

I Bosnien och Hercegovina har genomförandet av interimsavtalet överlag varit tillfredsställande. Landets framsteg med att genomföra viktiga reformer är emellertid mycket begränsade. Det politiska klimatet i landet har försämrats och problemen att få institutionerna att fungera väl har fortsatt, liksom provocerande retorik. Landet uppfyller inte till fullo alla krav som rör stängningen av den höge representantens kansli och övergången till en förstärkt EU-närvaro i landet. I detta sammanhang har EU samtyckt till arrangemang för att förstärka kansliet och mandatet för EU:s särskilda representant och överväger en lösning med en sammanslagning av befogenheterna för EU:s särskilda representant och chefen för kommissionens delegation, i enlighet med fördragen och med iakttagande av den institutionella balansen.

Bosnien och Hercegovina måste omedelbart påskynda viktiga reformer. En gemensam vision hos ledarna om vilken väg landet ska gå och politisk vilja för att uppfylla kraven för europeisk integration är nödvändiga förutsättningar för framsteg. Bosnien och Hercegovina måste också uppfylla de villkor som fastställts för att den höge representantens kansli ska stängas. EU

kommer inte att kunna ta ställning till någon ansökan om medlemskap från Bosnien och Hercegovina förrän den höge representantens kansli har stängts.

Bosnien och Hercegovina måste reformera sin konstitutionella ram så att landets institutioner fungerar effektivt, innan kommissionen kan rekommendera att landet får status som kandidatland. Framför allt måste landet vara i stånd att anta, genomföra och kontrollera efterlevnaden av EU:s lagar och regler. Kommissionen uppmanar Bosnien och Hercegovina att fullfölja de nödvändiga ändringarna av konstitutionen utan dröjsmål. Kommissionen är beredd att stödja Bosnien och Hercegovinas ansträngningar att ändra sin konstitution och genomföra andra viktiga reformer, som skulle göra det möjligt för landet att gå vidare i anslutningsprocessen.

Bosnien och Hercegovina har drabbats hårt av den ekonomiska krisen och vänt sig till IMF för finansiellt stöd. Landet måste återuppta strukturreformerna av ekonomin och sörja för sunda offentliga finanser.

Serbien

Serbien har visat sin vilja att närma landet till EU genom att uppnå goda resultat med genomförandet av interimsavtalet med EU och vidta viktiga politiska reformer i linje med europeiska standarder. Serbien har också gjort ansträngningar för att genomföra ett ambitiöst program för europeisk integration. Serbien förfogar över tillräcklig administrativ kapacitet för att kunna göra avsevärda framsteg mot medlemskap i EU. Denna kapacitet måste utnyttjas för att gå vidare med reformagendan och åstadkomma påtagliga resultat inom prioriterade områden, t.ex. stärkt rättsstatsprincip.

Serbien har drabbats hårt av den ekonomiska krisen och vänt sig till IMF och EU för finansiellt stöd. Landet måste öka takten i de ekonomiska reformerna och säkerställa hållbarhet i de offentliga finanserna.

Samarbetet med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (Icty) har förbättrats men Ratko Mladić och Goran Hadžić som är åtalade är fortfarande på fri fot. Mot bakgrund av att Serbien fortsätter samarbeta med krigsförbrytartribunalen och Serbiens förnyade engagemang för den europeiska integrationsprocessen anser kommissionen att EU nu kan tillämpa interimsavtalet. Serbien måste visa en mer konstruktiv attityd i fråga om Kosovos deltagande i regional handel och regionalt samarbete. Samarbetet med rättsstatsuppdraget Eulex har inletts men dessa ansträngningar måste stärkas ytterligare, särskilt när det gäller Eulex insatser i norra Kosovo.

Kosovo

Stabiliteten har upprätthållits i Kosovo men är fortfarande bräcklig. Till följd av omstruktureringen av den internationella närvaron omfattar EU:s rättsstatsuppdrag Eulex nu hela Kosovo och är fullt operativt. Myndigheterna har underlättat utstationeringen av Eulex i Kosovo. Incidenter på senare tid som har lett till att Eulex egendom skadats ger anledning till oro. Kosovo måste sörja för fortsatt stöd för Eulex insatser. Kosovo har blivit medlem i IMF och Världsbanken. Kosovo har antagit viss central lagstiftning. Betydande utmaningar kvarstår emellertid, som bland annat gäller rättsstatsprincipen, kampen mot korruption och organiserad brottslighet, insatser för att stärka den administrativa kapaciteten, skydd åt serberna och andra minoriteter, stärkt dialog och försoning mellan befolkningsgrupperna. EU uppmanar kosovoserberna att delta i Kosovos institutioner och i de lokala valen i november.

Kosovo måste anta en konstruktiv hållning till regionalt samarbete, däribland till sitt deltagande i regional handel.

Efter givarkonferensen 2008 får Kosovo kraftigt ökat finansiellt stöd. Inom ramen för IPA har närmare 500 miljoner euro avsatts till Kosovo för åren 2007–2011. Kosovo har drabbats måttligt av den ekonomiska krisen. Det är avgörande att Kosovos myndigheter genomför sina åtaganden när det gäller budgetdisciplin, förvaltning av offentliga utgifter och reformer av den ekonomiska och sociala politiken.

EU stöder den ekonomiska och politiska utvecklingen i Kosovo genom ett tydligt europeiskt perspektiv, i överensstämmelse med regionens europeiska perspektiv. Förbättrade levnadsvillkor är avgörande för befolkningens välbefinnande och för stabiliteten i regionen i stort. Mot denna bakgrund, och i överensstämmelse med 2008 års utvidgningsstrategi och rådets slutsatser från december 2008 har kommissionen samtidigt med detta strategidokument antagit ett meddelande med titeln *Kosovo⁶ förverkligar sitt europeiska perspektiv*. I den undersökningen fastställs de gemenskapsinstrument som EU kan mobilisera för att främja Kosovos politiska och socioekonomiska utveckling. Framför allt föreslås en strukturerad strategi för att närma folket i Kosovo till EU, bland annat genom en dialog om viseringar med sikte på en eventuell liberalisering av viseringsbestämmelserna. Kommissionen föreslår dessutom att de autonoma handelsåtgärderna utvidgas och kommer, när Kosovo uppfyller de relevanta kraven, att föreslå förhandlingsdirektiv för ett handelsavtal när tiden är mogen.

Turkiet

Turkiet har fortsatt att ge uttryck för sitt engagemang för anslutningsprocessen till EU. Fria och rättvisa lokala val har hållits. Positiva steg har tagits när det gäller domstolsväsendet genom att reformstrategin och handlingsplanen antagits, liksom när det gäller civil-militära förbindelser och kulturella rättigheter. Framför allt har parlamentet ändrat lagstiftningen så att civila domstolar kan åtala militär personal i fredstid. Regeringen har inlett en bred debatt bland allmänheten om kurdfrågan, och den statliga televisionen har startat en kanal som sänder enbart på kurdiska.

När det gäller anslutningsförhandlingarna har ytterligare kapitel öppnats. Turkiet har antagit ett nationellt program för antagandet av gemenskapens regelverk. Utnämningen av en chefsförhandlare på heltid bör bidra till en rationalisering av regeringens insatser i samband med EU-relaterade reformer. Detta är särskilt viktigt eftersom anslutningsförhandlingarna kommer in i en mer krävande fas och kräver att Turkiet skärper ansträngningarna för att nå riktmärken och på så sätt göra det möjligt att öppna nya förhandlingskapitel.

Turkiet har drabbats hårt av den ekonomiska krisen men konsekvenserna har mildrats av banksektorns motståndskraft och åtgärder för att motverka krisen. Fortsatta strukturreformer i kombination med en försiktig finanspolitik är avgörande för att ytterligare stärka landets konkurrenskraft.

Utredningen av det påstådda kriminella nätverket Ergenekon har lett till allvarliga åtal, som berör bland annat militärofficerare och nationalistiska kretsar. Detta mål är ett tillfälle för Turkiet att stärka tilltron till att dess demokratiska institutioner och rättsstatsprincipen fungerar korrekt. Det är viktigt att rättegångarna i detta sammanhang sker i enlighet med gällande lagstiftning, särskilt när det gäller de tilltalades rätt till försvar.

⁶ fn

Reformtakten måste nu öka väsentligt. Många områden inger fortsatt anledning till oro, bland annat yttrandefrihet, pressfrihet, religionsfrihet, fackliga rättigheter, civil kontroll över militären, kvinnors rättigheter och jämlikhet. Mycket större insatser krävs i frågan om strafffrihet för dem som varit inblandade i tortyr och misshandel. Regeringens initiativ i kurdfrågan bör leda till konkreta åtgärder som garanterar turkiska medborgare, oavsett ursprung, fullständiga rättigheter och friheter och som väsentligen förbättrar situationen i den sydöstra delen av landet. Bättre dialog mellan de politiska partierna skulle gynna hela reformprocessen, även arbetet med de konstitutionella reformerna.

Turkiet har uttryckt sitt stöd för de pågående förhandlingarna under FN:s överinseende mellan ledarna för de grekcypriotiska och turkcypriotiska befolkningsgrupperna för att finna en övergripande lösning på Cypernproblemet. Inga framsteg har emellertid gjorts när det gäller en normalisering av de bilaterala förbindelserna med Republiken Cypern. Turkiet har inte genomfört tilläggsprotokollet till associeringsavtalet fullt ut och har inte avlägsnat alla hinder för den fria rörligheten för varor, t.ex. begränsningarna när det gäller de direkta transportförbindelserna med Cypern. Turkiet måste med det snaraste fullgöra sin skyldighet att på ett fullständigt och icke-diskriminerande sätt genomföra tilläggsprotokollet och göra framsteg i riktning mot en normalisering av de bilaterala förbindelserna med Republiken Cypern. EU kommer att fortsatt följa upp och granska framstegen i frågor som omfattas av förklaringen av den 21 september 2005, i enlighet med rådets slutsatser av den 11 december 2006.

Grekland har framfört ett betydande antal formella klagomål om att Turkiet vid upprepade tillfällen kränkt landets luftrum, bland annat genom flygningar över de grekiska öarna.

Goda grannförbindelser är liksom tidigare av avgörande betydelse.

Turkiet spelar en viktig roll för den regionala säkerheten och för främjande av dialogen mellan olika kulturer. Turkiet har tagit initiativ för att bidra till stabilisering i Sydkaukasien, Mellanöstern och andra regioner, och deltar i flera av EU:s fredsbevarande uppdrag. Betydande diplomatiska ansträngningar har gjorts för att normalisera förbindelserna med Armenien vilket lett till ett historiskt undertecknande av protokoll för normalisering av förbindelserna i oktober 2009. Det är viktigt att dessa protokoll snabbt ratificeras av bägge länder.

I juli 2009 undertecknade Turkiet det internationella avtalet om gasledningen Nabucco. Detta projekt är ett viktigt strategiskt steg i riktning mot ett närmare energisamarbete mellan EU, Turkiet och övriga stater i regionen och mot en diversifiering av energikällor. Att slutföra den södra gasledningen i tid, bland annat genom en snabb tillämpning av det mellanstatliga Nabuccoavtalet, förblir är en av EU:s högsta prioriteringar när det gäller energitrygghet.

Anslutningsprocessen till EU ger Turkiet ett starkt incitament att fortsätta reformer, stärka demokratin och de mänskliga rättigheterna och fortsätta moderniseringen av landet. Reformtakten i Turkiet förblir av avgörande betydelse för att föra processen framåt.

4.2. Island

Island ansökte om medlemskap i EU den 16 juli 2009 och den 27 juli uppmanade rådet kommissionen att utarbeta ett yttrande. Islands ansökan kommer att bedömas enligt principerna i fördraget, de kriterier som fastställdes vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn 1993 liksom slutsatserna från Europeiska rådets möte i december 2006 om den förnyade

konsensusen om utvidgning, vilket innebär stränga och rättvisa villkor, på grundval av principen om egna meriter.

Island är en väletablerad demokrati. Landet har drabbats hårt av den globala ekonomiska och finansiella krisen. Det är till stor del integrerat i den inre marknaden genom sitt deltagande i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Island ingår också i Schengenområdet. Island är en viktig partner för EU inom ramen för den nordliga dimensionen och med hänsyn till den politik för Arktis som är under utveckling. Kommissionen kommer att ta hänsyn till dessa faktorer i sitt yttrande. Islands resultat när det gäller att genomföra skyldigheterna enligt EES-avtalet kommer att vara en avgörande faktor i kommissionens bedömning. Kommissionen förbereder en ändring av IPA-förordningen i syfte att inbegripa Island bland mottagarländerna.

5. SLUTSATSER OCH REKOMMENDATIONER

Mot bakgrund av ovanstående analys framför kommissionen följande **slutsatser** och **rekommendationer**:

1. Anslutningsprocessen sporrar utvidgningsländerna till politiska och ekonomiska reformer och främjar fred och stabilitet i Europa. Det ligger i EU:s intresse att se till att utvidgningsprocessen fortsätter i oförändrad takt på grundval av de principer och villkor man enats om och den förnyade konsensusen om utvidgning.
2. Utvidgningsländerna har inte undgått att drabbas av den globala ekonomiska recessionen. EU hjälper dem att lindra krisens verkningar och förbereda för en sund återhämtning. Genomförandet av EU-relaterade reformer bidrar till detta.
3. Rättsstatsprincipen, i synnerhet kampen mot korruption och organiserad brottslighet men även arbetet med att stärka de administrativa kapaciteten, utgör fortfarande en stor utmaning som utvidgningsländerna måste ta itu med. Kommissionen kommer att fortsätta att använda alla instrument i utvidgningsprocessen för att stödja deras ansträngningar. Problemen i samband med yttrandefrihet och medierna måste snarast åtgärdas.
4. Bilateralta frågor bör inte bromsa anslutningsprocessen. Bilateralta tvister måste lösas av de berörda parterna, som är skyldiga att finna lösningar i en anda av goda grannförbindelser och med hänsyn till EU:s övergripande intressen.
5. Det regionala samarbetet i sydöstra Europa har förbättrats, och länderna i regionen tar allt större ansvar för processen. De regionala strukturerna och initiativen måste emellertid bli effektivare. Meningsskiljaktigheter om Kosovo⁷ bör inte hindra det regionala samarbetet.
6. Inrättandet av ett system med viseringsfrihet för f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Montenegro och Serbien i början av 2010, på grundval av kommissionens förslag, kommer att visa att reformer medför konkreta fördelar för allmänheten. Kommissionen kommer att lägga fram förslag för Albanien och Bosnien och Hercegovina i mitten av 2010, under förutsättning att dessa länder

⁷ Enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99.

uppfyller de villkor som fastställts i färdplanerna. Fri rörlighet för personer och utbytesverksamhet, framför allt för ungdomar och studenter, är avgörande för att hjälpa Kosovo att bygga upp hållbara ekonomiska strukturer. Mot bakgrund av detta bör strävan efter viseringslättnader fortsätta och en process inledas för Kosovo med sikte på en viseringsliberalisering när nödvändiga reformer vidtagits och kraven är uppfyllda.

7. Kroatien har gjort goda framsteg när det gäller att uppnå de riktmärken som ställdes upp i anslutningsförhandlingarna. Dessa framsteg noterades vid anslutningskonferensen i oktober 2009, efter den politiska överenskommelsen i september 2009 mellan Slovenien och Kroatien om hanteringen av gränsfrågan. Den innebar ett stort steg framåt som gav ny fart åt anslutningsförhandlingarna. Kroatien måste öka sina reformansträngningar, särskilt när det gäller domstolsväsendet och den offentliga förvaltningen, kampen mot korruption och organiserad brottslighet, minoriteters rättigheter inbegripet flyktingars återvändande, samt krigsförbrytarrättegångar. Kroatien måste lösa frågan om att ge Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien tillgång till viktiga dokument. Om Kroatien uppfyller alla villkor som återstår skulle anslutningsförhandlingarna kunna slutföras nästa år.

8. F.d. jugoslaviska republiken Makedonien har i allt väsentligt genomfört de viktigaste prioriteringarna i partnerskapet för anslutning. På denna grundval och mot bakgrund av de allmänna framsteg som uppnåtts i reformarbetet anser kommissionen att landet i tillräcklig grad uppfyller de politiska kriterier som fastställdes vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn 1993 och i samband med stabiliserings- och associeringsprocessen. Landet är nu närmare att bli en fungerande marknadsekonomi och har gjort framsteg på en rad områden som är knutna till dess förmåga att påta sig de skyldigheter som följer av ett medlemskap.

Mot bakgrund av ovanstående och med beaktande av Europeiska rådets slutsatser från december 2005 och december 2006 rekommenderar kommissionen att förhandlingar om en anslutning till Europeiska unionen inleds med f.d. jugoslaviska republiken Makedonien.

Det är av central betydelse att bibehålla goda grannförbindelser, inklusive en ömsesidigt godtagbar förhandlingslösning på namnfrågan under FN:s överinseende.

9. Montenegro ansökte om medlemskap i EU i december 2008 och i april 2009 uppmanade rådet kommissionen att lägga fram ett yttrande. Parlamentsvalen uppfyllde nästan alla internationella standarder men vissa brister måste åtgärdas. Att stärka den administrativa kapaciteten och konsolidera rättsstatsprincipen utgör fortfarande stora utmaningar för Montenegro.
10. Albanien ansökte om medlemskap i EU i april 2009 och kommissionen är beredd att utarbeta ett yttrande på rådets uppmaning. Parlamentsvalen genomfördes i enlighet med de flesta internationella standarder men vissa brister måste åtgärdas vid framtida val. Att stärka rättsstatsprincipen och sörja för väl fungerande statliga institutioner utgör dock fortfarande en krävande uppgift.
11. Bosnien och Hercegovina måste omedelbart påskynda viktiga reformer. En gemensam vision hos ledarna om vilken väg landet ska gå och politisk vilja för att

uppfylla kraven för europeisk integration är nödvändiga förutsättningar för framsteg. Bosnien och Hercegovina måste också uppfylla de villkor som fastställts för att den höge representantens kansli ska stängas. EU kommer inte att kunna ta ställning till någon ansökan om medlemskap från Bosnien och Hercegovina förrän den höge representantens kansli har stängts. Bosnien och Hercegovina måste reformera sin konstitutionella ram så att landets institutioner fungerar effektivt, innan kommissionen kan rekommendera att landet får status som kandidatland. Framför allt måste landet vara i stånd att anta, genomföra och kontrollera efterlevnaden av EU:s lagar och regler.

12. Serbien har visat sitt engagemang för integration med EU genom att uppnå goda resultat med genomförandet av interimsavtalet med EU och vidta viktiga politiska reformer i linje med europeiska standarder. Mot bakgrund av Serbiens fortsatta samarbete med krigsförbrytartribunalen och landets förnyade engagemang för den europeiska integrationsprocessen anser kommissionen att EU nu kan tillämpa interimsavtalet. Att stärka rättstatsprincipen och öka takten i de ekonomiska reformerna är fortsatt av stor betydelse. Serbien måste visa en mer konstruktiv attityd i fråga om Kosovos deltagande i den regionala handeln och det regionala samarbetet. Samarbetet med rättstatsuppdraget Eulex har inletts men ytterligare ansträngningar behövs, särskilt när det gäller Eulex insatser i norra Kosovo.
13. Stabiliteten har upprätthållits i Kosovo men är fortfarande bräcklig. EU:s rättstatsuppdrag Eulex omfattar nu hela Kosovo och är fullt operativt. Kosovo står inför betydande utmaningar, som bland annat gäller rättstatsprincipen, kampen mot korruption och organiserad brottslighet, insatser för att stärka den administrativa kapaciteten, skydd åt serberna och andra minoriteter, förstärkt dialog och försoning mellan befolkningsgrupperna. Kosovo måste anta en konstruktiv hållning till regionalt samarbete och sörja för fortsatt stöd för Eulex insatser. Kommissionen föreslår olika sätt att mobilisera gemenskapsinstrument i syfte att föra Kosovos politiska och socioekonomiska utveckling framåt, särskilt när det gäller viseringar och handel, och att i överensstämmelse med regionens europeiska perspektiv göra framsteg mot integration med EU inom ramen för stabiliserings- och associeringsprocessen. När det gäller handel föreslår kommissionen att de autonoma handelsåtgärderna utvidgas och kommer, när Kosovo uppfyller relevanta krav, att föreslå förhandlingsdirektiv för ett handelsavtal när tiden är mogen.
14. Turkiet måste bygga vidare på de förnyade ansträngningarna att genomföra politiska reformer. Anslutningsförhandlingarna har nått en mer krävande fas och nu krävs det att Turkiet ökar sina ansträngningar för att uppfylla relevanta villkor. Anslutningsprocessen till EU ger Turkiet ett starkt incitament att stärka demokratin och de mänskliga rättigheterna, och att fortsätta moderniseringen av landet och föra det närmare EU. Turkiet spelar en viktig roll för den regionala säkerheten, energiförsörjning och för att främja dialogen mellan olika kulturer. Betydande diplomatiska ansträngningar har gjorts för att normalisera förbindelserna med Armenien, vilket ledde till ett historiskt undertecknande av protokoll för normalisering av förbindelserna i oktober 2009. Turkiet måste sörja för ett fullständigt och icke-diskriminerande genomförande av tilläggsprotokollet till associeringsavtalet och göra framsteg i riktning mot en normalisering av de bilaterala förbindelserna med Republiken Cypern. EU kommer att fortsätta att följa upp och granska framstegen i de frågor som omfattas av förklaringen av den 21 september

2005, i enlighet med rådets slutsatser av den 11 december 2006. Goda grannförbindelser är liksom tidigare av avgörande betydelse.

15. När det gäller Cypernfrågan är ledarna för de grekcyprriotiska och turkcyprriotiska befolkningsgrupperna på väg in i en avgörande fas i förhandlingarna om en övergripande lösning under FN:s överinseende. Kommissionen stöder deras ansträngningar och tillhandahåller teknisk rådgivning i frågor som ligger inom EU:s behörighet. Den uppmanar de båda ledarna att öka sina ansträngningar för att så snart som möjligt framgångsrikt slutföra förhandlingarna om en lösning och uppmanar Turkiet att konkret bidra till en övergripande lösning av Cypernfrågan.
16. Island har ansökt om medlemskap i EU och kommissionen håller på att utarbeta ett yttrande på rådets uppmaning. Islands ansökan kommer att bedömas enligt principerna i fördraget, de kriterier som fastställdes vid Europeiska rådets möte i Köpenhamn 1993 liksom slutsatserna från Europeiska rådets möte i december 2006 om den förnyade konsensusen om utvidgning. Island är nära integrerat med EU på många områden genom sitt medlemskap i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet och Schengen.
17. Allmänhetens stöd för utvidgningsprocessen är nödvändigt. Det är viktigt att myndigheterna i medlemsstaterna, partnerländerna och EU:s institutioner arbetar för att öka allmänhetens förståelse för EU:s utvidgningspolitik.

BILAGA

Slutsatser om Albanien, Bosnien och Hercegovina, Kroatien, f.d. jugoslaviska republiken Makedonien, Montenegro, Serbien, Kosovo⁸ och Turkiet

Albanien

Stabiliserings- och associeringsavtalet trädde i kraft i april och tillämpningen har på det hela taget gått smidigt. Albanien har fortsatt att göra framsteg när det gäller de **politiska kriterierna** i enlighet med det europeiska partnerskapet. Parlamentsvalen i juni bedömdes av OSSE/ODIHR uppfylla de flesta internationella standarder men ytterligare ansträngningar krävs för att vid framtida val ta hänsyn till dess rekommendationer. Påtagliga framsteg har skett när det gäller registrering av röstberättigade och med den rättsliga ramen men brister konstaterades vid rösträkningen. Valreformen har slutförts och en ny vallag antogs i tid inför valen. Förbättrade röstlängder togs fram med det nya folkbokföringssystemet som grund, och därigenom uppfylldes i stor utsträckning en av huvudprioriteringarna i det europeiska partnerskapet. Distributionen av id-kort för att medborgare utan pass skulle kunna rösta slutfördes i stort. Dialogen mellan de viktigaste politiska partierna försämrades emellertid under valperioden. Den politiska dialogen, en av huvudprioriteringarna i det europeiska partnerskapet, måste komma igång igen.

Vissa framsteg har gjorts med att stärka **demokrati och rättsstaten**. De viktigaste rekommendationerna från OSSE/ODIHR vid de föregående valen har till stora delar genomförts som en del av den övergripande valreformen. *Parlamentet* antog flera viktiga lagar för att anpassa lagstiftningen till gemenskapens regelverk. Dialogen mellan partierna fick dock en undanskymd roll jämfört med partipolitiska agendor och viktiga reformer försenades. Albanien har gjort vissa framsteg med att stärka de förvaltningsstrukturer som landet behöver för samordningen av den europeiska integrationen. Kapaciteten och den strategiska planeringen måste emellertid stärkas ytterligare. Utnämningar inom den *offentliga förvaltningen* i strid mot förvaltningslagen har fortsatt, främst i form av tillfälliga kontrakt. Att åtgärda bristen på öppenhet och ansvarsskyldighet i samband med utnämningar förblir en av huvudprioriteringarna i det europeiska partnerskapet. Betydande ansträngningar krävs för att skapa en oberoende, effektiv och meritbaserad offentlig förvaltning, fri från politisk inblandning. Avgörande för framsteg är ett fullständigt genomförande av förvaltningslagstiftningen, stärkt institutionell kapacitet vid ministeriet för offentlig förvaltning och genomförande av reformstrategin för den offentliga förvaltningen.

Få framsteg har gjorts med att reformera *rättsväsendet*. Systemet med privata stämningsmän har inrättats. Någon övergripande reformstrategi för rättsväsendet har emellertid ännu inte antagits. Lagen om lustration antogs genom omröstning med enkel majoritet i parlamentet utan fullständigt samråd och konsensus. Därefter sköt konstitutionsdomstolen upp genomförandet av lagen. Den rättsliga ramen för reformen av rättsväsendet har inte slutförts. Viktiga rättsakter som rör högsta rådet för domare och förvaltningsdomstolar har ännu inte antagits. Problemet med oavgjorda mål fortsätter och infrastrukturen för domstolar är otillfredsställande. Försök av den verkställande myndigheten att begränsa domstolsväsendets oberoende förblir ett allvarligt problem. Att vissa mål på hög nivå, t.ex. Gërdec-rättegången, skjutits upp har gett upphov till frågor om domstolsväsendets opartiskhet. Överlag fungerar domstolsväsendet fortfarande dåligt och mycket återstår att göra för genomföra denna

⁸ Enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244.

huvudprioritering i det europeiska partnerskapet genom att säkerställa ett oberoende, öppet och effektivt domstolsväsende.

Regeringen har fortsatt sina ansträngningar för att förebygga och bekämpa *korruption*. Genomförandet av strategin och handlingsplanen mot korruption har inletts, vilket är en huvudprioritering i det europeiska partnerskapet. Lagstiftning har införts som kräver elektroniska förfaranden online vid offentlig upphandling. Ansträngningar har gjorts för att öka öppenheten inom vissa sektorer, t.ex. utbildning. Detta är en positiv utveckling. Korruptionen är emellertid fortfarande utbredd på många områden och utgör ett synnerligen allvarligt problem. Större politisk vilja, även när det gäller mål på hög nivå, krävs för att få slut på den straffrihetskultur som fortfarande är allmänt utbredd. Överlag behöver de institutionella strukturerna och samordningen mellan olika organ i kampen mot korruption stärkas. Det krävs fortfarande mycket arbete med alla aspekter av denna fråga, bland annat när det gäller rättslig ansvarsskyldighet och öppenhet om finansieringen av politiska partier.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller ***mänskliga rättigheter och skyddet av minoriteter***, där den rättsliga ramen i stort har införts. Det krävs emellertid ytterligare ansträngningar för att förbättra efterlevnaden av befintlig lagstiftning på en rad områden.

När det gäller *medborgerliga och politiska rättigheter* har det vidtagits åtgärder för att ta itu med fallen av *misshandel* i häkten. Nya *fängelser* och häkten har byggts för ungdomar och psykiskt sjuka patienter. Systemet med skyddstillsyn fungerar. Bristfälliga häktningsstandarder, förvärrade av överbeläggning, förblir emellertid ett allvarligt problem, särskilt i äldre fängelser. Ytterligare ansträngningar krävs för att skydda mänskliga rättigheter och genomföra rekommendationerna från *People's Advocate*. När det gäller *tillgång till rättslig prövning* är tillgången till rättshjälp för utsatta grupper och vissa minoriteter fortfarande ett problem.

Den rättsliga ramen för att skydda *yttrandefriheten* har införts. Vissa medieoperatörer har emellertid utsatts för påtryckningar och till och med vräkts från statligt ägda lokaler. Den rättsliga ramen för mediepolitik har ännu inte slutförts och befintlig lagstiftning måste genomföras. Betydande ansträngningar krävs för att fullborda den rättsliga ramen, förbättra öppenheten när det gäller medieäggande samt stärka oberoendet för regleringsmyndigheten för radio och tv i allmänhetens tjänst. Respekten för mötesfrihet och religionsfrihet är tillfredsställande. Regeringen har ökat sina ansträngningar för att tillhandahålla stöd till det *civila samhället*. Ansträngningar har gjorts för att göra det civila samhället mer delaktigt vid utarbetandet av central lagstiftning. Deltagandet från det civila samhällets organisationer i beslutsfattandet behöver emellertid stärkas ytterligare.

Framstegen har varit begränsade på området *ekonomiska och sociala rättigheter*. Vissa framsteg har gjorts när det gäller att stärka *kvinnors rättigheter*. Vallagen omfattar en könskvotering på 30 % vilket tillämpades av flertalet politiska partier i valen i juni. Ett nationellt råd om jämställdhet har inrättats. Befintlig lagstiftning för att skydda kvinnor mot alla former av våld har emellertid inte genomförts fullt ut. Våld i hemmen utgör fortfarande en källa till allvarlig oro. Det har gjorts fortsatta framsteg när det gäller *barns rättigheter*. Tillämpningen av alternativa påföljder för ungdomar har ökat. Ytterligare ansträngningar krävs för att ta itu med frågan om barnarbete och andelen elever som slutar skolan i förtid, särskilt romska barn. Stödmekanismerna för *socialt utsatta personer och personer med funktionshinder* är fortfarande begränsade. Samordningen av förvaltningsorganen behöver förbättras. Ytterligare ansträngningar krävs för att stärka *fackliga rättigheter*. Bristande

framsteg i arbetet med att ändra arbetsrätten fortsätter att hindra utvecklingen av dialogen mellan arbetsmarknadens parter. Dessutom har lagen mot diskriminering ännu inte antagits.

Det har gjorts få framsteg med att konsolidera *äganderätt*, en av huvudprioriteringarna i det europeiska partnerskapet. Kartor för värdering av mark, som behövs för att ersätta tidigare ägare, har upprättats för hela landet. Mycket större ansträngningar behövs emellertid för alla aspekter av denna fråga. Olösta frågor om ägande undergräver ansträngningarna att utveckla en fungerande fastighetsmarknad, håller tillbaka de utländska investeringarna på en nivå under deras potential och erbjuder möjligheter till korruption. Att anta en övergripande strategi för att ta itu med rättsliga och institutionella frågor kommer att vara avgörande på det här området.

Framstegen har fortsatt när det gäller *skyddet av minoriteter*. Ansträngningar har gjorts för att ge personer ur minoritetsgrupper anställning vid polisen. Takten i genomförandet av Europarådets ramkonvention måste öka. Det saknas fortfarande korrekta uppgifter om minoriteter. Nästa folkräkning, som måste genomföras i enlighet med internationella standarder för uppgiftsskydd, kommer att vara avgörande för att ta itu med denna fråga. Den rättsliga ramen för skydd av minoriteter måste vidareutvecklas och förtydligas för att ge alla minoriteter möjlighet att komma i åtnjutande av sina kulturella rättigheter. Vissa åtgärder har vidtagits för att förbättra situationen för *romerna*, men genomförandet av strategin för romerna går långsamt. Den romska minoriteten lever fortfarande under mycket svåra förhållanden och utsätts för diskriminering.

När det gäller **regionala frågor och internationella förpliktelser** har Albanien fortsatt att spela en konstruktiv roll för upprätthållandet av regional stabilitet och främjandet av goda förbindelser med övriga länder på västra Balkan och angränsande EU-länder. Landet har deltagit aktivt i det regionala samarbetet, bland annat i sydösteuropeiska samarbetsprocessen (SEECP), det regionala samarbetsrådet och i det centraleuropeiska frihandelsavtalet (Cefta). De bilaterala förbindelserna med andra utvidgningsländer och angränsande EU-medlemsstater är fortsatt positiva. När det gäller Internationella brottmålsdomstolen överensstämmer det bilaterala avtalet om immunitet med Förenta staterna inte med EU:s gemensamma ståndpunkter och riktlinjer. Albanien måste anpassa sig till EU:s ståndpunkt.

Albaniens **ekonomi** har upprätthållit makroekonomisk stabilitet trots den internationella finansiella och ekonomiska krisen. Under hela 2008 fortsatte den ekonomiska tillväxten att öka men avtog under 2009 till följd av minskad export, minskade remitteringar och minskad kredittillväxt. Penningpolitiken har förblivit sund och prisstabiliteten upprätthållits. En expansiv finanspolitik, som omfattade synnerligen välbehövliga offentliga vägarbeten, har emellertid lett till ett högt budgetunderskott. Brister i rättsstatsprincipen, dålig infrastruktur och den informella ekonomin utgör fortfarande utmaningar för den ekonomiska utvecklingen och företagsklimatet.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har Albanien gjort goda framsteg mot att upprätta en fungerande marknadsekonomi. För att Albanien på medellång sikt ska kunna hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna i EU måste landet reformera och stärka sitt rättssystem och åtgärda bristerna i infrastruktur och humankapital.

Regeringen har reagerat på den internationella krisen genom att använda hela spektrumet av penningpolitiska och finanspolitiska instrument liksom regleringsåtgärder. Starka kapitalinflöden, som delvis framkallats av den allt snabbare privatiseringstakten, täckte mer än väl underskottet i bytesbalansen. Det fortsatta genomförandet av reformen av

skatteförvaltningen breddade skatteunderlaget, förbättrade överlag efterlevnaden av skattebestämmelserna och bidrog till att minska den informella sektorn. Effektivare skatteuppbörd bidrog till överskott i det primära budgetsaldot och ledde till en bättre kombination av politiska åtgärder 2008. Det statliga ägandet inom ekonomin minskades ytterligare, främst inom energi- och telekommunikationssektorerna. Marknadsinträdet underlättades ytterligare och marknadsaktörerna kunde dra nytta av förbättrade fastighets- och kreditregister. Trots den svåra internationella situationen förblev banksektorn likvid med god kapitaltillgång. Omfattande offentliga arbeten förbättrade vägnätet.

Den expansiva finanspolitiken under valperioden ledde emellertid till ett högt budgetunderskott 2008 och det beräknade underskottet för 2009 är också högt. Ytterligare ansträngningar för att konsolidera de offentliga finanserna är nödvändiga. Konkursförfaranden används ännu inte. Svag administrativ kapacitet undergräver rättsystemets auktoritet och godtagandet av detta. Informella metoder för verkställande av avtal som kringgår rättsystemet är fortfarande utbredda. Olösta frågor om ägande fortsätter att undergräva ansträngningarna att utveckla en fungerande fastighetsmarknad och håller tillbaka investeringar på en nivå under deras potential. Den informella sektorn utgör fortfarande ett stort problem. Arbetslösheten är fortsatt hög. Utbildningssystemet är i behov av en större reform. Transportinfrastrukturen är fortfarande dålig och energiförsörjningen är ännu inte fullt tryggad eftersom produktionen inte är tillräckligt diversifierad och sammanlänkningskapaciteten dålig.

Albanien har gjort framsteg med att anpassa sin lagstiftning, sin politik och sin kapacitet till **européiska standarder**. Framsteg, om än ojämna, har gjorts på de flesta områden. Framstegen har fortsatt på områden som fri rörlighet för varor, energi samt politiken för små och medelstora företag. På andra områden, såsom immateriella rättigheter, den audiovisuella politiken, jordbruk och veterinära och fytosanitära kontroller, har framstegen varit begränsade. På det hela taget krävs ytterligare ansträngningar för att förbättra den administrativa kapaciteten och effektivisera genomförandet av lagstiftningen.

Framsteg har gjorts på vissa områden av den **inre marknaden**. När det gäller *fri rörlighet för varor* har framstegen fortsatt varit goda när det gäller att anta europeiska standarder och på områdena ackreditering och metrologi. Kapaciteten att kontrollera efterlevnaden av bestämmelser måste emellertid stärkas. Den rättsliga ramen för fri rörlighet för kapital har förbättrats genom översynen av regelverket för valutaverksamhet. Regelramen för *konsumentskydd* har förbättrats genom inrättandet av rådgivande och beslutsfattande organ.

Framstegen har fortsatt när det gäller datoriseringen av *tullmyndigheterna* och deras infrastruktur men det krävs ytterligare tillnärmning till europeiska standarder och stärkt administrativ kapacitet. Tulltjänstemän har inte ställning som tjänstemän inom den offentliga sektorn. Framstegen har fortsatt på området *beskattning*. Skatteförvaltningens resultat förbättrades och datoriseringen av skattekontoren är nästan avslutad. Skatteuppbörden är emellertid överlag fortfarande låg. Beskattningen av import av begagnade bilar och trycksaker överensstämmer inte med åtagandena enligt stabiliserings- och associeringsavtalet.

Framstegen har fortsatt på området *konkurrens* både när det gäller kontrollen av konkurrensbegränsande samverkan och statligt stöd. Den rättsliga ramen överensstämmer i stort sett med gemenskapens regelverk men ytterligare ansträngningar behövs för att genomföra den.

Vissa framsteg kan rapporteras när det gäller *offentlig upphandling*. De elektroniska förfarandena har byggts ut till att omfatta flertalet offentliga upphandlingskontrakt. Ytterligare tillnärmning av lagstiftningen måste fortfarande göras när det gäller koncessioner, den allmännyttiga sektorn och granskningsförfaranden. Kapaciteten vid byrån för offentlig upphandling har förbättrats, men måste stärkas ytterligare. Det har gjorts vissa framsteg när det gäller *immateriella rättigheter och industriell äganderätt*. Antalet överträdelser som dras inför domstol har ökat. Det krävs emellertid fortfarande ytterligare betydande ansträngningar. Kontrollen av efterlevnaden är fortfarande dålig och kapaciteten vid patentverket och byrån för copyrightfrågor är fortfarande svag, liksom domstolsväsendets erfarenhet och kvalifikationer.

Det har gjorts få framsteg när det gäller *socialpolitik och sysselsättning*. Budgeten för socialt skydd ökade och strategin för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen godkändes. Normerna för hälsa och säkerhet på arbetsplatsen är emellertid fortfarande bristfälliga och yrkesinspektionens kapacitet fortfarande svag. Tillnärmningen av lagstiftningen till EU-standarder har fortsatt på vissa områden när det gäller *folkhälsan*. Den administrativa kapaciteten är emellertid fortfarande svag. Det har gjorts vissa framsteg när det gäller europeiska standarder inom *utbildnings- och forskningspolitiken*.

Framsteg kan rapporteras inom viss **sektoriell politik**. När det gäller *industri och små och medelstora företag* har det gjorts goda framsteg med genomförandet av den europeiska stadgan för småföretag. Det har gjorts vissa framsteg inom *jordbruket* när det gäller den rättsliga och den institutionella ramen, men strukturella svagheter kvarstår. Laborariekapaciteten har förbättrats på området *livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor* men överensstämmer fortfarande dåligt med EU:s normer och hindrar Albaniens exportkapacitet. Framstegen har fortsatt på *fiskeområdet* i fråga om övergripande lagstiftning, inspektioner och internationellt samarbete. Kontrollerna av fångst och landning är emellertid fortfarande bristfälliga.

När det gäller *miljön* har det gjorts vissa förbättringar i fråga om avfallshantering och naturskydd. Kapaciteten för beslutsfattande liksom genomförande och kontroll av efterlevnad måste stärkas ytterligare. På *transportområdet* har den rättsliga ramen förbättrats inom luftfart och sjöfart. Överlag krävs emellertid betydande förbättringar.

Det har gjorts framsteg inom *energisektorn*. Elbolagets distributionsavdelning har privatiserats. Åtgärder för att förbättra produktions- och sammanlänkningskapaciteten håller på att genomföras. Energisektorn uppvisar emellertid fortfarande brister. Energiförsörjningen är fortfarande osäker. Ansträngningarna måste fortsätta för att minska förlusterna och öka avgiftsuppbörden.

Begränsade framsteg kan rapporteras när det gäller *informationssamhället och medierna*. Avregleringen av marknaden har fortsatt på området elektronisk kommunikation men bromsas upp av bristen på instrument för säkerställa konkurrens. Den administrativa kapaciteten är fortfarande svag, i synnerhet inom tillsynsmyndighetens styrelse. Det har gjorts begränsade framsteg när det gäller *den audiovisuella politiken*. Ytterligare ansträngningar krävs för att genomföra handlingsplanen för reformen av medierna. När det gäller *finansiell kontroll* har det gjorts måttliga framsteg men den rättsliga ramen och genomförandekapaciteten måste stärkas ytterligare. Framstegen har fortsatt på *statistikområdet*.

På området **rättvisa, frihet och säkerhet** har det gjorts framsteg, om än ojämna, på de flesta områden. I samband med dialogen om viseringsliberalisering har åtgärder vidtagits för att nå de riktmärken som fastställts i färdplanen för liberalisering av viseringsbestämmelserna och viktiga reformer har genomförts på området rättvisa, frihet och säkerhet. Framstegen på området viseringspolitik har fortsatt. Åtgärder har vidtagits för att uppnå riktmärkena i färdplanen för liberalisering av viseringsbestämmelserna. Utlänningslagen har trätt i kraft och genomförandelagstiftning antagits. Ett tillförlitligt system för folkbokföring och adressregister har blivit operationellt och ID-kort har utfärdats. Biometriska pass levereras nu snabbare. Ytterligare ansträngningar krävs emellertid när det gäller anpassningen till europeiska standarder. Genomförandet av återtagandeavtalet mellan Europeiska gemenskapen och Albanien har fortsatt.

Vissa framsteg har gjorts på området *gränsförvaltning*. Genomförandet av den integrerade gränsförvaltningsstrategin har fortsatt. Ytterligare ansträngningar krävs emellertid för att effektivt genomföra samordningen mellan olika organ och tillhandahålla lämplig utbildning, mänskliga resurser och utrustning vid gränsposteringar. Lagen om gränskontroll har ännu inte genomförts effektivt. Det gränsöverskridande samarbetet behöver stärkas. Goda framsteg kan rapporteras när det gäller *asyl*. Lagen om asyl har setts över. En rad genomförandebestämmelser för att komplettera den rättsliga ramen har emellertid ännu inte antagits. Framstegen har fortsatt på *migrationsområdet*. Genomförandet av den nationella migrationsstrategin pågår. Ytterligare ansträngningar krävs för att bekämpa olaglig migration.

Måttliga framsteg har gjorts när det gäller att förhindra *penningsväxt*. Den rättsliga ramen och den administrativa kapaciteten har förbättrats. Resurserna för utredningar och kapaciteten att konfiskera tillgångar behöver stärkas. Samarbetet mellan polis och domstolsväsendet är fortfarande bristfälligt. Begränsade framsteg kan rapporteras i kampen mot *narkotika*. Resultaten på det här området är fortfarande otillräckliga och framför allt måste samarbetet mellan olika organ stärkas. Narkotikahandeln är fortfarande en källa till allvarlig oro.

Framstegen har fortsatt när det gäller *polisarbetet* i och med genomförandet av den nya polislagen. Vissa förbättringar har skett när det gäller personal. Ytterligare ansträngningar krävs emellertid för att öka utredningskapaciteten, stärka samarbetet med åklagarmyndigheten och förbättra personalförvaltningen. Förvaltningen, bemanningen, utbildningen och de interna kontrollstrukturerna inom polisväsendet måste stärkas ytterligare. Det behövs ytterligare ansträngningar för att ta fram tillförlitlig brottsstatistik.

Man har fortsatt att göra begränsade framsteg i kampen mot *organiserad brottslighet*, som fortfarande utgör ett allvarligt problem. Åtgärder har vidtagits för att förbättra vittnesskyddet men är fortfarande otillräckliga. Samarbetet med Interpol har förbättrats och lett till att ett antal internationella häktningsorder har kunnat verkställas. Ansträngningarna för att bekämpa organiserad brottslighet undergrävs emellertid av korruption, dåligt vittnesskydd och otillräcklig användning av kriminalunderrättelser. Samarbetssvårigheter mellan polis och åklagare fortsätter att göra utredningarna mindre effektiva.

Vissa framsteg kan rapporteras när det gäller kampen mot *människohandel*. Onlinedatabasen över offer för människohandel har tagits i bruk. Den administrativa kapaciteten vid det samordnande organet för kampen mot människohandel och vid den nationella mekanismen för överlämnande har förbättrats. Det krävs emellertid ytterligare resurser och bättre samordning mellan olika organ för genomförandet av strategin mot människohandel, särskilt när det gäller skyddet av offer för människohandel. Albanien är fortfarande ett ursprungsland för människohandel. Handeln med kvinnor och barn inom landet ökar.

Framstegen har fortsatt när det gäller *skydd av personuppgifter*. Den rättsliga ramen har införts och en oberoende datatillsynsmyndighet har utnämnts. Tillräckliga resurser liksom utbildning måste emellertid tryggas för att byrån för ombudsmannen för dataskydd ska fungera effektivt. Ytterligare ansträngningar krävs för att se till att befintlig lagstiftning genomförs korrekt och för att stärka den administrativa kapaciteten.

Bosnien och Hercegovina

Bosnien och Hercegovina har gjort mycket begränsade framsteg när det gäller de **politiska kriterierna**. Det politiska klimatet i landet har försämrats och problemen att få institutionerna att fungera väl kvarstår, liksom provocerande retorik. Genomförandet av reformer har gått långsamt, beroende på bristande samförstånd och politisk vilja och på den komplexa institutionella ramen. Att de politiska ledarna har en gemensam vision om vilken väg landet ska gå och om viktiga EU-relaterade reformer är avgörande för landets fortsatta framsteg i riktning mot EU-medlemskap. Det är avgörande att de mål och villkor som fastställts för stängningen av den höge representantens kansli⁹ uppfylls. EU kommer inte att kunna ta ställning till en ansökan om medlemskap förrän den höge representantens kansli har stängts. Det krävs en reform av Bosnien och Hercegovinas konstitutionella ram så att landets institutioner fungerar effektivt, innan kommissionen kan rekommendera att landet får status som kandidatland. I detta syfte deltar landets politiska ledare i ett initiativ som leds gemensamt av EU och Förenta staterna och som inleddes den 8 och 9 oktober i Sarajevo. Detta måste nu omsättas i konkreta resultat som häver blockeringen i landets utveckling i riktning mot EU-medlemskap genom konstitutionella förändringar och ett förnyat samförstånd på inrikesplanet.

När det gäller **demokrati och rättsstaten** har det gjorts få framsteg med att skapa mer funktionella och effektiva statliga strukturer och i riktning mot *konstitutionella* reformer, vilket är en av huvudprioriteringarna i det europeiska partnerskapet. Bosnien och Hercegovinas konstitution ändrades för första gången i syfte att reglera Brčkodistriktets ställning, vilket innebar en väsentlig utveckling och ett stort steg framåt. Den höge representanten tvingades emellertid nyligen att utnyttja sina verkställande befogenheter för att säkerställa framsteg mot ett slut på den internationella övervakningen av distriktet.

Bosnien och Hercegovinas styre kännetecknas fortfarande av en internationell närvaro. Landet har gjort vissa framsteg med att uppfylla kraven för stängningen av den höge representantens kansli och övergången till en förstärkt EU-närvaro. Processen har emellertid hindrats av bristande politiskt engagemang. Omedelbara åtgärder krävs för att ta itu med ouppfyllda mål, nämligen frågan om en rimlig fördelning av egendom mellan staten och andra myndighetsnivåer, frågan om förvarsmateriel och om säkerställande av ett stabilt och konstruktivt politiskt klimat i landet.

De verkställande och lagstiftande organen på statlig nivå har fungerat bristfälligt. Bosnien och Hercegovinas *parlament* hindras fortfarande av otillräckliga tekniska resurser och otillräcklig

⁹ Dessa omfattar fem mål. 1) En godtagbar och hållbar lösning på frågan om rimlig fördelning av egendom mellan staten och andra myndighetsnivåer. 2) En godtagbar och hållbar lösning gällande förvarsmateriel. 3) Slutgiltigt fastställande av Brčkos ställning. 4) Finanspolitisk hållbarhet (genom en överenskommelse om en permanent metod för beräkningen av koefficienter vid myndigheten för indirekt beskattning och inrättande av ett nationellt skatteråd). 5) Befästade av rättsstatsprincipen (genom antagande av en nationell strategi för hantering av krigsförbrytelser, en lag om utlännningar och asyl och en nationell strategi för reform av rättsväsendet) samt två särskilda villkor: 1) undertecknande av stabiliserings- och associeringsavtalet och 2) ett stabilt politiskt läge.

personal, och samarbetet med ministerrådet och med entiteternas parlament är fortfarande bristfälligt. Det antal lagar med anknytning till den europeiska integrationen som antagits av parlamentet har varit lågt. De *statliga* institutionerna, på alla nivåer, påverkas fortfarande av interna politiska spänningar och ett splittrat och dåligt samordnat beslutsfattande. Myndigheterna har vid flera tillfällen visat sin oförmåga att snabbt utnämna tjänstemän på hög nivå. Arbetet vid direktoratet för europeisk integration har hindrats av det allmänna politiska klimatet och avsaknaden av en direktör under större delen av rapporteringsperioden. Förberedande åtgärder inför en folkräkning 2011 har genomförts, men hittills har ingen lag på statlig nivå om folkräkning antagits vilket är avgörande för processen.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller den *offentliga förvaltningen*, men det krävs fortsatta ansträngningar. Strategin för reform av den offentliga förvaltningen, som är en av huvudprioriteringarna i det europeiska partnerskapet, håller på att genomföras, om än långsamt. Den fond som inrättats för att stödja reformen av den offentliga förvaltningen är operativ och ett antal projekt håller på att genomföras. Samordningen mellan olika förvaltningsinrättningar inom landet måste emellertid förbättras ytterligare. Det krävs oförminskade ansträngningar för att förhindra politisk inblandning, begränsa den etniska identitetens eller den politiska tillhörighetens betydelse vid tillsättningar och för att inrätta en professionell, opartisk, ansvarig och effektiv offentlig förvaltning som bygger på meriter och kompetens. Ombudsmän på statlig nivå har utnämnts men arbetar ännu inte fullt ut på grund av entiteternas ovilja mot att avveckla de befintliga kontoren på entitetsnivå.

Bosnien och Hercegovina har gjort begränsade framsteg med att förbättra *rättsväsendet*. Ny lagstiftning har antagits och vissa åtgärder har vidtagits för att minska eftersläpningen när det gäller handläggningen av mål. Framsteg har gjorts med att utrusta domstolarna med lämplig informationsteknik. Genomförandet av den nationella strategin för utveckling av rättsväsendet och den nationella strategin för krigsförbrytelser har gått dåligt och takten måste öka. De komplexa rättsliga ramarna, splittringen av rättsväsendet och avsaknaden av en övergripande budget fortsätter att utgöra stora hinder för reformer på det här området. Politisk inblandning är fortfarande ofta förekommande. Avsaknaden av en högsta domstol med behörighet i hela landet utgör ett stort problem. Problemen kvarstår när det gäller lagföring av organiserad brottslighet. Bosnien och Hercegovinas politiska myndigheter har inte reagerat på begäran från de rättsliga myndigheterna om en förlängning av mandatet för internationella domare och åklagare. Den nationella domstolens lagföring av krigsförbrytelser har överlag fortsatt varit tillfredsställande men måste förbättras i entiteterna och kantonerna. Rättsväsendets oberoende, ansvarighet och effektivitet måste stärkas ytterligare. Myndigheterna i Republika Srpska har i allt högre grad ifrågasatt om polisen och de rättsliga organen på statlig nivå har laglig rätt, behörighet och befogenheter att verka på deras territorium. Detta ger anledning till oro.

Bosnien och Hercegovina har gjort få framsteg när det gäller *kampen mot korruption* som fortfarande är utbredd på många områden och utgör ett allvarligt problem. En ny strategi och en handlingsplan för perioden 2009–2014 har antagits men genomförandet av den strategiska ramen för 2006–2009 var bristfälligt. Få framsteg har gjorts med att efterkomma rekommendationerna från Gruppen av stater mot korruption (Greco). Lagföringen av brott är fortfarande bristfällig med ett mycket begränsat antal fällande domar. Bosnien och Hercegovina behöver öka engagemanget och vidta beslutsamma åtgärder mot korruption.

Det har gjorts begränsade framsteg i fråga om *mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter*. Bosnien och Hercegovina har ratificerat de viktigaste internationella konventionerna om mänskliga rättigheter, men det krävs oförminskade ansträngningar för att sörja för ett bättre genomförande. Verkställandet av inhemska avgöranden, även från Bosnien

och Hercegovinas konstitutionsdomstol, måste förbättras. Oförenligheter mellan Bosnien och Hercegovinas konstitutionella ram och Europakonventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna måste åtgärdas snarast, före valen 2010 och innan stabiliserings- och associeringsavtalet träder i kraft.

Medborgerliga och politiska rättigheter respekteras på det hela taget. Vissa framsteg har gjorts när det gäller ett enhetligt tillvägagångssätt mellan staten och entiteterna för straffrättsliga påföljder. En lag på statlig nivå om rättshjälp vid straffrättsliga förfaranden har antagits. *Tillgången till rättslig prövning* i civil- och straffrättsliga mål måste emellertid förbättras och likheten inför lagen måste garanteras. *Misshandel* av häktade utgör fortfarande en anledning till oro. Det planerade bygget av ett *fängelse* på statlig nivå har drabbats av allvarliga förseningar.

I både statens och entiteternas konstitutioner föreskrivs medie- och *yttrandefrihet*, *mötes-* och *föreningsfrihet* samt *religionsfrihet*. Genomförandet av befintlig lagstiftning måste emellertid förbättras. Antalet påstådda fall av trakasserier av journalister har ökat. Medierna blir alltmer etniskt inriktade. Genomförandet av reformen av radio och tv i allmänhetens tjänst, vilket är en av huvudprioriteringarna i det europeiska partnerskapet, har försenats på grund av otillräcklig harmonisering och långsamt genomförande av den rättsliga ramen, särskilt i federationen. Den verkställande myndigheten måste göra ytterligare ansträngningar för att förbättra dialogen med det *civila samhället* och stödja dess utveckling. Myndigheterna måste sörja för att tilldelningen av medel till icke-statliga organisationer genomförs på ett objektivt och öppet sätt.

Framstegen har varit begränsade i fråga om *ekonomiska och sociala rättigheter*. Bosnien och Hercegovinas rättsliga ram innehåller bestämmelser för att skydda ekonomiska och sociala rättigheter men genomförandet är överlag dåligt. En övergripande antidiskrimineringslag på statlig nivå har antagits men dess tillämpningsområde är ganska begränsat. Det krävs fortfarande oförminskade ansträngningar för att skydda *kvinnor* mot alla former av våld. När det gäller *barn* finns det fortfarande problem när det gäller hälsofrågor, socialt skydd, skolgång och våld i hemmet. Brister i sociala välfärdssystem får negativa följder för villkoren för *utsatta grupper*, däribland psykiskt sjuka. Ratificeringen av den reviderade europeiska sociala stadgan var en positiv utveckling men genomförandet måste förbättras. Det komplicerade förvaltningssystemet och den splittrade lagstiftningen fortsätter att hindra den sociala dialogen i hela landet.

Vissa begränsade framsteg har gjorts när det gäller *kulturella rättigheter och minoriteters rättigheter*. Nätverket av nationella minoritetsråd har kompletterats genom inrättandet av federationsrådet, även om det inte ännu är helt operationellt. Strategin och handlingsplanerna för stöd till den romska minoriteten genomförs långsamt. Icke desto mindre måste ytterligare åtgärder vidtas för att förbättra genomförandet av lagen om nationella minoriteter och konstitutionen på statlig nivå ändras så att minoriteter får tillträde till alla politiska poster. Det faktum att skolor grupperar barn efter etniskt ursprung är fortfarande ett problem. Trots ökade ekonomiska resurser för genomförandet av strategin för romer lever denna minoritet fortfarande under mycket svåra förhållanden och utsätts för diskriminering. Det faktum att alla inte är folkbokförda hindrar dem från att utöva grundläggande sociala och ekonomiska rättigheter.

För *flyktingar och internflyktingar* är läget fortfarande stabilt, men få framsteg har uppnåtts när det gäller att förbättra den socioekonomiska integrationen av dem som har återvänt. En

strategi för hela landet som syftar till att stödja återvändandeprocessen och sörja för ett korrekt genomförandet av bilaga VII till Dayton/Paris-fredsavtalet har ännu inte antagits.

När det gäller **regionala frågor och internationella förpliktelser**, har genomförandet av Dayton/Paris-fredsavtalet fortsatt. Samarbetet med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (Icty) har fortsatt varit tillfredsställande. Uttalanden från Republika Srpskas politiska ledning där sanningshalten av massaker på civila under kriget bestrids är särskilt oroväckande.

Bosnien och Hercegovina bör, tillsammans med sina grannländer, åtgärda de regionala skillnader som råder i fråga om straffrihet, bland annat genom att vidta åtgärder med sikte på utlämningsavtal som omfattar fall av krigsförbrytelser.

När det gäller Internationella brottmålsdomstolen överensstämmer det bilaterala avtalet om immunitet med Förenta staterna inte med EU:s gemensamma ståndpunkter och riktlinjer. Landet måste anpassa sig till EU:s ståndpunkt.

Bosnien och Hercegovina har fortsatt att aktivt delta i regionala samarbetsinitiativ, bland annat i sydösteuropeiska samarbetsprocessen (SEECP), regionala samarbetsrådet och i det centraleuropeiska frihandelsavtalet (Cefta).

Bosnien och Hercegovinas förbindelser med grannländerna har förblivit stabila, men få åtgärder har vidtagits för att främja försoning och lösa återstående problem, vilket är en av huvudprioriteringarna i det europeiska partnerskapet. Framför allt är frågor som rör handel och gränsrelaterade problem fortfarande är olösta.

Bosnien och Hercegovinas **ekonomi** mattades av betydligt under det fjärde kvartalet 2008 när den globala krisen började inverka på realekonomin. Denna utveckling fortsatte under 2009 och landet gick in i en recession. Arbetslösheten har legat kvar på mycket höga nivåer. De offentliga finanserna försämrades, vilket huvudsakligen kom till uttryck genom en dramatisk ökning av de löpande utgifterna. Landet ansökte om ett IMF-program och ett treårigt standby-avtal förhandlades fram. Trots vissa framsteg när det gäller samordningen av den ekonomiska politiken för hela landet, varierar fortfarande engagemanget för strukturreformer mellan olika delar av landet.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har Bosnien och Hercegovina gjort få framsteg mot att bli en fungerande marknadsekonomi. Ytterligare betydande reformansträngningar måste genomföras med beslutsamhet för att Bosnien och Hercegovina på lång sikt ska kunna klara konkurrenstrycket och marknadskrafterna i EU.

Den finansiella och penningpolitiska stabiliteten har bibehållits då centralbanken reagerade korrekt på konsekvenserna av den internationella finansiella krisen. Sedelfondssystemet fortsätter att åtnjuta hög trovärdighet. Inflationstakten har i linje med den internationella prisutvecklingen sjunkit betydligt. Underskottet i bytesbalansen har minskat, huvudsakligen på grund av att handelsbalansen snabbt återhämtar sig. Även om expansionen av finansförmedlingen har mattats av har banksektorn hittills klarat av effekterna av den globala krisen. Vissa begränsade förbättringar av företagsklimatet kan konstateras, särskilt när det gäller byggnadslov, överlåtelse av egendom, företagsregistrering och marknadsutträde.

Kvaliteten liksom hållbarheten i de offentliga finanserna har emellertid försämrats ytterligare. De löpande utgifterna, särskilt för löner och sociala förmåner, ökade dramatiskt under 2008, och den offentliga sektorns andel av BNP är fortfarande hög. Omstruktureringen av offentliga företag, avregleringen av nätverksindustrierna och privatiseringen har inte gått framåt. Låg

produktionskapacitet och strukturell stelhet – höga sociala avgifter, skeva lönesättningsmekanismer, höga och bristfälligt målinriktade sociala transfereringar och låg rörlighet för arbetskraften – lägger hinder i vägen för skapande av arbetstillfällen och en väl fungerande arbetsmarknad. Arbetslösheten är fortsatt mycket hög och den informella sektorn utgör fortfarande en stor utmaning. Administrativ ineffektivitet inverkar fortfarande på företagsklimatet. Lägre utländska direktinvesteringar och offentliga investeringar har bromsat upp uppgraderingen av infrastrukturen.

Bosnien och Hercegovina har gjort begränsade framsteg när det gäller att anpassa sin lagstiftning och sin politik till **européiska standarder**. Vissa framsteg har gjorts på områden som transporter, tullar, beskattning, utbildning och kultur, och i en rad frågor med anknytning till rättvisa, frihet och säkerhet. Särskilda ansträngningar krävs fortfarande när det gäller rörlighet för varor, personer och tjänster, socialpolitik och sysselsättningspolitik, statligt stöd, energi och miljö.

På det hela taget har genomförandet av interimsavtalet varit tillfredsställande. Takten i förberedelserna för att uppfylla kraven i interimsavtalet och stabiliserings- och associeringsavtalet, en av huvudprioriteringarna i det europeiska partnerskapet, måste emellertid öka. Bosnien och Hercegovinas administrativa kapacitet måste stärkas ytterligare för att kunna uppnå goda resultat när det gäller genomförandet av stabiliserings- och associeringsavtalet. Landet måste också göra ytterligare ansträngningar för att åstadkomma ett enda, fullt funktionsdugligt ekonomiskt område, vilket krävs i det europeiska partnerskapet.

Bosnien och Hercegovina har gjort vissa framsteg i arbetet med att genomföra prioriteringarna i det europeiska partnerskapet på områden som rör den **inre marknaden**. I fråga om *fri rörlighet för varor* har begränsade framsteg gjorts på områdena standardisering, ackreditering, metrologi och marknadsövervakning. Fortsatta ansträngningar är nödvändiga för att anpassa den rättsliga ramen till EU-lagstiftningen på det här området och utveckla den administrativa kapacitet som krävs.

Begränsade framsteg har gjorts i fråga om *tjänster, etableringsrätt och bolagsrätt*. Leasinglagstiftningen på entitetsnivå har harmoniserats men det återstår fortfarande att inrätta ett enda tillsynsorgan för banksektorn på statlig nivå. Samordningen brister när det gäller entiteternas lagstiftningsinitiativ på detta område.

Det har skett viss utveckling på området *fri rörlighet för kapital*. Lagstiftningen om transaktioner i utländsk valuta har antagits i Republika Srpska. Vissa framsteg har gjorts på *tullområdet*, även om anpassningen av lagstiftningen och den administrativa kapaciteten måste förbättras. Strategier för tullområdet – särskilt för personalförvaltning, utbildning, informationsteknik – har ännu inte fastställts. På skatteområdet har en ny punktskattelag antagits för att förbättra den finanspolitiska hållbarheten.

När det gäller *konkurrens* har Bosnien och Hercegovina gjort måttliga framsteg på antitrustområdet. Inga påtagliga framsteg har gjorts på området statligt stöd. Lämplig lagstiftning för statligt stöd har ännu inte antagits och en operativt oberoende myndighet för statligt stöd har ännu inte inrättats. Ytterligare ansträngningar är nödvändiga för att säkerställa att förfarandena för *offentlig upphandling* genomförs korrekt över hela landet. Framstegen har varit begränsade när det gäller skyddet av *immateriella rättigheter*, även om ytterligare internationella konventioner har ratificerats. Den rättsliga ramen på det området måste kompletteras och kapaciteten att kontrollera efterlevnaden förbättras ytterligare.

Få framsteg har gjorts med *socialpolitik och sysselsättningspolitik* och med folkhälsopolitiken. Lagstiftningen och politiken för sociala frågor och sysselsättning, liksom lagstiftningen på folkhälsoområdet är fortfarande mycket uppsplittrad. Bristande samarbete mellan olika myndighetsnivåer fortsätter att allvarligt hindra utvecklingen av nödvändiga samordnade strategier.

Vissa framsteg har gjorts i fråga om anpassningen till europeiska standarder när det gäller *utbildning och kultur*. Framför allt har Bosnien och Hercegovina ratificerat Unescos konvention om skydd för och främjande av mångfalden av kulturyttringar från 2005. Ministerkonferensen för utbildningsministrar har bidragit till att säkerställa grundläggande samordning mellan de fjorton utbildningsministerierna i landet. Harmoniseringen av lagstiftningen på entitets- och kantonnivå har emellertid inte slutförts och genomförandet över landet har varit ojämnt. Den administrativa kapaciteten vid flera utbildningsorgan måste stärkas. När det gäller *forskning* har Bosnien och Hercegovina associerats till Europeiska gemenskapens sjunde ramprogram för forskning och utveckling men det krävs betydande ansträngningar för att förbättra forskningskapaciteten på nationell nivå.

Förhandlingar om anslutning till WTO har fortsatt men processen har ännu inte slutförts.

När det gäller den **sektoriella politiken** har Bosnien och Hercegovina gjort vissa begränsade framsteg med att införa europeiska standarder på flera områden.

Få framsteg har gjorts på *industriområdet*. En övergripande industripolitik måste utvecklas. När det gäller *små och medelstora företag* har en landsövergripande strategisk ram antagits. Denna måste nu tillämpas.

Vissa framsteg har gjorts på området *jordbruk och fiske*. En strategisk ram för harmonisering av jordbruket och landsbygdsutvecklingen har antagits. Genomförandet av lagen på statlig nivå om jordbruk, livsmedel och landsbygdsutveckling har emellertid gått långsamt. Det har inte gjorts framsteg med inrättandet av ett jordbruksministerium på statlig nivå, utan befogenheterna när det gäller jordbruk ligger kvar på entitetsnivå. Begränsade framsteg har gjorts på området livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor. Problem kvarstår emellertid på grund av otillräckliga mänskliga och ekonomiska resurser och dålig samordning mellan statens och entiteternas tjänstegrenar.

Bosnien och Hercegovinas förberedelser på *miljöområdet* befinner sig ännu i ett tidigt skede. Inga märkbara framsteg har gjorts under rapporteringsperioden. Det har ännu inte antagits någon miljölag på statlig nivå som kan tjäna som ram för ett landsomfattande harmoniserat miljöskydd, och ingen miljöbyrå på statlig nivå har inrättats.

Bosnien och Hercegovina har gjort vissa framsteg inom *transportsektorn*. Det har skett viss utveckling när det gäller det transeuropeiska transportnätet och transittrafik, men framstegen har varit tämligen begränsade när det gäller vägar, järnvägar och inre vattenvägar. Bosnien och Hercegovina har blivit fullvärdig medlem i de gemensamma luftfartsmyndigheterna (JAA). Fortsatta ansträngningar är nödvändiga för en konsekvent tillämpning av avtalet om det gemensamma europeiska luftrummet. Ytterligare insatser behövs för att slutföra omorganisationen av den institutionella strukturen och säkerställa lämpliga förutsättningar för en öppning av marknaden för samtliga transportsätt.

Inga framsteg har gjorts på *energiområdet*. Såsom part i fördraget om energigemenskapen måste Bosnien och Hercegovina genomföra relevanta delar av EU:s energilagstiftning, men landet ligger betydligt efter på en rad energirelaterade områden. Särskilt reformerna av

gassektorn har försenats. Utvecklingen av elsektorn hämmas fortfarande av olika faktorer. Det nationella överföringsföretaget Transcos verksamhet har allvarligt undergrävt av politisk inblandning och bristfällig förvaltning. Ingen övergripande energistrategi har utarbetats. Energireserverna för en nödsituation är mycket begränsade.

Framstegen på områdena *informationssamhället och medierna* har varit knappa. Harmoniseringen av den rättsliga ramen för radio och tv i allmänhetens tjänst i Bosnien och Hercegovina är inte fullständig och reformen av systemet för radio och tv i allmänhetens tjänst har försenats. Oberoendet för tillsynsorganet i kommunikationsfrågor är fortfarande allvarligt försvagat av att det inte har någon generaldirektör eller något råd som tillsatts på korrekt sätt. Problemen när det gäller tillsynsorganets oberoende kvarstår.

Begränsade framsteg har gjorts på området *finansiell kontroll*. Policydokument har utarbetats på statlig nivå och av entiteterna men ännu inte antagits. Ökade ansträngningar krävs för att förbättra den interna finansiella kontrollen inom den offentliga sektorn och uppföljningen av revisionsberättelser.

Vissa tekniska framsteg har gjorts på området *statistik*. Samarbetet mellan landets statistiska institut på statlig nivå och entitetsnivå är emellertid fortfarande otillräckligt. Framtagandet av statistik och kvaliteten på denna måste förbättras, särskilt när det gäller nationalräkenskaper och statistik inom nyckelsektorer, däribland handel, näringsliv och jordbruk. Det är största vikt att det görs en folkräkning 2011.

Ytterligare framsteg har gjorts på området *rättvisa, frihet och säkerhet*. I samband med dialogen om viseringsliberalisering har åtgärder vidtagits för att uppnå alla de riktmärken som fastställts i färdplanen för liberalisering av viseringsbestämmelserna, och viktiga reformer har genomförts på området rättvisa, frihet och säkerhet. Framstegen på området viseringspolitik har fortsatt. Förordningar har antagits för att fastställa förfaranden för det utfärdande av viseringar som föreskrivs i Schengenregelverket. Testfasen för utfärdandet av nya biometriska pass har inletts. En nytt särskilt organ har inrättats för att säkerställa säker och effektiv förvaltning av systemet för personliga identitetshandlingar. Ytterligare ansträngningar krävs emellertid när det gäller anpassningen till europeiska standarder. Genomförandet av återtagandeavtalet med Europeiska gemenskapen har fortsatt gått smidigt.

Vissa konkreta åtgärder har också vidtagits på området *gränsförvaltning, asyl och migration*. En nationell asyl- och migrationsstrategi har antagits och Bosnien och Hercegovinas migrationsprofil har tagits fram. En ny integrerad gränsförvaltningsstrategi håller på att genomföras och man har tagit initiativ till samarbete med grannländerna. Ansvarsfördelningen vid gränsövergångsställena och förvaltningen av gränsövergångarna måste emellertid förtydligas.

Vissa ytterligare framsteg har gjorts när det gäller att förebygga *penningtvätt*. En ny **lag** om bekämpning av penningtvätt har antagits och samarbetet på internationell nivå har fortsatt. En **nationell strategi** och en handlingsplan för kampen mot och förebyggande av penningtvätt har antagits. Den nationella lagstiftningen måste harmoniseras, både internt och med internationella konventioner. Lagstiftningen om konfiskering av tillgångar överensstämmer inte med internationella standarder och är inte harmoniserad inom landet.

Vissa positiva steg har tagits när det gäller kampen mot *narkotika*. Den nationella strategin för narkotikabekämpning har antagits liksom motsvarande handlingsplan.

Narkotikakommissionen har börjat sin verksamhet. Olaglig narkotikahandel är emellertid fortfarande ett allvarligt problem som kräver oförminskade ansträngningar.

Få framsteg har gjorts i fråga om *polisens* verksamhet och genomförandet av reformen av polisväsendet, som är en av huvudprioriteringarna i det europeiska partnerskapet. Genomförandet av lagstiftning som antogs 2008 har gått långsamt och en del av de organ på statlig nivå som föreskrivs i dessa lagar är ännu inte operationella. Splittringen av Bosnien och Hercegovinas polisstyrkor fortsätter att undergräva effektivitet och resultat.

Med stöd från Europeiska unionens polisuppdrag har Bosnien och Hercegovina tagit vissa initiativ som rör *kampen mot organiserad brottslighet*. Den organiserade brottsligheten är fortfarande en källa till allvarlig oro som har konsekvenser för rättsstatsprincipen och företagsklimatet. En ny strategisk och rättslig ram för att bekämpa den organiserade brottsligheten har antagits men lagföringen av kriminella organisationer måste bli effektivare. Bosnien och Hercegovina håller på att genomföra den nationella handlingsplanen för 2008–2012 mot *människohandel*. Det krävs emellertid förbättrade resultat när det gäller lagföring och domar. I detta avseende är det av största vikt att en lag om vittnesskydd antas och genomförs. När det gäller *uppgiftsskydd* har det statliga organet för uppgiftsskydd börjat sin verksamhet men har ännu inte tillräckligt med personal och dess verksamhet måste förbättras.

Kroatien

Kroatien fortsätter att uppfylla de **politiska kriterierna**. Det har gjorts framsteg på de flesta områden och ansträngningarna har intensifierats när det gäller rättsstatsprincipen. Reformansträngningarna måste emellertid fortsätta i oförminskad omfattning, särskilt på områden som reformer av rättsväsendet och förvaltningen, kampen mot korruption, minoriteters rättigheter och flyktingars återvändande. Prioriteringarna i anslutningspartnerskapet har i stort sett genomförts.

Demokratin och rättsstaten har stärkts ytterligare. Såväl *regeringen* som *parlamentet* har i allmänhet fungerat väl. Betydande förbättringar är emellertid avgörande när det gäller domstolsväsendet, den offentliga förvaltningen och kampen mot korruption, inte minst för att skapa en solid grund för ett fullständigt genomförande av gemenskapens regelverk. Reformen av polisväsendet, bland annat med att avpolitisera nyckelposter och förbättra professionalismen, måste fortsätta.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller reformen av den *offentliga förvaltningen*. En ny lag om allmänna administrativa förfaranden har antagits. En ny tjänst som förvaltningsminister har inrättats. Kapaciteten vid det nyligen inrättade förvaltningsministeriet (f.d. statens centrala förvaltningskontor) har förbättrats ytterligare och utbildningsåtgärder har fortsatt. De administrativa förfarandena uppvisar emellertid fortfarande betydande brister och genomförandet av den nya lagen om allmänna administrativa förfaranden har ännu inte inletts. Den offentliga förvaltningen uppvisar fortfarande många brister, t.ex. politisering, låga löner och bristfällig förvaltning av personalresurser. Dessutom har lönerna inom den offentliga förvaltningen sänkts för att mildra effekterna av den finansiella krisen och anställningsstopp införts. Åtgärder mot korruption och etiska principer måste integreras i offentlig förvaltning och samarbetet mellan olika offentliga aktörer förbättras. En oberoende, meritbaserad, öppen och ansvarig offentlig förvaltning har ännu inte inrättats.

Genomförandet av strategin för *reform av rättsväsendet* har fortsatt och mycket ny lagstiftning har antagits. Direktoratet för strategisk utveckling vid justitieministeriet har

stärkts. Ett nytt urvalsförfarande för praktikanter inom rättsväsendet har införts. Eftersläpningen när det gäller handläggningen av mål har minskats ytterligare. Åtgärder har vidtagits för att rationalisera domstolsnätet. Utbildnings- och vidareutbildningsprogram har utvidgats. Etnisk särbehandling i mål som gäller krigsförbrytelser minskar. Frågan om tredskodomar från 90-talet har delvis behandlats.

Urvalsförfarandet för domare och åklagare är emellertid fortfarande bristfälligt. Överlag är eftersläpningen när det gäller handläggning av mål fortfarande stor och de rättsliga förfarandena alltför långdragna. Problemen med verkställandet av domstolsavgöranden kvarstår. Rationaliseringen av domstolsväsendet befinner sig i ett mycket tidigt skede. Övervakningen av reformåtgärder är fortfarande bristfällig. Det krävs ytterligare förbättringar när det gäller handläggningen av ärenden liksom rättsväsendets ansvarighet, oberoende, professionalism och kompetens. Straffrihet för krigsförbrytelser är fortfarande ett problem, särskilt i fall då offren var etniska serber. Många brott förblir utan åtal. Det finns ännu inga resultat när det gäller genomförandet av nya bestämmelser om översyn av tredskodomar. På det hela taget fortsätter reformerna inom domstolsväsendet men de konkreta resultaten visar sig endast långsamt.

Vissa framsteg har gjorts i *kampen mot korruption*. Den rättsliga ramen för att bekämpa korruption har förbättrats ytterligare, även när det gäller konfiskering av tillgångar. En nationell polisbyrå för kampen mot korruption och organiserad brottslighet har börjat sin verksamhet. Särskilda avdelningar för kampen mot korruption har inrättats vid fyra viktiga domstolar. Byrån för bekämpning av korruption och organiserad brottslighet har fortsatt att vara aktiv och bidragit till att åtal väckts och dom har meddelats i en del viktiga mål, i synnerhet målet om den kroatiska privatiseringsfonden (Maestro). Den har också börjat utreda eventuell korruption på hög nivå som gäller en före detta minister i regeringen. Korruptionen är emellertid fortfarande utbredd på många områden. De nyligen moderniserade rättsliga och administrativa strukturerna har ännu inte testats i praktiken. Det totala antalet utredda korruptionsfall har hittills visserligen ökat men antalet faktiska åtal och fällande domar är fortfarande få. Det har förekommit begränsade utredningar av korruption på hög nivå. Det saknas en politisk ansvarighetskultur. Den administrativa kapaciteten vid de statliga organen för bekämpning av korruption behöver förbättras ytterligare. Få framsteg har gjorts för att förhindra intressekonflikter.

Vissa framsteg har gjorts på området ***mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter***. Skyddet för de mänskliga rättigheterna är i stort tryggt, men vissa stora utmaningar återstår i samband med genomförandet. Oförminskade ansträngningar krävs i fråga om minoriteters rättigheter och flyktingars återvändande.

Lagen om rättshjälp har börjat genomföras. *Tillgången till rättslig prövning* hindras emellertid av många genomförandeproblem, bland annat själva ansökningsförfarandets komplexitet. Ytterligare åtgärder har vidtagits för att åtgärda brister i *fängelseförhållandena*. Det saknas dock fortfarande personal och kapacitet i fängelserna. När det gäller *misshandel* har ombudsmannen fortsatt fått klagomål som gäller polisens bruk av överdrivet våld.

Yttrandefrihet, inbegripet frihet för medierna och pluralism inom medierna, är en del av kroatisk lagstiftning och respekteras överlag. Hoten mot journalister som arbetar med fall av korruption och organiserad brottslighet har emellertid blivit fler. Redaktörer och journalister fortsätter att rapportera om otillbörliga politiska påtryckningar.

När det gäller *kvinnors och barns rättigheter* har behandlingen av fall av våld i hemmet förbättrats. Ombudsmännen har fortsatt att spela en viktig roll. Situationen för kvinnor på arbetsmarknaden är emellertid fortfarande svår; det saknas fortfarande könsuppdelad statistik, vilket hindrar övervakningen av jämställdhetslagstiftning. Genomförandet av åtgärderna för att skydda barns rättigheter måste påskyndas.

Den nya byrån för ombudsmannen för personer med funktionshinder har lyckats med att skapa sig en synlig roll. Offentliga organ och privata företag har reagerat positivt på dess rekommendationer. Det behövs dock fortsatta ansträngningar för *socialt utsatta personer och personer med funktionshinder*. Det krävs ytterligare framsteg på området avinstitutionalisering, bland annat när det gäller psykiskt sjuka och funktionshindrade barn.

Genomförandet av den nya *lagen mot diskriminering* befinner sig i ett tidigt skede. Ombudsmannen har börjat fullgöra sina nya uppgifter. Ett korrekt genomförande av den nya lagen äventyras emellertid av nyligen gjorda nedskärningar i budgeten. Diskriminering mot minoriteter utgör emellertid fortfarande ett särskilt problem (se nedan). I praktiken når skyddet mot och lagföringen av diskriminering ännu inte upp till EU:s standarder.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *minoriteter*. Offentliga uttalanden på hög nivå om åtaganden när det gäller minoriteters rättigheter har fortsatt. Den romska minoriteten har fått fortsatt uppmärksamhet, framför allt har förbättringar skett när det gäller förskolan. Många problem kvarstår emellertid för minoritetsgrupperna. Minoriteterna stöter fortfarande på svårigheter på sysselsättningsområdet, både i fråga om underrepresentation i statsförvaltningen, rättsväsendet och polisväsendet och i den offentliga sektorn i vidare mening. Rättsliga bestämmelser och program måste genomföras på ett mer beslutsamt sätt, och lämplig övervakning måste ske. Kroatien måste främja tolerans mot den serbiska minoriteten och vidta lämpliga åtgärder för att skydda personer som fortfarande riskerar att utsättas för diskriminering, fientliga eller våldsamma handlingar eller hot om detta. Den romska minoriteten lever fortfarande under svåra förhållanden och problem kvarstår på många områden.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *flyktingars återvändande*. Framsteg har gjorts när det gäller att nå regeringens mål att tillhandahålla bostäder för tidigare innehavare av hyres- eller besittningsrätter, och många lägenheter håller på att ställas till förfogande. Det gjordes goda framsteg mot att uppnå målet för 2008 att tillhandahålla 1 400 bostäder även om det inte nåddes helt. Arbetet med att uppnå målet för 2009 befinner sig fortfarande i ett tidigt skede. Det behövs fortfarande flera tusen bostäder för återvändande flyktingar. Dessutom har ungefär 8 000 ansökningar om återuppbyggnad av bostäder ännu inte färdigbehandlats. Genomförandet av beslutet om godkännande av pensionsrättigheter har varit ojämnt. Insatserna måste påskyndas när det gäller att skapa ekonomiska och sociala förutsättningar för ett hållbart återvändande för flyktingar. Kroatien bör se till att nödvändiga nedskärningar i budgeten i samband med den ekonomiska krisen inte får en negativ inverkan på frågor som gäller flyktingars återvändande.

När det gäller ***regionala frågor och internationella förpliktelser*** har samarbetet med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (Icty) fortsatt. Problemen när det gäller att ge Icty tillgång till viktiga handlingar i Kroatien har ännu inte lösts. Kroatien måste se till att vidta alla nödvändiga åtgärder för att lösa denna fråga.

Kroatien har fortsatt att delta aktivt i regionala initiativ, bland annat i sydösteuropeiska samarbetsprocessen (SEECp), regionala samarbetsrådet och i det centraleuropeiska

frihandelsavtalet (Cefta). Framsteg har gjorts mot att lösa den bilaterala gränskonflikten mellan Kroatien och Montenegro. De båda länderna har samarbetat med att utarbeta en framställan till Internationella domstolen av utstakandet av gränsen vid Prevlaka. Det fordras dock ytterligare framsteg när det gäller att finna slutliga lösningar på de olika bilaterala frågor som fortfarande är olösta, särskilt i fråga om gränser. Insatser måste göras för att ytterligare utveckla samarbete och goda grannförbindelser. Kroatien bör, tillsammans med sina grannländer, åtgärda de regionala skillnader som råder i fråga om straffrihet, bland annat genom att vidta åtgärder med sikte på utlämningsavtal som omfattar fall av krigsförbrytelser. Förbindelserna med Slovenien har påverkats av den olösta gränskonflikten. Gränskonflikten mellan de båda länderna bromsade upp anslutningsförhandlingarna så länge att flera kapitel inte kunde öppnas eller stängas förrän i oktober 2009, trots att de rent tekniskt avslutats tidigare. Kommissionen har tillhandahållit tjänster för att underlätta en lösning av denna konflikt. Intensiva ansträngningar under sex månaders tid från kommissionens sida, med stöd av ordförandeskapstrion, banade väg för en politisk överenskommelse mellan de båda parterna i september 2009. Kommissionen noterar med tillfredsställelse de framsteg som nyligen gjorts och som lett till att flera kapitel kunde öppnas eller preliminärt stängas vid anslutningskonferensen i oktober.

Kroatiens **ekonomi** har i ökande grad drabbats av den globala krisen. Landet gick in i en recession det första halvåret 2009 och arbetslösheten ökade. Den makroekonomiska stabiliteten har bibehållits genom en försiktig penningpolitik. Vissa ansträngningar för att återskapa balans i budgeten har gjorts men det offentliga underskottet har ökat betydligt. Banksektorn är fortfarande sund och står emot krisen. En hög offentlig utlandsskuld och omfattande kortfristiga återbetalningsskyldigheter är de faktorer som främst gör ekonomin sårbar. Den ekonomiska omstruktureringen och privatiseringen har fortsatt att gå långsamt och begränsade förbättringar har gjorts när det gäller företagsklimatet.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** kan det konstateras att Kroatien är en fungerande marknadsekonomi. Landet bör kunna hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom EU, förutsatt att det med beslutsamhet fortsätter att genomföra det övergripande reformprogrammet för att komma tillrätta med de strukturella svagheterna.

På det hela taget har man inom den makroekonomiska politiken agerat lämpligt för att åtgärda effekterna av krisen. Framför allt har penningpolitiken framgångsrikt bidragit till att upprätthålla finansiell stabilitet främst genom att begränsningarna för utländsk valuta har luckrats upp genom ändrade bestämmelser. Som ett svar på det ökande finanspolitiska trycket har vissa anpassningar av utgifterna liksom åtgärder för att kompensera minskade inkomster antagits i samband med successiva budgetrevideringar. Den rättsliga grunden för strategisk och flerårig budgetplanering och rapportering har förbättrats. En hälsovårdsreform har antagits för att förbättra den finansiella situationen för hälso- och sjukvårdssektorn. Underskottet i bytesbalansen har krympt, stabiliteten i växelkursen har upprätthållits och inflationstrycket har minskat. Banksektorn har varit motståndskraftig mot chocker och kredittillväxten har minskat. Kroatiens ekonomi är väl integrerad med EU.

Regeringens ekonomiska politik har dock ibland saknat en tydlig inriktning på medellång sikt. Den politiska samordningen inom regeringen och mellan regeringen och centralbanken brister ibland. Strukturellreformerna har i allmänhet gått långsamt, särskilt när det gäller omstruktureringen av förlustbringande företag. Arbetsmarknaden lider av låg sysselsättningsgrad och lågt arbetskraftsdeltagande vilket har förvärrat krisen. Endast begränsade framsteg har uppnåtts med reformer för att åtgärda stelheterna på arbetsmarknaden. I samband med krisen har de betydande riskerna för högre utgifter och

ytterligare minskade inkomster blivit verklighet. Underskottet i de offentliga finanserna ökade betydligt. Den sena politiska reaktionen avslöjade brister i budgetplaneringsprocessen. Dessutom har få framsteg gjorts när det gäller att öka effektiviteten i de offentliga utgifterna. De sociala transfereringarna är fortfarande höga och inte särskilt välriktade, och många offentliga och statligt ägda företag fortsatte att få statligt stöd genom subventioner och garantier. Därför förblir utformningen av en trovärdig finanspolitisk strategi som syftar till att minska stelbentheten i budgeten och öka effektiviteten i de offentliga utgifterna en viktig utmaning. Ytterligare framsteg har gjorts när det gäller att underlätta förfarandena för företagsregistrering, men investeringsklimatet lider fortsatt av en tung regelbörda och många skattelikhande avgifter.

Kroatien har förbättrat sin **förmåga att påta sig de skyldigheter som följer av ett medlemskap**. Förberedelserna för att landet ska uppfylla EU:s krav har fortsatt att gå framåt och anpassningen till EU:s regler har nått relativt långt inom flertalet sektorer. På de flesta områden har det gjorts goda framsteg, främst när det gäller att anpassa lagstiftningen, men också med att bygga upp kapaciteten hos den offentliga förvaltningen. Det krävs dock fortfarande ytterligare insatser, särskilt när det gäller att ytterligare stärka den administrativa struktur och kapacitet som krävs för ett korrekt genomförande av gemenskapens regelverk. Man måste vara vaksam på att de budgetnedskärningar som är nödvändiga i samband med den ekonomiska nedgången inte drabbar förberedelserna för en anslutning till EU på ett oproportionellt sätt.

Goda framsteg har gjorts på området *fri rörlighet för varor*. Anpassningen av lagstiftningen har kommit långt men vissa delar saknas fortfarande, särskilt när det gäller bedömning av överensstämmelse, metrologi och marknadsövervakning. Fortsatta ansträngningar krävs för att fullborda anpassningen till gemenskapens regelverk och bygga upp den nödvändiga genomförandekapaciteten. Goda framsteg har gjorts när det gäller den *fria rörligheten för arbetstagare*. En tillfredsställande nivå av anpassning av lagstiftningen har uppnåtts. Det fordras emellertid oförminskade ansträngningar för att utveckla nödvändig administrativ kapacitet, särskilt för samordningen av de sociala trygghetssystemen.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *etableringsrätten och friheten att tillhandahålla tjänster*. Överlag har anpassningen till gemenskapens regelverk nått en rimlig nivå men det krävs ytterligare insatser. Även den administrativa kapaciteten måste stärkas.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller den fria rörligheten för kapital, framför allt när det gäller liberaliseringen av fastighetsmarknaden och ändringar av lagstiftningen om bekämpning av penningtvätt. Överlag har anpassningen nått en rimlig nivå. Ytterligare insatser kommer att krävas, särskilt med genomförandet och efterlevnaden av lagstiftningen för att bekämpa penningtvätt och med att slutföra liberaliseringen av kapitalrörelser och anpassningen med gemenskapens regelverk om betaltjänster.

Det har gjorts goda framsteg med *offentlig upphandling*, särskilt med färdigställandet av den nödvändiga institutionella strukturen. Överlag har förberedelserna kommit långt. Anpassningen av lagstiftningen har emellertid ännu inte slutförts och den administrativa kapaciteten måste stärkas på alla nivåer inom systemet för offentlig upphandling, särskilt med sikte på att effektivt bekämpa korruption och åtgärda oegentligheter och potentiell politisk inblandning.

Vissa framsteg har gjorts på området *bolagsrätt*. Anpassningen till gemenskapens regelverk har kommit en god bit på väg. Fortfarande krävs fler insatser på revisionsområdet när det

gäller att genomföra nya rättsliga bestämmelser och stärka den administrativa kapaciteten. Framsteg kan rapporteras på området *immateriella rättigheter*, både när det gäller anpassningen och efterlevnaden av lagstiftningen. Anpassningen till gemenskapens regelverk har nått en mycket hög nivå. Den allmänna medvetenheten om immateriella rättigheter i samhället måste öka och man bör ge akt på det faktum att organiserade kriminella grupper allt oftare är inblandade i överträdelser med anknytning till immateriella rättigheter.

Betydande framsteg har uppnåtts på området *konkurrenspolitik*, särskilt när det gäller antagandet av konkurrenslagen och offentliggörandet av anbudsinfordran för varv i svårigheter inför omstruktureringen av dessa genom privatisering. Överlag har anpassningen nått en rimlig nivå. Oförminskade ansträngningar krävs emellertid för att slutföra omstruktureringen av varvsindustrin. Det krävs också insatser för att förbättra konkurrensmyndighetens resultat när det gäller karteller och anpassa den kroatiska radio- och tv-lagen, liksom insatser inom stålsektorn.

Betydande framsteg kan rapporteras när det gäller *finansiella tjänster*. Anpassningen av lagstiftningen har kommit mycket långt men det krävs ytterligare ansträngningar när det gäller genomförandet. Det krävs ansträngningar för att ytterligare stärka övervakningsmyndighetens kapacitet att sköta sin övervakningsfunktion och förbättra samrådet med den finansiella sektorn.

Goda framsteg har gjorts på området *informationssamhället och medierna*. En god nivå av anpassning har uppnåtts. Ansträngningarna måste fortsätta i syfte att stärka de nationella tillsynsmyndigheternas kapacitet att korrekt genomföra den rättsliga ramen och att stödja liberaliseringen av marknaden för elektronisk kommunikation.

Det har gjorts framsteg när det gäller *jordbruk och landsbygdsutveckling*, särskilt i fråga om insamling och behandling av jordbruksdata. Överlag har förberedelserna kommit relativt långt. Det krävs dock fortfarande betydande ansträngningar för att inrätta det utbetalande organet och det integrerade administrations- och kontrollsystemet/systemet för identifiering av jordbruksskiften. Det är av största vikt att stödordningarna anpassas ytterligare till den gemensamma jordbrukspolitiken för att förbereda en smidig övergång till denna. När det gäller landsbygdsutveckling måste förmågan att utnyttja EU-stödet inför anslutningen förbättras.

Goda framsteg har överlag gjorts i fråga om *livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor*, särskilt med genomförandet av ny lagstiftning. Överlag har förberedelserna kommit långt. Fortsatta ansträngningar krävs för att slutföra införlivandet och genomförandet av gemenskapens regelverk, framför allt med att genomföra de nationella programmet för modernisering av anläggningar för produkter av animaliskt ursprung och säkerställa nödvändig administrativ kapacitet och kontrollkapacitet.

Kroatien har gjort goda framsteg när det gäller *fiske*. Överlag har förberedelserna kommit långt. Kroatien måste öka sina ansträngningar för att avhjälpa kvarstående brister på områdena förvaltning av fiskeflottan, inspektion och kontroll, strukturåtgärder och statligt stöd.

Vissa framsteg har gjorts på *transportområdet*. Överlag har anpassningen till gemenskapens regelverk nått en rimlig nivå. Den administrativa kapaciteten måste förbättras ytterligare inom sjötransportsektorn, vid luftfartsbyrån särskilt när det gäller flygsäkerhet samt vid tillsynsmyndigheten för järnvägar. Ytterligare anpassning av lagstiftningen krävs särskilt när

det gäller luftfart och sjöfartscabotage. Det har gjorts goda framsteg när det gäller kapitlet om *energi*. Anpassningen till gemenskapens regelverk har kommit långt. Fortsatta ansträngningar krävs för att stärka den administrativa kapaciteten, för att få el- och gasmarknaderna att fungera bättre och för att uppfylla målen för förnybar energi.

Goda framsteg har gjorts på *skatteområdet*, framför allt när det gäller anpassning av lagstiftningen. De diskriminerande punktskatterna på cigaretter har avskaffats och lagstiftningen har ytterligare anpassats till EU:s regelverk på området direktbeskattning, punktskatter och mervärdesskatt. Det behövs emellertid fortsatta ansträngningar för att ytterligare anpassa den kroatiska lagstiftningen, främst på området mervärdesskatt. Ansträngningarna bör fortsätta för att stärka den administrativa kapaciteten, däribland IT-samtrafikförmågan.

Betydande framsteg har gjorts i fråga om den *ekonomiska politiken och penningpolitiken*. Överlag har anpassningen till gemenskapens regelverk på det här området kommit mycket långt. Arbetet med att förankra centralbankens oberoende i den kroatiska lagstiftningen måste slutföras. Ytterligare ansträngningar krävs när det gäller samordningen av politiken.

När det gäller *statistik* har det gjorts betydande framsteg. Anpassningen av lagstiftningen har uppnått en god nivå. Ansträngningarna bör emellertid fortsätta för att anpassa den kroatiska statistiken till EU:s krav.

Goda framsteg har gjorts när det gäller *socialpolitik och sysselsättning*. Anpassningen av lagstiftningen har uppnått en god nivå, även om vissa luckor återstår, särskilt när det gäller arbetsrätt. Ytterligare ansträngningar fordras för att stärka den administrativa kapaciteten i god tid före anslutningen så att genomförandet och kontrollen av efterlevnaden sker på ett riktigt sätt.

Vissa framsteg har uppnåtts när det gäller *företags- och industripolitik*. Överlag har anpassningen till gemenskapens regelverk i detta kapitel kommit mycket långt. Det krävs emellertid ytterligare ansträngningar för att praktiskt genomföra systemet med konsekvensanalyser av ny lagstiftning och för att förbättra företagsmiljön för små och medelstora företag.

Goda framsteg har gjorts när det gäller utvecklingen av transport- och energinät i linje med utformningen av och målen för de transeuropeiska transport- och energinäten. Överlag har anpassningen till gemenskapens regelverk kommit långt.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *regionalpolitik*, särskilt med att förbereda genomförandet av de IPA-delar som fungerar som förelöpare till strukturfonderna. På det hela taget är Kroatien delvis anpassat till gemenskapens regelverk. Ytterligare ansträngningar behövs för att uppfylla de rättsliga och operativa kraven i gemenskapens sammanhållningspolitik. Utöver att stärka den administrativa kapaciteten och förbereda projekt måste Kroatien ytterligare bygga upp sin kapacitet för finansiell förvaltning och finansiell kontroll.

Kroatien har gjort vissa framsteg när det gäller *domstolsväsendet och de grundläggande rättigheterna*. Reformerna av domstolsväsendet har fortsatt men betydande problem kvarstår, särskilt rörande domstolsväsendets oberoende och effektivitet. Insatserna i kampen mot korruption har börjat ge resultat, men korruptionen är fortfarande utbredd på många områden och instrumenten används inte tillräckligt kraftfullt, särskilt inte när det gäller politisk korruption. De rättsliga bestämmelserna om grundläggande rättigheter är i allmänhet

tillräckliga, men trots vissa framsteg återstår det en rad betydande problem rörande genomförandet, särskilt i fråga om minoriteter. Man måste vara särskilt vaksam på yttrandefriheten och hoten mot journalister.

Kroatien har gjort vissa framsteg på området *rättvisa, frihet och säkerhet*, särskilt när det gäller kampen mot narkotika, åtgärder mot människohandel och förvaltningen av de yttre gränserna. Kroatien måste emellertid öka sina ansträngningar så att EU:s krav är uppfyllda vid anslutningen, särskilt det gäller att utveckla den administrativa kapaciteten, bekämpa organiserad brottslighet och utveckla infrastruktur, utrustning och resurser för att effektivt förvalta de yttre gränserna.

Goda framsteg har gjorts på området *vetenskap och forskning* och förberedelserna har hunnit långt. Ytterligare ansträngningar behövs emellertid för Kroatiens associering till och fulla deltagande i europeiska området för forskningsverksamhet.

Goda framsteg har gjorts på området *utbildning och kultur*. Anpassningen av lagstiftningen har uppnått en god nivå. Kroatien bör fortsätta sina ansträngningar för att förbereda förvaltningen av programmen Livslångt lärande och Aktiv ungdom. Vuxenutbildning måste också få tillräcklig uppmärksamhet.

Goda framsteg har gjorts när det gäller miljön, särskilt på områden som luftkvalitet, kontroll av föroreningar från industrin och riskhantering samt klimatförändringar. Överlag fortskrider Kroatiens förberedelser väl. Avsevärda ansträngningar behövs emellertid fortfarande för att anpassa lagstiftningen till gemenskapens regelverk inom vattensektorn och naturskydd. Genomförandet av det horisontella regelverket, inte minst strategisk miljöbedömning och tillgång till rättslig prövning i miljöfrågor måste förbättras. Den administrativa kapaciteten måste stärkas ytterligare på både nationell och lokal nivå.

Goda framsteg har gjorts på området *konsumentskydd och hälsoskydd*. Anpassningen av lagstiftningen har uppnått en god nivå. Oförminskade ansträngningar är emellertid nödvändiga för att ytterligare stärka den administrativa kapaciteten.

Kroatien har gjort goda framsteg när det gäller *tullunionen*, där lagstiftningen är väl anpassad till gemenskapens regelverk. Kroatien har förbättrat sin administrativa kapacitet och IT-samtrafikförmåga, och har börjat genomföra en konsekvent politik mot korruption inom tullen. Fortsatta ansträngningar är nödvändiga på de områden där lagstiftningen ännu inte anpassats till gemenskapens regelverk och med att genomföra strategin mot korruption och IT-samtrafikförmågan.

Kroatien har gjort vissa framsteg på området *yttre förbindelser*. Förberedelserna för EU:s gemensamma handelspolitik har kommit en god bit på väg. Kroatien bör emellertid respektera sina internationella skyldigheter när landet tillgriper handelspolitiska skyddsåtgärder. Det krävs fortfarande ansträngningar när det gäller utvecklingspolitik och humanitärt bistånd.

Kroatien har gjort goda framsteg och överlag har anpassningen nått en god nivå på området *utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik*. Kroatien fortsätter att delta i flera av EU:s ESFP-uppdrag. Kroatien måste nu stärka genomförandet av bestämmelserna om vapenkontroll och kontrollen av deras efterlevnad, inbegripet öppenhet när det gäller vapenrelaterad information, och ytterligare förbättra kapaciteten för ett fullständigt genomförande av Gusp-ESFP.

Det har gjorts framsteg när det gäller finansiell kontroll. Det krävs fortsatta ansträngningar för att säkerställa en hållbar utveckling av det övergripande systemet för intern finansiell kontroll

i den offentliga sektorn på både central och lokal myndighetsnivå. Det statliga revisionskontorets funktionella och finansiella oberoende måste förankras i konstitutionen.

Det har gjorts goda framsteg på området *finansiella bestämmelser och budgetbestämmelser* och den institutionella kapaciteten har förbättrats. På det hela taget har Kroatien uppnått en god anpassningsnivå, utom när det gäller sockeravgifter. Förberedelserna för tillämpning av bestämmelserna om egna medel måste fortsätta.

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien

Presidentvalen och de lokala valen 2009 genomfördes i enlighet med de flesta internationella standarder och de flesta av rekommendationerna från OSSE/ODIHR från tidigare val har genomförts. Den politiska dialogen har förbättrats: den styrande koalitionen är stabil, det politiska klimatet präglas av samarbete i högre grad än tidigare och parlamentet är effektivare. De viktigaste prioriteringarna i partnerskapet för anslutning, nämligen reformerna av polisväsendet, domstolsväsendet och den offentliga förvaltningen samt korruption har åtgärdats på ett kraftfullt sätt. På grundval av detta och mot bakgrund av den övergripande reformtakten anser kommissionen att landet i tillräckligt hög grad uppfyller de **politiska kriterierna**.

Genomförandet av Ohrid-ramavtalet är fortfarande av avgörande betydelse för **demokratin och rättsstatsprincipen** i landet. Framsteg har gjorts när det gäller genomförandet av språklagen, decentralisering och rättvis representation. För att uppnå målsättningarna i Ohridavtalet krävs det dock ytterligare ansträngningar i en konstruktiv anda.

Presidentvalen och de lokala valen 2009 genomfördes i enlighet med de flesta internationella standarder. Valdagarna kännetecknades av lugn, det politiska klimatet var stabilt och genomförandet av valen utgör en klar förbättring jämfört med parlamentsvalen 2008. De brister som konstaterats av OSSE/ODIHR måste åtgärdas. Den politiska dialogen, som är en huvudprioritering i partnerskapet för anslutning, har förbättrats. *Koalitionsregeringen* har varit stabil. Ordföranden för det nationella rådet för europeisk integration företräder det främsta oppositionspartiet. Parlamentet fungerar bättre, särskilt genom införandet av en arbetsordning och en ny lag om parlamentet. Det krävs fortsatta ansträngningar, särskilt för att stärka parlamentets roll.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller att *reformera den offentliga förvaltningen*, bl.a. tjänstemannakårens villkor, vilket är en huvudprioritering i partnerskapet för anslutning. De ändringar av lagen om offentlig anställning som antogs i september har stärkt de bestämmelser som ska garantera att rekrytering och befordran av offentligt anställda på sker på grundval av meriter. Det krävs ytterligare insatser för att den offentliga förvaltningen ska fungera på ett öppet, professionellt och oberoende sätt. Respekten för lagens bestämmelser och anda måste säkerställas i praktiken. Ytterligare framsteg har gjorts med reformen av polisväsendet, som är en huvudprioritering i partnerskapet för anslutning. Det nya systemet med polischefer på lokal och regional nivå är fullt fungerande, ledningen har förbättrats och genom lagen om inrikes frågor har ett karriärutvecklingssystem införts i polisväsendet. Poliser får inte längre inneha poster i politiska partier.

Ytterligare framsteg har gjorts i fråga om *reformen av rättsväsendet*, som är en huvudprioritering i partnerskapet för anslutning. De första utexaminerade från domar- och åklagarhögskolan har utnämnts till sina poster, de nya domstolarna och rättsliga organen håller på att få sin personal och inleder sin verksamhet och budgeten har kraftigt utökats. Det

krävs fortsatta ansträngningar för att säkerställa domarkårens oberoende och opartiskhet, särskilt genom att genomföra bestämmelserna rörande utnämningar och befordran.

Goda framsteg har gjorts för att stärka och genomföra ramen för *korruptionsbekämpning*, som är en huvudprioritering i partnerskapet för anslutning. Vallagen och lagen om finansiering av politiska partier har ändrats i syfte att öka öppenheten. Det har förekommit ytterligare åtal och fällande domar i fall på hög nivå och samarbetet mellan de brottsbekämpande organen har förbättrats. Korruptionen är dock fortfarande allmänt utbredd och fortsätter att utgöra ett allvarligt problem på många områden. Det krävs fortsatta ansträngningar, särskilt när det gäller genomförandet av den rättsliga ramen.

De rättsliga och institutionella ramarna för ***mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter*** har överlag inrättats. Ytterligare ansträngningar krävs dock för att förbättra genomförandet på ett antal områden.

Anklagelserna om *misshandel* som utövats av polisen har minskat betydligt efter det att man upplöst särskilda polisenheter, genomfört ingående undersökningar och vidtagit disciplinära åtgärder. Det har dock ännu inte upprättats någon oberoende utomstående mekanism för övervakning av fall av tjänstemissbruk från polisens sida, i linje med rättspraxis från Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter. En handlingsplan för en översyn av *fångvårdsinfrastrukturen* har antagits, men det har ännu inte vidtagits viktiga åtgärder på kort sikt för att undanröja omänskliga och förnedrande förhållanden. En professionell förvaltning av fängelserna har ännu inte upprättats.

I fråga om *yttrandefriheten* är den övergripande situationen tillfredsställande. Det finns dock anledning till oro när det gäller politisk inblandning i medierna.

När det gäller *kvinnors rättigheter* har strategin mot våld i hemmet börjat genomföras. Det krävs dock ytterligare ansträngningar för att utveckla den administrativa kapaciteten i fråga om jämställdhet mellan kvinnor och män. I fråga om *barns rättigheter* kan det konstateras att skolnärvaron har ökat och att nästan alla elever på primärnivå fortsätter till sekundärnivå. Lagen om rättskipning för minderåriga trädde i kraft i juni.

I fråga om *kulturella rättigheter och minoriteters rättigheter* har det gjorts vissa ytterligare framsteg i genomförandet av strategin för rättvis representation i enlighet med Ohrid-ramavtalet. Antalet offentliga tjänstemän från de etniska grupper som inte är i majoritetsställning ökade och uppgick till 26 % på central nivå i september 2009. Språklagen, som föreskriver en ökad användning av albanska, har börjat genomföras i parlamentet. En särskild byrå för skydd av mindre folkgruppers rättigheter har inrättats, men är ännu inte fullt fungerande.

Gymnasierna i kommunen Struga återinförde delvis etniskt blandad undervisning i början av skolarbetet 2009–2010. Myndigheterna måste dock göra ytterligare ansträngningar för att främja integrationen av de etniska grupperna i landet, särskilt på utbildningsområdet. De mindre etniska minoriteternas problem uppmärksammas fortfarande inte tillräckligt.

Få framsteg kan rapporteras när det gäller *romerna*. Genomförandet av de fyra handlingsplanerna inom ramen för Decenniet för romsk integration 2005–2010 har fortsatt att gå långsamt, trots att statliga medel anslagits för genomförandet. Den administrativa kapaciteten hos kansliet för den romska ministern utan portfölj och hos enheten för

genomförandet av strategin för romer måste få en betydande förstärkning. Romerna lever fortfarande under mycket svåra förhållanden och utsätts för diskriminering.

När det gäller **regionala frågor och internationella förpliktelser** har f.d. jugoslaviska republiken Makedonien fortsatt att till fullo samarbeta med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (Icty). De fyra fall som Icty har hänskjutit tillbaka till de nationella myndigheterna handläggs inom det nationella rättssystemet.

När det gäller Internationella brottmålsdomstolen överensstämmer det bilaterala avtalet om immunitet med Förenta staterna inte med EU:s gemensamma ståndpunkt och vägledande principer. Landet måste anpassa sig till EU:s ståndpunkt.

Landet har fortsatt att delta aktivt i regionala samarbetsinitiativ, bland annat i sydösteuropeiska samarbetsprocessen (SEECp), regionala samarbetsrådet och centraleuropeiska frihandelsavtalet (Cefta).

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien har överlag goda förbindelser med länderna i regionen. Förbindelserna med Grekland påverkas dock fortfarande av den olösta namnfrågan. För att finna en lösning har landet inlett förhandlingar under FN:s överinseende. Åtgärder och uttalanden som kan inverka negativt på landets goda grannförbindelser bör undvikas. Det är av central betydelse att bibehålla goda grannförbindelser, inklusive en ömsesidigt godtagbar förhandlingslösning på namnfrågan under FN:s ledning.

Ekonomi i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien avmattades och krympte något 2009 till följd av det försämrade internationella ekonomiska klimatet. Inflationen har minskat påtagligt, främst på grund av de lägre internationella energi- och råvarupriserna. Vissa framsteg har gjorts när det gäller att ta itu med den strukturella arbetslösheten och avlägsna hinder för skapande av arbetstillfällen. Den ihållande mycket höga arbetslösheten, särskilt bland unga och lågutbildade, är dock fortsatt ett stort bekymmer. Institutionella svagheter och brister när det gäller tillämpningen av rättsstatsprincipen inverkar fortfarande negativt på affärsklimatet.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har f.d. jugoslaviska republiken Makedonien kommit långt. Landet fortsätter att framskrida på vägen mot att bli en fungerande marknadsekonomi. Det bör kunna möta konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom EU på medellång sikt, under förutsättning att det kraftfullt genomför sitt reformprogram för att undanröja betydande strukturella svagheter.

Det råder fortfarande ett brett samförstånd i landet om vad som är viktigt i den ekonomiska politiken. Privatiseringen har i stort sett slutförts. Liberaliseringen av priser och handel har i stort sett slutförts. Marknadsinträdet och registreringen har ytterligare förbättrats och regelramen ytterligare förenklats. Konkursförfarandena har förkortats ytterligare och registreringen av mark och egendom är långt framskriden. Myndigheterna har ökat sina ansträngningar för att komma tillrätta med den strukturella arbetslösheten och åtgärder har vidtagits för att minska skattetrycket på arbete. Reglerings- och tillsynsmyndigheternas ekonomiska oberoende har förstärkts. Finansförmedlingen har minskat något, men sektorn i sin helhet har stått emot den internationella finanskrisen. Ytterligare åtgärder har vidtagits för att förbättra kvaliteten på humankapitalet.

I samband med valperioden och den globala ekonomiska krisen har den övergripande policymixen försämrats. Kvaliteten i de offentliga finanserna har försämrats och de offentliga utgifterna har ökat kraftigt, bland annat när det gäller inkomstöverföringar, subventioner och pensioner, som uppvisade en ökning som översteg inflationen. Detta ledde till ett kraftigt ökat

underskott i bytesbalansen, eftersom finansieringsbehoven i den offentliga sektorn trängde undan medel för privata investeringar. Skuldsättningsgraden i den offentliga sektorn har ökat, men är fortfarande relativt låg. De utländska direktinvesteringarna har minskat markant, vilket till stor del beror på det försämrade internationella ekonomiska klimatet. Medlen för att åtgärda den strukturella arbetslösheten är fortfarande begränsade, trots att arbetslösheten fortfarande ligger på en mycket hög nivå. Institutionella svagheter måste åtgärdas och tillämpningen av rättsstatsprincipen förbättras för att marknadsekonomin ska fungera smidigt. Det krävs ytterligare insatser för att stärka den offentliga förvaltningen och domstolsväsendet så att graden av rättssäkerhet ökas och företagsklimatet förbättras. Det händer fortfarande att reglerings- och tillsynsmyndigheterna inte är tillräckligt oberoende och saknar de resurser som fordras för att de ska kunna fungera effektivt. Ansträngningar har gjorts för att minska den informella sektorn, men den utgör fortfarande ett betydande problem.

F.d. jugoslaviska republiken Makedonien har gjort goda framsteg när det gäller att förbättra **förmågan att påta sig de skyldigheter som följer av ett medlemskap**, särskilt i fråga om transport, tullar och skatter samt rättvisa, frihet och säkerhet. Färre framsteg har gjorts på vissa andra områden, såsom energi, miljö samt sysselsättning och socialpolitik. På det hela taget har det gjorts vissa framsteg när det gäller att uppfylla prioriteringarna i anslutningspartnerskapet. Det krävs oförminskade ansträngningar för att stärka den administrativa kapaciteten för att genomföra lagstiftningen och kontrollera att den efterlevs. De åtaganden som gjorts i stabiliserings- och associeringsavtalet har genomförts, i enlighet med den berörda huvudprioriteringen i anslutningspartnerskapet.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *fri rörlighet för varor*. En betydande del av gemenskapens regelverk beträffande övergripande och sektorsspecifika frågor har fortfarande inte införlivats. Vissa framsteg har gjorts på området *rörlighet för arbetstagare*, där anpassningen av lagstiftningen till gemenskapens regelverk fortfarande befinner sig på ett tidigt stadium. Framstegen i fråga om *etableringsrätt och frihet att tillhandahålla tjänster* var ojämna. Det brister i samordningen mellan de olika organ som ansvarar för tillstånd för gränsöverskridande tjänster. Framstegen på området *fri rörlighet för kapital* är i huvudsak begränsade till bekämpning av penningtvätt. De skyldigheter som härrör från den första etappen av stabiliserings- och associeringsavtalet fullgjordes 2008.

Goda framsteg har gjorts på området *offentlig upphandling*, där det har tagits betydande steg i riktning mot en anpassning av lagstiftningen till gemenskapens regelverk. Det krävs ytterligare arbete för att förbättra den administrativa kapaciteten på alla nivåer. Goda framsteg har också gjorts på området *bolagsrätt*, även om anpassningen av den rättsliga ramen för redovisning och revision släpar efter. Vissa framsteg har gjorts när det gäller att stärka den rättsliga ramen, öka den administrativa kapaciteten och det institutionella samarbetet på området *immaterialrätt*. Kontrollen av efterlevnaden har förbättrats men är fortfarande inte tillfredsställande.

Vissa framsteg har gjorts på *konkurrensområdet*. Resultaten när det gäller efterlevnaden är trovärdiga, särskilt när det gäller koncentrationer, men kampen mot karteller bör intensifieras. Antalet förhandsbeslut rörande statligt stöd har ökat. Konkurrensmyndigheten har fortfarande inte tillräckliga personella och ekonomiska resurser.

Vissa framsteg har gjorts på området *finansiella tjänster*, särskilt när det gäller utvecklingen i fråga om lagstiftningen om banksektorn, värdepappersmarknaderna, investeringstjänster och pensioner. Försäkringsmarknaden är dock ännu inte tillräckligt reglerad och övervakad.

Framsteg har gjorts på området elektronisk kommunikation och informationssamhällets tjänster. Konkurrensen på marknaderna för elektronisk kommunikation har ökat till följd av liberaliseringsprocessen, vilket är till kundernas fördel. På området audiovisuell politik är radio- och tv-styrelsen samt radio och TV i allmänhetens tjänst fortfarande utsatta för politisk inblandning. På det hela taget har man kommit långt i förberedelserna på området *informationssamhället och medierna*.

Framsteg har gjorts på området *jordbruk och landsbygdsutveckling*. Det utbetalande organets administrativa kapacitet och de operativa strukturer som ansvarar för EU-stödet inför anslutningen har stärkts, men den administrativa kapaciteten på andra områden är fortfarande svag. Anpassningen till gemenskapens regelverk kräver ytterligare oförminskade ansträngningar, särskilt när det gäller att genomföra antagen lagstiftning. Vissa framsteg har gjorts på området *livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor*, framför allt på när det gäller lagstiftningsberedskap. Den administrativa förmågan, både när det gäller antalet anställda och deras kompetens, är dock fortfarande otillräcklig för att säkerställa att gemenskapens regelverk genomförs korrekt.

Goda framsteg har gjorts på området *transportpolitik*, särskilt när det gäller transport, inbegripet vägavgifter. I det stora hela framskrider anpassningen av lagstiftningen i samtliga sektorer. Den administrativa kapaciteten är dock otillräcklig i alla transportsektorer, både när det gäller personalantal och kvalifikationer. Det har ännu inte upprättats några oberoende tillsynsorgan och säkerhetsmyndigheter för luft- och järnvägstransport.

Vissa framsteg har gjorts i *energisektorn*. Ändringar av energilagen och ett korrekt genomförande av lagstiftningen krävs dock för att skyldigheterna enligt fördraget om energigemenskapen ska fullgöras. En effektivt fungerande elektricitetsmarknad har ännu inte upprättats. Graden av oberoende för tillsynsmyndigheterna för energi och strålningsskydd måste ytterligare förbättras.

Goda framsteg har gjorts på området *beskattning*. Anpassningen av lagstiftningen i fråga om indirekt beskattning har kommit långt. Ytterligare ansträngningar krävs när det gäller direkt beskattning. Skatteuppbördsmyndighetens operativa kapacitet har stärkts och skatteuppbörden har förbättrats.

På området *ekonomisk politik och penningpolitik* har vissa framsteg gjorts i fråga om anpassning av lagstiftningen och den administrativa kapaciteten. På det hela taget har förberedelserna på detta område kommit en god bit på väg. Goda framsteg har gjorts när det gäller att förbättra den sektorsindelade *statistiken* och anpassa klassificeringar till gemenskapens regelverk. Den statistiska infrastrukturen har stärkts, men resurserna är fortfarande bristfälliga.

Begränsade framsteg har gjorts på området *sysselsättning och socialpolitik*. Det saknas fortfarande en effektiv och representativ social dialog. Den administrativa kapaciteten stärks långsamt, men den är fortfarande otillräcklig för att den antagna lagstiftningen och politiken ska kunna genomföras korrekt. Goda, om än ojämna framsteg har gjorts på området *företags- och industripolitik*. De offentliga organ som genomför instrumenten för företags- och industripolitiken har blygsamma ekonomiska resurser och svag administrativ kapacitet. Måttliga framsteg har gjorts när det gäller anpassningen till gemenskapens regelverk i detta kapitel.

Framsteg har gjorts på området transeuropeiska nät. Förberedelserna har gått framåt på detta område. Vissa framsteg kan rapporteras på området *regionalpolitik och samordning av strukturinstrumenten*, särskilt i form av insatser och förberedelser för att genomföra de delar i instrumentet för stöd inför anslutningen som fungerar som förelöpare till strukturfonderna. På det hela taget går anpassningen till gemenskapens regelverk framåt på detta område.

När det gäller *rättsväsendet och de grundläggande rättigheterna* har det gjorts goda framsteg i fråga om korruptionsbekämpning och vissa framsteg i fråga om reformen av rättsväsendet och skyddet av de grundläggande rättigheterna. De nyligen inrättade institutionerna och de ökade budgetanslagen har lett till en förbättring av rättsväsendets effektivitet, men det krävs fortsatta ansträngningar för att deras oberoende ska garanteras. När det gäller korruptionsbekämpning kan ytterligare framsteg rapporteras rörande åtal i fall på hög nivå, förstärkning av den institutionella ramen och samarbete mellan brottsbekämpande organ. Vallagen och lagen om finansiering av politiska partier har ändrats i syfte att öka öppenheten. Korruptionen är dock fortfarande allmänt förekommande och fortsätter att utgöra ett allvarligt problem på många områden. Insatserna måste fortsätta. De flesta av de lagstiftningsmässiga och politiska åtgärder som rör grundläggande rättigheter har nu antagits, men genomförandet är ojämnt och ytterligare ansträngningar krävs.

På området *rättvisa, frihet och säkerhet* har landet fortsatt att ta itu med de viktigaste utmaningarna. När det gäller liberalisering av viseringsbestämmelserna har landet gjort betydande framsteg på de områden som omfattas av färdplanen och uppnått riktmärkena. På grundval av de framsteg som gjorts föreslog kommissionen i juli 2009 att viseringskravet skulle avskaffas för medborgare i f.d. jugoslaviska republiken Makedonien¹⁰. Goda framsteg kan rapporteras rörande asyl, bekämpning av organiserad brottslighet och narkotika, samt när det gäller yttre gränser och Schengen. Den administrativa kapaciteten att genomföra reformen av polisväsendet har förbättrats, men begränsas fortfarande av att förvaltningen av personalresurser inte är fullt utvecklad. När det gäller kampen mot organiserad brottslighet har användningen av särskild utredningsteknik, vittnesskydd och underrättelsestyrt polisarbete förbättrats. Det är nödvändigt med ytterligare ansträngningar, särskilt för att inrätta ett integrerat underrättelsesystem. Landet har nått en högre grad av anpassning till gemenskapens regelverk för både den lagstiftningsmässiga och den administrativa kapaciteten. På det hela taget har förberedelserna på detta område kommit en god bit på väg.

Vissa framsteg har gjorts på området *vetenskap och forskning*. Den administrativa kapaciteten till stöd för deltagande i ramprogrammen är inte tillräckligt utvecklad. På det hela taget har förberedelserna på detta område kommit en god bit på väg. Vissa framsteg har gjorts på områdena utbildning, ungdom och kultur, särskilt när det gäller deltagande i gemenskapsprogram. Budgeten för utbildning är dock fortfarande otillräcklig för att den nationella reformstrategin ska kunna genomföras. På det hela taget har man kommit långt i förberedelserna på området *utbildning och kultur*.

Framsteg har gjorts mot ett ytterligare införlivande av gemenskapens regelverk på miljöområdet, särskilt i fråga om horisontell lagstiftning och avfallshantering. Genomförandet av lagstiftningen utgör fortfarande en betydande utmaning. Den administrativa kapaciteten är svag på både statlig och lokal nivå. Det fordras avsevärda ytterligare ansträngningar för att fortsätta anpassa lagstiftningen till gemenskapens regelverk i denna sektor, liksom för att

¹⁰ KOM(2009) 366.

säkerställa de investeringar som krävs. På det hela taget är förberedelserna på miljöområdet på en måttligt avancerad nivå.

Vissa framsteg har gjorts på området *konsument- och hälsoskydd*. När det gäller konsumentpolitik finns det fortfarande inte något effektivt och öppet system för marknadsövervakning. På folkhälsoområdet finns det ännu inte tillräckliga mänskliga och ekonomiska resurser för att säkerställa att lagstiftning, strategier och handlingsplaner genomförs på ett korrekt sätt.

Avsevärda framsteg har gjorts på området *tullunionen*, särskilt i fråga om den administrativa och operativa kapaciteten. Tullagstiftningen har anpassats till gemenskapens regelverk i tillräckligt hög grad, utom när det gäller transitering. Tullförvaltningens administrativa förmåga fortsätter att förbättras när det gäller att genomföra lagstiftning och åtgärda gränsöverskridande brottslighet. Förberedelserna på detta område har kommit en god bit på väg.

Vissa framsteg har gjorts i fråga om anpassningen till EU:s *politik för yttre förbindelser*. Sammantaget har förberedelserna på detta område kommit en god bit på väg. Det har gjorts vissa framsteg på området *utrikes-, säkerhets- och försvarspolitik*, särskilt när det gäller att stärka den administrativa kapaciteten. Landet har anslutit sig till de flesta av EU:s förklaringar och gemensamma ståndpunkter, och har visat ett fortsatt engagemang för att delta i operationer inom den europeiska säkerhets- och försvarspolitik.

På området *finansiell kontroll* har det gjorts vissa framsteg i fråga om att anpassa och genomföra lagstiftningen. Den administrativa kapaciteten hos de ansvariga institutionerna på området har förstärkts ytterligare. Vissa framsteg har gjorts i fråga om *finansiella bestämmelser och budgetbestämmelser*. Förbättringar har gjorts i fråga om tullmyndighetens och skatteuppbördsmyndighetens operativa kapacitet, särskilt när det gäller att bekämpa tull- och mervärdesskattebedrägerier.

Montenegro

Montenegro har gjort fortsatta framsteg när det gäller de **politiska kriterierna**. Landet har ytterligare utvecklat den rättsliga ramen och stärkt den administrativa och institutionella kapaciteten i enlighet med det europeiska partnerskapet. Författningen har på det hela taget genomförts. Reformerna av rättsväsendet har fortsatt och börjat visa resultat. Det politiska inflytandet på rättsväsendet och åklagarmyndigheten fortsätter dock. Kampen mot korruption och organiserad brottslighet måste drivas vidare med beslutsamhet. Förstärkningen av den administrativa kapaciteten är fortfarande en betydande utmaning. Det politiska samförståndet i EU-relaterade frågor är fortfarande starkt. Parlamentets kapacitet att granska lagförslag och övervaka genomförandet av reformer måste förbättras.

Demokratin och rättsstatsprincipen har fortsatt att stärkas. Genomförandet av författningen har på det stora hela fortgått i god takt. Vissa viktiga lagar har dock ännu inte anpassats till den. De statliga institutionernas funktion har förbättrats, särskilt på områden som hänger samman med den europeiska integrationen. Det finns fortfarande ett behov av större politisk vilja i kampen mot korruption, särskilt på hög nivå.

Det har gjorts vissa framsteg när det gäller *parlamentets* funktion. Verksamheten på lagstiftningsområdet fortsatte att vara intensiv, och den administrativa kapaciteten stärktes. Parlamentet måste dock bli betydligt effektivare som lagstiftande organ och stärka sin kontrollförmåga. Vid parlamentsvalen i mars 2009 uppfylldes nästan alla åtaganden som

gjorts inom ramen för OSSE och Europarådet. OSSE-ODIHR pekade dock på vissa utmaningar och brister som fortfarande måste åtgärdas. Vallagstiftningen måste anpassas till författningen.

Regeringen har fortsatt att inrätta nya administrativa strukturer efter det att landet blivit självständigt. Ramen för samordning av den europeiska integrationen har förbättrats och fortsatt att fungera smidigt. Vissa framsteg har gjorts när det gäller reformer av den *offentliga förvaltningen* genom att man har antagit viktig lagstiftning och förbättrat den administrativa kapaciteten och förvaltningen av personalresurser. Bristen på personalresurser och ekonomiska resurser, tillsammans med strukturella svagheter och korruption, fortsätter dock att hämma den offentliga förvaltningens allmänna effektivitet. Den administrativa kapaciteten är fortfarande begränsad. Betydande ansträngningar krävs för att skapa en professionell, ansvarsskyldig och meritbaserad offentlig förvaltning som är fri från politisk inblandning. De flesta av de yttranden och rekommendationer som avgivits av ombudsmannaämbetet har följts upp. Lagen om ombudsmannen har dock ännu inte anpassats fullt ut till författningen och ombudsmannaämbetets kapacitet behöver stärkas ytterligare.

Större ansträngningar krävs för att inrätta och bemyndiga oberoende övervaknings- och tillsynsorgan som fungerar effektivt.

Montenegro har gjort måttliga framsteg när det gäller *reformer av rättsväsendet*. Den rättsliga ramen har ytterligare stärkts genom antagandet av en ny straffprocesslag. Det behövs dock ytterligare ansträngningar för att säkerställa rättsväsendets och åklagarväsendets oberoende. Åklagarväsendets kapacitet att ta på sig sina nya uppgifter enligt straffprocesslagen måste förbättras. Ansvarsskyldigheten, integriteten och effektiviteten inom rättssystemet måste ytterligare befästas.

Goda framsteg har gjorts när det gäller att bygga upp den rättsliga och administrativa ramen för *kampen mot korruption*. Framsteg har gjorts när det gäller att ytterligare stärka förebyggande och utredande korruptionsbekämpande organ. Korruptionen är dock fortfarande allmänt utbredd på många områden och fortsätter att utgöra ett särskilt allvarligt problem. Det förekommer farhågor om att lagstiftningen på detta område inte är tillräckligt täckande och inte genomförs effektivt. Även om utvecklingen är positiv, är de brottsbekämpande organens utredningskapacitet och samordning svag, och detta har lett till ett ringa antal fällande domar. Övervakningen är otillräcklig när det gäller finansiering av politiska partier och intressekonflikter.

Ytterligare framsteg har gjorts på området ***mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter***, där Montenegro i stora drag uppfyller europeiska standarder.

Sammantaget har det gjorts vissa framsteg på området *medborgerliga och politiska rättigheter*. Det krävs dock ytterligare ansträngningar för att förbättra genomförandet av lagstiftningen på områdena *tortyr och misshandel, fångvårdssystemet och tillgång till rättslig prövning*.

Yttrandefriheten fortsätter att utgöra en källa till oro. Framsteg har gjorts när det gäller att utreda av fall av våld mot journalister, men nya incidenter har rapporterats. Hotfulla yttranden av statliga tjänstemän rörande mediernas och de icke-statliga organisationernas ställning utgör en källa till oro. Regeringen måste bygga upp konstruktiva kontakter med företrädare för det civila samhället. Respekten för *mötesfriheten* och *religionsfriheten* är på det hela taget tillfredsställande. Frågan om återlämnande av kyrklig egendom har dock ännu inte åtgärdats,

och de statliga organen bör vara opartiska i tvister mellan de serbiska och de montenegrinska ortodoxa kyrkorna i Montenegro.

Det krävs oförminskade ansträngningar på området *kvinnors rättigheter*, särskilt när det gäller det otillräckliga skyddet av kvinnor mot alla former av våld, eftersom våld i hemmet förekommer allmänt. Viktig lagstiftning, t.ex. en lag om skydd mot våld inom familjen och en lag mot diskriminering, har fortfarande inte antagits. Det krävs beslutsamma ansträngningar för att gå vidare med genomförandet av lagstiftning och strategier för att förbättra *barns rättigheter* och rättigheterna för socialt utsatta grupper. Under 2008 har det lämnats in färre klagomål än tidigare rörande *ägarerätt*. Genomförandet av lagstiftningen om återlämnande utgör dock fortfarande en källa till oro.

Montenegro har gjort vissa framsteg när det gäller att genomföra ramarna för *skydd av minoriteter*. Minoritetsråden har inlett sin verksamhet och tilldelats anslag. Vissa åtgärder har vidtagits för att förbättra situationen för de *romska*, *ashkaliska* och *egyptiska* befolkningsgrupperna (RAE). De interetniska relationerna fortsatte att vara friktionsfria. Den sociala och ekonomiska situationen för fördrivna personer och RAE-befolkningsgrupperna ger fortfarande anledning till allvarlig oro. De lever fortfarande under mycket svåra förhållanden och utsätts för diskriminering. Genomförandet av lagstiftning och strategier måste fortsätta med större beslutsamhet. Det krävs också ökade ekonomiska resurser. Lagen om minoriteters rättigheter och friheter har ännu inte harmoniserats med författningen när det gäller minoriteternas representation.

En rättslig ram för att klargöra ställningen för *fördrivna personer* från Bosnien och Hercegovina och från Kroatien har införts, men det återstår att se till att den genomförs i praktiken. Montenegro måste lösa frågan om ställningen för fördrivna personer från Kosovo och arbeta för att förbättra deras tillgång till ekonomiska och sociala rättigheter, som fortfarande är begränsad. Deras situation utgör fortfarande en källa till oro.

När det gäller **regionala frågor och internationella förpliktelser** har samarbetet med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (Icty) varit tillfredsställande. När det gäller det begränsade antalet fall av inhemska krigsförbrytelser i Montenegro har det gjorts framsteg i fråga om utredningar och domstolsförfaranden. Samarbetet med grannländerna på detta område har förbättrats. Målet rörande överlevande bosniska civila som deporterats 1992 och deras familjer har reglerats utanför domstol.

När det gäller Internationella brottmålsdomstolen överensstämmer det bilaterala avtalet om immunitet med Förenta staterna inte med EU:s relevanta gemensamma ståndpunkter och vägledande principer. Landet måste anpassa sig till EU:s ståndpunkt.

Montenegro har fortsatt att delta aktivt i regionala samarbetsinitiativ, bland annat i sydösteuropeiska samarbetsprocessen (SEECP), regionala samarbetsrådet och centraleuropeiska frihandelsavtalet (Cefta). Montenegro innehar ordförandeskapet i Cefta under 2009. Den regionala skolan för offentlig förvaltning (ReSPA) i Danilovgrad nära Podgorica har inlett sin verksamhet.

Förbindelserna med andra utvidgningsländer och angränsande medlemsstater har fortsatt att förbättras och det bilaterala samarbetet på särskilda områden har ökat. Framsteg har gjorts särskilt när det gäller att reglera bilaterala gränsfrågor mellan Montenegro och Kroatien. Länderna har samarbetat kring en framställning till Internationella domstolen i ärendet om gränsen vid Prevlaka.

Montenegros **ekonomi** noterade en betydande avmattning 2009. Till följd av detta utsattes de offentliga finanserna för ett kraftigt tryck och den offentliga skulden ökade ytterligare. Ekonomin gick dock inte in i en djup recession, och de risker som befarats i fråga om finansieringen utifrån besannades inte till fullo. Trots den ekonomiska krisen har regeringen genomfört en rad strukturella reformer. Att befästa rättsstatsprincipen och förbättra infrastrukturerna utgör fortfarande betydande utmaningar för den ekonomiska utvecklingen.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har landet gjort ytterligare framsteg mot en fungerande marknadsekonomi. För att Montenegro på medellång sikt ska kunna hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen, bör landet fortsätta de övergripande reformerna för att minska strukturella svagheter.

Underskottet i bytesbalansen och inflationen har minskat till följd av den ekonomiska avmattningen. Arbetsmarknadsindikatorerna har fortsatt att förbättras, trots avmattningen i tillväxten. Utländska moderbanker har fortsatt sin finansiering av lokala dotterbolag och stöder på detta sätt stabiliteten i det finansiella systemet, i avsaknad av en långgivare i sista hand. Underskottet i budgeten har minskat tack vare nedskärning av utgifterna och inkomster från privatiseringen av stora nätverkssystem. Den offentliga skulden har vuxit, men förblir på en måttlig nivå. Lagstiftning för att stärka den rättsliga säkerheten i fråga om äganderätten har antagits. Förenklingen av lagstiftningen har gått framåt när det gäller att undanröja hinder för företag och antalet icke avgjorda konkurrensärenden har minskat. I och med den tilltagande ekonomiska krisen har staten intagit en mer framträdande roll i ekonomin. Den begränsar sig dock till att tillhandahålla av lån och lånegarantier för viktiga sektorer inom ekonomin.

Villkoren för Montenegros tillverkningsindustri har däremot drastiskt försämrats, eftersom den har drabbats av minskad extern efterfrågan och sjunkande internationella priser på stål och aluminium. Omstruktureringen av aluminium- och stålverken utgör en avsevärd utmaning. Det finansiella systemet drabbades av en svår likviditetskris i slutet av 2008 och i början av 2009 till följd av stora uttag av insättningar. Räntesatserna har förblivit höga trots tillförsel av likviditet i banksystemet. De offentliga finanserna har utsatts för ett kraftigt tryck i och med att regeringen utställt ett stort antal lånegarantier. Kapitalmarknaderna har upplevt en allvarlig tillbakagång och drabbats av avsevärda förluster. Tillgången och efterfrågan på arbetskraft svarar inte mot varandra, vilket gör att arbetsgivarna är tvungna att anställa utländsk arbetskraft trots att arbetslösheten är hög. Den informella sektorn utgör ett allvarligt problem.

Montenegro har gjort ytterligare framsteg när det gäller anpassningen till **européiska standarder**. Interimsavtalet har fortsatt att genomföras smidigt och landet uppvisar goda resultat i genomförandet av kraven inom ramen för stabiliserings- och associeringsavtalet. Goda framsteg har gjorts i fråga om konsumentskydd och forskning och på vissa områden av den inre marknaden och rättvisa, frihet och säkerhet. Vissa framsteg har gjorts i fråga om fri rörlighet för kapital, tullar och skatter, sysselsättning, jordbruk och landsbygdsutveckling, energi, statistik och på de återstående områdena inom rättvisa, frihet och säkerhet. Ytterligare oförminskade ansträngningar krävs på dessa områden. Särskilda insatser krävs för att stärka genomförandekapaciteten. Framstegen inom miljö, transport, informationssamhället och medierna har varit ojämna. Begränsade framsteg kan rapporteras för ackreditering och bedömning av överensstämmelse, metrologi, marknadsövervakning och industripolitik.

När det gäller den **inre marknaden** har Montenegro gjort vissa framsteg i fråga om förverkligandet av motsvarande prioriteringar i det europeiska partnerskapet. Förberedelserna har fortsatt på området *fri rörlighet för varor*. Goda framsteg har gjorts när det gäller att

genomföra konsumentskyddet. Marknadsövervakningen måste utvecklas ytterligare. Det krävs förbättringar i fråga om den institutionella och administrativa kapaciteten, det interinstitutionella samarbetet och införlivandet av gemenskapens produktspecifika regelverk.

På områdena *fri rörlighet för personer, tjänster och etableringsrätt* uppfyller Montenegro delvis prioriteringarna för anpassningen. Lagen om anställning av utlänningar och utlänningars arbete har antagits, med bestämmelser om arbetstillstånd, arbetskraftskvotering och gränsöverskridande tjänster. Liberaliseringen av tjänstemarknaden har gått ytterligare framåt. Den institutionella ramen för övervakning av banksektorn och finanssektorn utanför bankerna har fortsatt att förbättras, men en ytterligare förstärkning krävs. En strategi för området posttjänster har antagits. Nya regler för finansiell rapportering och nya övervakningskrav ledde till ökad insyn i redovisningen och effektivare revision. Det krävs dock ytterligare ansträngningar för att befästa framstegen på dessa områden.

Framsteg när det gäller *fri rörlighet för kapital* har gjorts genom antagandet av lagen om ägandeförhållanden och lagen om statlig egendom. Utlänningar åtnjuter ännu inte lika behandling när det gäller förvärv av jordbruksmark. Enligt den nya lagen ges dock möjlighet till långfristiga hyreskontrakt.

Anpassningen av *lagstiftningen om tullar och skatter* till gemenskapens regelverk har kommit en god bit på väg. Det behövs dock ytterligare anpassningar på områdena ursprung, transit, förenklade förfaranden, tullvärde och avgifter. Kampen mot korruption och kampen för att minska den informella ekonomin utgör stora utmaningar.

På *konkurrensområdet* fortsatte anpassningen till gemenskapens regelverk. Det krävs en ytterligare förstärkning av ramarna för konkurrens och en stärkt administrativ kapacitet, särskilt när det gäller kontroll av statligt stöd.

På området *offentlig upphandling* har Montenegro fortsatt att anpassa sin lagstiftning till gemenskapens regelverk. Utbildningsinsatser och insatser för att öka medvetenheten har genomförts. Det krävs dock ytterligare anpassning av lagstiftningen och förstärkning av den administrativa kapaciteten.

Vissa framsteg kan rapporteras på området *immateriella rättigheter*. Den nya patentlagen har stärkt den rättsliga ramen. Förfarandet för erkännande av rättigheter på nationell nivå har förbättrats. Förberedelserna befinner sig dock på ett tidigt stadium, och den institutionella kapaciteten, kapaciteten att kontrollera efterlevnaden och den allmänna medvetenheten måste ökas ytterligare.

Fortsatta framsteg har gjorts på området *sysselsättning och socialpolitik*. Lagstiftningen måste fortfarande anpassas till europeiska standarder och den administrativa kapaciteten på området socialpolitik och sysselsättning måste förbättras, särskilt för att effektivt genomföra ny lagstiftning. Det krävs också ytterligare ansträngningar för att stärka den administrativa och institutionella kapaciteten på *folkhälsområdet*.

Ytterligare framsteg har gjorts på området *utbildning och kultur*. Goda framsteg har gjorts i fråga om *forskning*, särskilt när det gäller att stärka den institutionella ramen och genom landets deltagande i sjunde ramprogrammet för forskning och utveckling.

Montenegro har antagit nödvändig lagstiftning med tanke på ett medlemskap i Världshandelsorganisationen (WTO).

När det gäller **sektoriell politik** har Montenegro på området *industripolitik* börjat ta itu med prioriteringarna för anpassningen, medan landet delvis uppfyller prioriteringarna på området *små och medelstora företag*. Ytterligare ansträngningar krävs för att undanröja befintliga hinder för företag, påskynda utfärdandet av licenser och tillstånd och till fullo genomföra åtgärder, bl.a. kreditgarantier för små och medelstora företag, företagskuvöser och kluster.

Vissa framsteg kan rapporteras på området *jordbruk och landsbygdsutveckling* samt *fiske*, när det gäller reformen av lagstiftningen och antagandet av nationella program och strategier. Genomförandet måste dock förbättras. När det gäller *livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor* har vissa framsteg gjorts, särskilt i fråga om förstärkningen av den rättsliga ramen. Ett integrerat system för livsmedelssäkerhet har dock ännu inte upprättats. Framstegen är begränsade när det gäller att förstärka den administrativa kapaciteten för ministeriet för jord- och skogsbruk och vattenförvaltning. Förstärkningen är nödvändig även med tanke på förberedelserna för Ipard.

Framstegen på *miljöområdet* har varit ojämna. Även om framsteg kan rapporteras när det gäller antagande av horisontell lagstiftning måste genomförandet och kontrollen av efterlevnaden stärkas ytterligare. Miljöskyddsmyndigheten måste få de resurser som behövs för att utföra sina uppgifter. Otillräckligt miljöskydd, särskilt i kustområden och nationalparker, utgör fortfarande en källa till oro.

När det gäller *transportpolitik* har förberedelserna framskridit måttligt i fråga om väg- och järnvägstransport, men befinner sig fortfarande i ett tidigt skede i fråga om luft- och sjötransport. Framstegen har varit begränsade i fråga om säkerhetsaspekterna för alla typer av transport. Montenegro bör utarbeta en konsekvent strategi för utvecklingen av landets transportsektor. Det krävs avsevärda ansträngningar för att bygga upp tillräcklig administrativ kapacitet.

Vissa framsteg kan rapporteras i vissa sektorer på *energiområdet*. Framsteg har gjorts i riktning mot ett uppfyllande av kraven enligt fördraget om energigemenskapen, men ytterligare ansträngningar krävs. Främjande av energieffektivitet och förnybara energiresurser måste ges prioritet.

Vissa framsteg har gjorts i fråga om *informationssamhället och medier* i och med att byrån för elektronisk kommunikation och posttjänster har inlett sin verksamhet. Oberoendet för byrån för elektronisk kommunikation och förseningarna i genomförandet av lagen om elektronisk kommunikation är dock fortfarande bekymmersamma frågor. De relevanta myndigheterna i Montenegro måste snarast lösa frågan om behörighet och förfarande när det gäller tilldelning av sändningsfrekvenser. Lagstiftning och praxis måste anpassas till europeiska standarder på området.

Montenegros förberedelser för *intern finansiell kontroll och extern revision inom den offentliga sektorn* befinner sig fortfarande på ett tidigt stadium av genomförandet. Grundläggande lagstiftning på detta område har nu antagits. Antalet kvalificerade statliga revisorer och revisioner ökar och den statliga revisionsenheten håller på att utveckla sin administrativa kapacitet.

Enligt regeringens strategi för *statistik* 2009–2012 ska Montenegros statistikmyndighet ha rollen som samordnare för utvecklingen av det statistiska systemet, i överensstämmelse med uppförandekoden för europeisk statistik. Framsteg har gjorts i fråga om sektorsindelad och

makroekonomisk statistik, men framstegen var begränsade i fråga om klassificeringar och register. Den rättsliga ramen och den administrativa kapaciteten måste förbättras ytterligare.

På området *rättvisa, frihet och säkerhet* har Montenegro fortsatt att ta itu med de viktigaste utmaningarna. Det krävs dock oförminskade ansträngningar för att genomföra reformerna. När det gäller liberalisering av viseringsbestämmelserna har Montenegro gjort betydande insatser på alla områden som omfattas av färdplanen. På grundval av de framsteg som gjorts föreslog kommissionen i juli 2009 att viseringstvånget för montenegrinska medborgare skulle hävas, under förutsättning att Montenegro uppnår de återstående riktmärkena i färdplanen innan rådet fattar sitt beslut.

Vissa framsteg har gjorts på området *viseringspolitik*. Genomförandet av avtalen om förenklade viseringsförfaranden och återtaganden har framskridit. En ny utlänningslag och en ny viseringsförordning som bygger på Schengenreglerna har trätt i kraft. Montenegro bör dock göra ytterligare ansträngningar för att förbättra sin egen viseringsordning och anpassa den till europeiska standarder. Landets administrativa och tekniska kapacitet för att utfärda viseringar måste avsevärt förbättras.

I fråga om *gränsförvaltning* uppvisar Montenegro goda framsteg på området gränskontroll. Landet har fortsatt att genomföra sin integrerade gränsförvaltningsstrategi. Vissa förbättringar har noterats när det gäller utrustningen vid gränsövergångar. Ny lagstiftning om kontroll av statsgränsen, inbegripet gränsövervakning, har ännu inte antagits. En prioritering bör vara att koppla samman alla gränsövergångar i ett onlinenätverk med tillgång till den nationella databasen och Interpols databas.

Vissa framsteg kan rapporteras på området *asyl och migration*. När det gäller *asyl* är den rättsliga och institutionella ramen så gott som klar. Ett korrekt genomförande av lagstiftningen måste dock säkerställas. När det gäller *migration* har viktig lagstiftning antagits. Det saknas fortfarande en förvarsenhet för illegala migranter. Det krävs ytterligare ansträngningar för att genomföra lagstiftningen. Den administrativa kapaciteten och det institutionella samarbetet måste utökas. Fördrivna personers ställning måste klargöras.

Montenegro fortsatte att göra vissa framsteg på området *penningtvätt*, men det är oroande att antalet utredningar och rapporter om misstänkta transaktioner har minskat. Beslutsamma insatser krävs för att förbättra myndigheternas behörighet och utredningskapacitet, särskilt när det gäller finansunderrättelseenheten. Penningtvätt utgör fortfarande ett allvarligt problem och det krävs ytterligare insatser för att förhindra och bekämpa den.

Montenegro har gjort vissa framsteg i fråga om *politiken mot narkotika*. Den nationella strategin mot narkotika och den därtill hörande handlingsplanen håller på att genomföras. Den institutionella ramen för bekämpande av narkotikabrott har stärkts och antalet beslag har ökat. Narkotikasmuggling som utförs av organiserade kriminella grupper utgör fortfarande en bekymmersam fråga. Montenegro måste intensifiera sina insatser när det gäller politiken mot narkotika.

Vissa framsteg kan noteras på området polisverksamhet. Reformen av *polisväsendet* har fortsatt och resultat kan uppvisas i fråga om intern kontroll. Den yrkesmässiga kapaciteten, utrustningen och infrastrukturen måste dock ytterligare förbättras.

Den institutionella, rättsliga och administrativa kapaciteten för *bekämpning av organiserad brottslighet* har stärkts. Den organiserade brottsligheten ger dock fortfarande anledning till allvarlig oro på grund av dess konsekvenser för rättsstaten och företagen. Kapaciteten när det

gäller utredning och åtal är otillräcklig, vilket leder till få fällande domar i mål om organiserad brottslighet. En förstärkning av personalresurserna och ett ökat samarbete mellan organ måste prioriteras. Goda framsteg har gjorts när det gäller att bekämpa *människohandel*. Montenegro är fortfarande primärt ett transiteringsland. Utredningar av fall av människohandel har gjorts och fällande domar har meddelats. Ytterligare åtgärder är nödvändiga för att förbättra de behöriga myndigheternas kapacitet när det gäller att identifiera möjliga offer.

Vissa framsteg på området *skydd av personuppgifter* har gjorts genom antagandet av den rättsliga ramen. Lagen överensstämmer dock inte helt med gemenskapens regelverk och tillsynsmyndigheten har ännu inte upprättats.

Serbien

Serbien har gjort framsteg när det gäller att uppfylla de **politiska kriterierna** och genomföra prioriteringarna enligt det europeiska partnerskapet. Regeringen har visat sitt engagemang för att föra landet närmare Europeiska unionen genom att ta vissa initiativ, bland annat att genomföra bestämmelserna i interimsavtalet. Samarbetet med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (Icty) har ytterligare förbättrats men Ratko Mladić och Goran Hadžić som har åtalats av Icty är fortfarande på fri fot.

Flera initiativ har tagits för att befästa **demokratin och rättsstaten**. Det behövs dock ytterligare reformer för att se till att den nya författningsramen genomförs i enlighet med europeiska standarder, särskilt när det gäller rättsväsendet.

Parlamentet har sett över sin arbetsordning, vilket har lett till förbättringar i arbetet och lagstiftningsprocessen. I och med att en ny lag om politiska partier antagits har man fått klarare och striktare regler för registreringen av partier. Vallagstiftningen har däremot inte ännu reviderats så att den till fullo överensstämmer med europeiska standarder. Parlamentet har inte i tillräcklig utsträckning använt sina kontrollbefogenheter i förhållande till den verkställande makten, och parlamentsutskottens kapacitet är fortfarande svag.

Regeringen har gett prov på ett kraftigt engagemang för en europeisk integration och har aktivt utarbetat lagstiftning på ett flertal områden och genomfört ett nationellt program för europeisk integration. Man har dock inte fokuserat tillräckligt på det praktiska genomförandet av befintliga lagar och på konsekvensbedömning. Planeringen av regeringens arbete måste stärkas och en bättre samordning mellan ministerierna måste säkerställas.

Den *offentliga förvaltningen* har en god allmän kapacitet. Det serbiska kontoret för europeisk integration har fungerat väl, men den administrativa kapaciteten för europeisk integration inom fackministerierna måste stärkas. Reformerna har på det hela taget gått långsamt. Öppenheten, opartiskheten, professionalismen och ansvarsskyldigheten måste förbättras och kampen mot korruption och stödet till det arbete som utförs av oberoende organ måste ges högre prioritet. De oberoende organen och tillsynsorganen fungerar relativt väl med tanke på de begränsade resurser de har till sitt förfogande.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller den *civila kontrollen av säkerhetsstyrkorna*, och parlamentets säkerhets- och försvarsutskott har deltagit i arbetet i högre grad än tidigare. Reformen av lagstiftningen måste dock slutföras.

När det gäller *rättssystemet* har ett lagpaket antagits, genom vilket en omfattande reform av rättsväsendet och en omorganisering av domstolsväsendet har inletts. Två nya organ, det höga

justitierådet och det statliga åklagarrådet, har inrättats. Förfarandet för återutnämning av alla domare utgör dock fortfarande en källa till oro, och det finns en risk att bristen på öppenhet leder till domstolssystemet politiseras på lång sikt. Eftersläpningen i fråga om handläggningen av mål i domstolarna har inte minskat. Domstolsförfarandena måste rationaliseras och ett effektivt domstolsförvaltningssystem införas.

Serbien har gjort framsteg i kampen mot *korruption*. De brottsbekämpande organen har visat ett större engagemang när det gäller att bekämpa korruption, vilket har lett till att flera misstänkta personer har gripits och flera förfaranden i högprofilsfall har inletts. Parlamentet har utnämnt styrelsen för den nya byrån för bekämpning av korruption, som kommer att inleda sin verksamhet 2010. Korruptionen är dock fortfarande allmänt utbredd på många områden och fortsätter att utgöra ett allvarligt problem. Offentlig upphandling och privatisering är särskilt sårbara sektorer. Det har meddelats få fällande domar i korruptionsfall. Det finns brister i lagen om byrån för bekämpning av korruption, och när det gäller finansieringen av politiska partier och eventuella intressekonflikter är övervakningen otillräcklig.

De rättsliga och institutionella ramarna för ***mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter*** har införts, och de *medborgerliga och politiska rättigheterna* respekteras i allmänhet. De befintliga konstitutionella och rättsliga garantierna måste dock tillämpas fullt ut.

Vissa förbättringar har skett när det gäller att *förebygga tortyr och misshandel*. Den statliga ombudsmannen har rapporterat en minskning av antalet fall av misshandel. Vissa anklagelser mot polisen har dock inte utretts fullständigt. När det gäller *tillgång till rättslig prövning* har det inte gjorts några framsteg i fråga om att anta lagstiftning och upprätta ett övergripande system för kostnadsfri rättshjälp. När det gäller reformen av *fångvårdssystemet* har de första stegen tagits för att införa ett system med alternativa påföljder. I praktiken har dock verkningarna av dessa åtgärder varit begränsade. Överbeläggning, våld och narkotikamissbruk utgör fortfarande en anledning till oro.

Yttrandefriheten åtnjuter allmänt skydd enligt konstitutionen och hatiska uttalanden är förbjudna. I praktiken har det dock förekommit incidenter med hatiska uttalanden, hot och fysiska angrepp mot journalister, förkämpar för de mänskliga rättigheterna och homo-, bi-, och transsexuella, och förövarna har inte ställts inför rätta. Vad *medierna* beträffar har lagen om offentlig information ändrats och ytterligare reglering av medierna införts. Yrkesorganisationer och internationella organisationer har dock uttryckt oro över bristen på öppenhet och det faktum att det inte hållits något offentligt samråd innan ändringarna antogs. Det finns dessutom farhågor för att vissa av de nya bestämmelserna, t.ex. de stränga straffen för överträdelse av yrkesnormer, kan innebära ett inkräktande på mediefriheten. Rätten till *mötes- och föreningsfrihet* föreskrivs i konstitutionen och har ytterligare stärkts genom den nya lagen om sammanslutningar. Dessa friheter åtnjuter allmänt skydd, men en planerad prideparad i Belgrad måste ställas in i september 2009 i sista minuten, till följd av extremistgruppers hot om våld mot arrangörerna och deltagarna.

Det civila samhället fortsätter att spela en aktiv roll i Serbiens sociala, ekonomiska och politiska liv. Den nya lagen om sammanslutningar har skapat klarhet beträffande de icke-statliga organisationernas rättsliga status. Inom den serbiska förvaltningen har det gjorts försök att förbättra samarbetet med det civila samhället, men detta arbete behöver utvecklas ytterligare.

Konstitutionella garantier har införts för *religionsfrihet*, och diskriminering på religiös grund är förbjuden. Genomförandet av lagen om kyrkor och religiösa samfund 2006 har dock lett till diskriminering när det gäller registreringen av ”icke-traditionella samfund”.

De rättsliga bestämmelserna för skydd av *ekonomiska och sociala rättigheter* är överlag på plats. Nu måste större vikt läggas vid en effektivare kontroll av efterlevnaden av lagstiftningen. En nationell strategi har antagits för att förbättra *kvinnors* ställning och främja jämställdhet mellan kvinnor och män, och diskriminering på grundval av kön är förbjuden. Någon särskild lag om jämställdhet har ännu inte antagits, och det finns ett behov av att betydligt stärka skyddet av kvinnor mot våld. När det gäller *barns rättigheter* har man antagit en nationell strategi för skyddet av barn mot våld. Det behövs mer samordnade insatser för att öka medvetenheten om situationen för *socialt utsatta personer och personer med funktionshinder* och för att säkerställa skyddet av deras rättigheter. En lag om förbud mot *diskriminering* har antagits, vilket innebär en vidareutveckling av den rättsliga ramen för skydd mot diskriminering. I praktiken förekommer dock diskriminering, särskilt mot utsatta grupper som romer, personer med funktionshinder och homo-, bi- och transsexuella.

När det gäller *ägenderätt* har återlämnandet av egendom inte kunnat inledas, eftersom det saknas en tydlig rättslig ram för denna process.

Den rättsliga ramen för *minoriteters rättigheter och kulturella rättigheter* har införts. Den nya lagen om nationella minoritetsråd har också antagits. Ministeriet för mänskliga rättigheter och minoriteters rättigheter har spelat en viktig roll för att höja medvetenheten och främja minoriteters rättigheter. Detsamma gäller för ombudsmännen på statlig nivå och provinsnivå. Utöver vad som anges i konstitutionen förbjuder den nya lagstiftningen mot diskriminering uttryckligen diskriminering mot etniska minoriteter.

Det har ännu inte nåtts någon överenskommelse på nationell nivå om antagandet av en ny status för *Vojvodina*. En överenskommelse har nåtts om omstrukturering av regeringens samordningsorgan för *södra Serbien*. Situationen i södra Serbien försämrades dock i juli 2009 efter att det serbiska gendarmeriet blivit utsatt för flera angrepp. Situationen i *Sandžak* är instabil. Den muslimska befolkningen är fortfarande splittrad och flera våldsyttningar har förekommit.

Antalet *flyktingar* och *internflyktingar* i Serbien är fortfarande högt. Deras situation är fortfarande mycket svår och de stöter på många hinder i utövandet av sina sociala rättigheter.

Under det serbiska ordförandeskapet för Decenniet för *romsk integration* har Serbien antagit en nationell strategi för hur romernas ställning ska förbättras. Det krävs dock ytterligare ansträngningar för att säkerställa att den genomförs till fullo. Den romska befolkningen fortsätter att leva under mycket svåra förhållanden och utsätts ofta för diskriminering.

När det gäller ***regionala frågor och internationella förpliktelser*** har Serbien gjort ytterligare framsteg i sitt samarbete med Icty. I sitt tal till FN:s säkerhetsråd i juni 2009 konstaterade Ictys chefsåklagare att de serbiska myndigheterna har reagerat snabbt och tillräckligt på framställningar om bistånd och att samarbetet måste fortsätta och leda till ytterligare konkreta och positiva resultat. Trots flera sökoperationer går de av Icty åtalade personerna Ratko Mladić och Goran Hadžić fortfarande fria. Fullödigt samarbete med Icty är en internationell skyldighet och en huvudprioritering i det europeiska partnerskapet.

Serbien bör tillsammans med grannländerna lösa problemet med regionala skillnader i fråga om straffrihet, bl.a. genom att vidta åtgärder för ingående av utlämningsavtal som omfattar fall av krigsförbrytelser.

Serbien har fortsatt att delta aktivt i regionala initiativ, bland annat i sydösteuropeiska samarbetsprocessen (SEECP), regionala samarbetsrådet och centraleuropeiska frihandelsavtalet (Cefta). De bilaterala förbindelserna med andra utvidgningsländer och angränsande EU-medlemsstater har förbättrats. Det krävs dock ytterligare framsteg när det gäller att finna slutliga lösningar på de olika bilaterala frågor som fortfarande är olösta, särskilt i fråga om gränser. Det regionala samarbetet har dock påverkats av Serbiens inställning till Kosovos deltagande i regionala forum.

Serbien bestrider lagligheten av Kosovos¹¹ självständighetsförklaring och har vidtagit rättsliga och diplomatiska åtgärder mot Kosovo, bland annat genom Internationella domstolen. Den serbiska regeringen upprätthåller inga officiella förbindelser med Kosovos myndigheter, och insisterar på att förhandla enbart med Unmik och Eulex. Regeringen har upprätthållit parallella strukturer i Kosovo. Man har hållit lokala fyllnadsval, samtidigt som man har försökt hindra kosovoserber från att delta i de lokalval som anordnats av Kosovos myndigheter. På handelsområdet erkänner den serbiska regeringen inte Kosovos tullstämplar, som har anmälts till Europeiska kommissionen och som enligt Unmik uppfyller bestämmelserna i FN:s säkerhetsråds resolution nr 1244. Serbiens vägran att erkänna Kosovos tullstämplar ger anledning till allvarlig oro. Serbien och Kosovo måste komma fram till pragmatiska lösningar så att viktiga regionala forum kan fortsätta sin uppgift att främja regionalt samarbete och utveckling.

Den serbiska regeringen har tagit de första stegen mot ett samarbete med EU:s rättsstatsuppdrag Eulex, men dessa ansträngningar måste ökas ytterligare. I september 2009 undertecknade Eulex och Serbien ett protokoll om polissamarbete.

Serbiens **ekonomi** har drabbats hårt av den pågående globala ekonomiska krisen. Tillväxten avmattades i slutet av 2008 och ekonomin gick in i recession 2009. Till följd av detta har den makroekonomiska stabiliteten försämrats. Dessutom har den tidigare expansiva politiken och bristen på budgetdisciplin lett till att de offentliga finanserna har försämrats betydligt.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har Serbien endast gjort begränsade framsteg mot att få till stånd en fungerande marknadsekonomi. Det krävs fortsatta ansträngningar för att få Serbien att på medellång sikt klara konkurrenstrycket och marknadskrafterna i EU. Strukturreformerna måste påskyndas.

Likviditeten i det serbiska banksystemet har upprätthållits, de serbiska bankerna är välkapitaliserade och på det hela taget lönsamma. Den serbiska ekonomin genomgår en snabb extern anpassning. Detta återspeglas i en påtaglig minskning av underskottet i bytesbalansen. Valutareserven har förblivit stabil. Samförståndet om de grundläggande villkoren för en marknadsekonomi kvarstår, men regeringen saknar en strategi för strukturreformer på medellång sikt.

För att klara av den allt djupare ekonomiska krisen har Serbien begärt stöd av Internationella valutafonden och EU. Landet har gått med på att vidta flera finanspolitiska åtgärder för att minska de samlade utgifterna. I och med att krisen förvärrats har valutafondens program

¹¹ Enligt FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99.

reviderats. Det har inte vidtagits några åtgärder för att förbättra hållbarheten i de offentliga finanserna på medellång sikt. Den penningpolitiska ramen med inriktning på ett inflationsmål har visat sig fortsatt svår att genomföra och den riskerar att undergräva centralbankens trovärdighet. Inflationen fortsatte ligga på en relativt hög nivå. Vissa framsteg har gjorts när det gäller att privatisera socialt ägda företag, men däremot inte statligt ägda företag, vilket påverkar dynamiken i den privata sektorn. Arbetslösheten är fortsatt hög. Överdrivna administrativa krav har fortsatt att hindra marknadsinträde och marknadsutträde. Den rättsliga förutsägbarheten måste förbättras, särskilt när det gäller en effektiv kontroll av efterlevnaden av äganderätt. Den informella sektorn utgör en betydande utmaning.

Serbien har gjort framsteg när det gäller att anpassa lagstiftningen och politiken till **européiska standarder** och har börjat att genomföra interimsavtalet enligt de bestämmelser och tidsfrister som anges i avtalet. Tullsatserna sänktes från och med den 30 januari 2009, och relevanta åtgärder har vidtagits på områdena konkurrens, statligt stöd och transittrafik. Serbien har dessutom antagit viktig lagstiftning på flera områden, bl.a. jordbruk, miljö, sysselsättning, konkurrens, offentlig upphandling samt rättvisa, frihet och säkerhet. Den administrativa kapaciteten har förbättrats på områden som är centrala för genomförandet av stabiliserings- och associeringsavtalet. Serbien måste dock göra ytterligare ansträngningar för att säkerställa ett effektivt genomförande av den EU-relaterade lagstiftningen och kontrollen av dess efterlevnad.

När det gäller **den inre marknaden** har Serbien gjort vissa framsteg i fråga om anpassningen av lagstiftningen och förstärkningen av den institutionella kapaciteten. Goda framsteg har gjorts på området *fri rörlighet för varor*. Antagandet av ny lagstiftning om standardisering och bedömning av överensstämmelse utgör grunden för en ytterligare anpassning till gemenskapens regelverk. Den institutionella kapaciteten hos standardiseringsinstitutet och ackrediteringsorganet förbättrades, och Serbien har antagit allt fler europeiska standarder. Vissa framsteg har gjorts på området konsumentskydd genom antagandet av lagstiftning om produktsäkerhet och elektronisk handel. Den administrativa kapaciteten måste dock stärkas ytterligare. Lagstiftning om ackreditering och metrologi har ännu inte antagits. Serbien måste öka sina ansträngningar för att inrätta en struktur för marknadsövervakning. Ny lagstiftning om konsumentskydd har ännu inte antagits.

Serbien har gjort måttliga framsteg när det gäller förberedelserna på områdena *fri rörlighet för personer, tjänster och etableringsrätt*. Vissa framsteg har gjorts när det gäller anpassning av lagstiftningen i fråga om posttjänster. På området finansiella tjänster utarbetades en färdplan för genomförandet av nya regler för bankväsendet. Flera lagar saknas dock, eller så överensstämmer lagarna inte med europeiska standarder, t.ex. när det gäller regler för bankväsendet. På området *fri rörlighet för kapital* måste Serbien fortsätta sina ansträngningar att till fullo liberalisera bytesbalanstransaktioner och lyfta restriktionerna för kortfristiga krediter och portföljinvesteringar.

Serbien har gjort goda framsteg på *tullområdet*. Tullförvaltningens kapacitet har stärkts och en rad rättsakter har antagits för att genomföra interimsavtalet. Ytterligare anpassning till EU:s tullkodex krävs dock, särskilt när det gäller transitering och riskanalys. Serbien har vidtagit åtgärder för att vidareutveckla den rättsliga ramen på området *beskattning*. Skatteuppbördsförfarandena har förbättrats, och detsamma gäller för skatteförvaltningens kapacitet att kontrollera efterlevnaden av bestämmelserna. Serbien måste ytterligare förbättra indrivningen av registrerade skulder och fortsätta anpassningen på området punktskatter och mervärdesskatt.

Serbien har gjort goda framsteg på området *konkurrens och statligt stöd* tack vare antagandet av ny lagstiftning. Kommissionen för konkurrensskydd måste stärka sin förmåga att genomföra ekonomiska analyser. Dessutom har det ännu inte inrättats någon oberoende myndighet för statligt stöd.

Serbien har gjort goda framsteg på området *offentlig upphandling* genom antagandet av ny lagstiftning. Ledamöterna i den nya kommissionen för skydd av anbudsgivares rättigheter har ännu inte utnämnts. Serbien har fortsatt att göra framsteg när det gäller efterlevnaden av lagstiftningen om *immateriella rättigheter*. Den administrativa kapaciteten hos kontoret för immateriella rättigheter har förbättrats. Frågorna om ekonomiskt oberoende måste dock lösas, och bristen på behöriga domare måste åtgärdas för att efterlevnaden av lagstiftningen om immateriella rättigheter ska kunna säkerställas.

På området *sysselsättningspolitik* har goda framsteg gjorts genom antagandet av flera viktiga lagar och den nationella sysselsättningsstrategin för 2009. Resultaten har förbättrats när det gäller att genomföra åtgärder och politik rörande sysselsättning, men samordningen med politiken på andra områden måste förbättras. Vissa framsteg kan också noteras på området *socialpolitik*, men den rättsliga ramen måste utvecklas vidare och den befintliga lagstiftningen genomföras korrekt. Vissa framsteg har gjorts på *folkhälsoområdet*, särskilt när det gäller reformen av hälso- och sjukvårdssektorn och förebyggande av sjukdomar. Ytterligare ansträngningar måste göras för en anpassning till europeiska standarder.

Framsteg har gjorts på området *utbildning och kultur*. På området *vetenskap och forskning* samt innovation har Serbien gjort viktiga insatser för att främja forskningssamarbete och deltagande i projekt inom ramen för sjunde ramprogrammet för forskning och utveckling. Serbien måste dock göra omfattande insatser för att stärka sin nationella forskningskapacitet och sörja för att landet integreras ytterligare i det europeiska området för forskningsverksamhet.

Serbien har kommit långt i sina förberedelser för en anslutning till Världshandelsorganisationen WTO och har antagit flera lagar som är förenliga med WTO:s regler.

När det gäller *sektoriell politik* kan det på området *industri och små och medelstora företag* konstateras att den institutionella ramen har stärkts och att Serbien har börjat genomföra målsättningarna i sin strategi för små och medelstora företag. Landet har dock ännu inte antagit någon modern industripolitisk strategi som överensstämmer med EU:s synsätt.

Framsteg har gjorts i anpassningen till gemenskapens regelverk på områdena *jordbruk och landsbygdsutveckling* genom antagandet av viktiga ramlagar. Detta är också fallet i fråga om livsmedelssäkerhet, men få framsteg har däremot gjorts när det gäller att modernisera livsmedelsanläggningar och anläggningar för livsmedelsbiprodukter. Vissa framsteg har gjorts på de *veterinära och fytosanitära* områdena, men endast begränsade framsteg i fråga om modernisering av *laboratorier* för kontroll av säkerheten i livsmedelskedjan.

Serbien har gjort goda framsteg på *miljöområdet*, bland annat genom att anta ett stort lagpaket och ratificera internationella överenskommelser. Den institutionella kapaciteten och de tekniska och mänskliga resurserna är dock fortfarande svaga, särskilt på lokal nivå. Ytterligare ansträngningar måste göras för att anta lagstiftning rörande vatten och för att bygga upp den övergripande kapaciteten på miljöområdet.

På *transportområdet* har en ny lag om trafiksäkerhet antagits och vägavgifterna för inhemska och utländska fordon har harmoniserats. Avtalet om det gemensamma europeiska luftrummet (ECAA), Montrealkonventionen och det horisontella avtalet om vissa luftfartsaspekter har ratificerats. Problem har dock uppstått i fråga om Serbiens uppfyllande av förpliktelserna rörande marknadstillträde inom ramen för ECAA. Allmänt taget krävs det ytterligare ansträngningar för att genomföra den första övergångsfasen av ECAA och förbättra samordningen mellan ministeriet för infrastruktur och direktoratet för civil luftfart. Järnvägstransportsektorn är i behov av en omfattande omstrukturering.

Serbien har gjort vissa framsteg i *energisektorn*. Det krävs ytterligare ansträngningar för att landet ska uppfylla kraven enligt fördraget om energigemenskapen, och åtgärda de återstående problem som hänger samman med miljöaspekter i energisektorn och kärnsäkerhet. När det gäller tryggad energiförsörjning har vissa framsteg gjorts med att öka gasreserverna. Det serbiska naturgasnätet är dock endast i begränsad utsträckning sammankopplat med de andra länderna i regionen.

På områdena *informationssamhället och medierna* har det gjorts framsteg genom antagandet av flera rättsakter. Serbien har också ratificerat Europarådets konvention om gränsöverskridande television. Den institutionella kapaciteten och tillsynskapaciteten är fortfarande begränsad, och framstegen beror på genomförandet av lagstiftningen.

Framsteg har gjorts på området *finansiell kontroll*. Serbiens regering har antagit ett övergripande strategidokument om intern finansiell kontroll inom den offentliga sektorn. Budgetlagen, som också innehåller den rättsliga grunden för den interna finansiella kontrollen inom den offentliga sektorn, har trätt i kraft. Förberedelserna för att införa ett modernt och effektivt system för *finansiell kontroll* inom den offentliga sektorn befinner sig dock fortfarande på ett tidigt stadium. Den nyligen inrättade statliga revisionsenheten fungerar ännu inte till fullo.

En ny utvecklingsstrategi för området *statistik* har antagits. Framsteg har också rapporterats i fråga om den sektorsindelade statistiken, genom förberedelser för och genomförande av undersökningar och totalräkningar. Serbien måste dock göra ytterligare insatser för att skapa ett fullt fungerande företagsregister och ytterligare stärka den administrativa kapaciteten.

Framsteg har gjorts på området ***rättvisa, frihet och säkerhet***. Genomförandet av avtalen mellan Serbien och Europeiska gemenskapen om förenklade viseringsförfaranden och återtaganden har fortsatt. Serbien har gjort avsevärda ansträngningar på alla områden av färdplanen för liberaliseringen av viseringsbestämmelserna, särskilt i fråga om införande av nya biometriska pass. På grundval av de framsteg som Serbien har gjort föreslog kommissionen i juli 2009 att viseringstvånget för serbiska medborgare skulle hävas, under förutsättning att Serbien uppfyller de återstående kriterierna innan rådet fattar sitt beslut¹².

Genomförandet av den nya lagen om *gränskontroll* har påbörjats, men det krävs ytterligare ansträngningar för att förbättra de tekniska standarderna och utrustningen vid vissa gränsövergångar och kontrollen av gränsen till Kosovo.

Serbien har gjort få framsteg på området *asyl*. Trots vissa brister är asylförfarandena på det stora hela tillfredsställande. Den långsiktiga planeringen för att hantera en eventuell ökning av

¹² KOM(2009) 366.

antalet ansökningar har varit otillräcklig och det finns inte något samordnande organ för integrationen av asylsökande. Goda framsteg har gjorts på området *migration*. Strategin för hantering av migration har antagits och utlänningslagen har genomförts. Det krävs dock ytterligare insatser för att genomföra de nyligen antagna strategierna och förbättra övervakningen av migrationsströmmarna.

Penningtvätt är fortfarande ett område som ger anledning till oro. Lagen om förebyggande och bekämpande av penningtvätt och finansiering av terrorism har antagits. Rapporterna om misstänkta transaktioner är dock mestadels begränsade till banksektorn och antalet utredningar och fällande domar i mål rörande penningtvätt har varit fortsatt lågt.

Serbien är ett viktigt transitland för smuggling av *narkotika* till Europa. En strategi och en handlingsplan för kampen mot narkotika har antagits. De brottsbekämpande myndigheterna har beslagtagit stora mängder av narkotika. Narkotikasmuggling genom Serbien ger fortfarande anledning till allvarlig oro.

Vissa framsteg har gjorts i fråga om reformen av *polisväsendet*. Kapacitetsuppbyggnaden, utbildningen och det internationella och regionala samarbetet har ökat. Den strategiska planeringen och den interna kontrollen måste dock förbättras. En nationell strategi för att bekämpa *organiserad brottslighet* har antagits. De första stegen har tagits för att förbättra den institutionella och rättsliga ramen för utredningar av ekonomiska brott och beslagtagande av tillgångar. Antagandet och ikraftträdandet av den nya reviderade straffprocesslagen har försenats ytterligare. Utredningskapaciteten är fortsatt svag, vilket har lett till att antalet fällande domar på detta område är lågt. Det behövs oförminskade ansträngningar för att bekämpa den organiserade brottsligheten som fortfarande utgör en källa till allvarlig oro.

Serbien har gjort vissa framsteg i kampen mot *människohandel*. Europarådets konvention mot människohandel har ratificerats och en handlingsplan har antagits. I kampen mot människohandel har samarbetet förbättrats mellan olika berörda parter, bl.a. icke-statliga organisationer. Antalet fällande domar på detta område är dock fortfarande lågt, medan andelen minderåriga offer har fortsatt att öka.

Vissa framsteg har gjorts för att upprätta den rättsliga och institutionella ramen för *skydd av personuppgifter*. Det krävs dock ytterligare ansträngningar för att till fullo anpassa den befintliga lagstiftningen till europeiska standarder och se till att relevanta bestämmelser genomförs korrekt.

Kosovo

Kosovo

Kosovo har gjort vissa framsteg med de centrala prioriteringar som rör det europeiska partnerskapet, främst genom att stärka regelverket i fråga om de **politiska kriterierna**. Nu är det genomförandet som måste prioriteras. Detta andra år av självständighet har Kosovos institutioner inrättats och de handhar sina ansvarsområden i samarbete med relevanta internationella organisationer. Den offentliga förvaltningens kapacitet behöver byggas ut, detta gäller särskilt för den parlamentariska församlingen. Oförminskade insatser behövs för att reformera rättsväsendet och intensifiera kampen mot korruption, organiserad brottslighet och penningtvätt. Det samarbete som i praktiken sker med EU:s rättstatsuppdrag (Eulex) når inte upp till de politiska åtaganden som gjorts och behöver förbättras på ett antal av mandatets områden.

Säkerhetssituationen i Kosovo är stabil men bräcklig. Ett antal incidenter har förekommit, bl.a. vandalisering av egendom tillhörig Eulex. På det hela taget har den allmänna ordningen upprätthållits. Kosovos myndigheter utövar inte full kontroll inom landets territorium, detta gäller särskilt i norr. De parallella strukturerna fortsätter att fungera och parallella kommunala fyllnadsval hölls nyligen. Kosovos regering behöver integrera alla folkgrupper bättre, särskilt kosovoserberna, och att konsolidera rättsstatsprincipen, med stöd av Eulex. Kosovos serber måste delta på ett mer konstruktivt sätt i Kosovos institutioner för att EU-stödet ska göra mer nytta och förbättra utsikterna till medlemskap i EU. Det kommande kommunalvalet och utvidgade decentraliseringen kommer att vara särskilt viktiga i detta sammanhang. Härvidlag förväntas stöd från Belgrad. Ytterligare insatser för en försoning skulle bidra till att förbättra stabiliteten i regionen och till socioekonomisk utveckling.

Vad gäller **demokratin och rättsstaten** har Kosovos myndigheter i sitt arbete i stort sett följt relevanta konstitutionella bestämmelser. Framstegen är dock begränsade när det gäller konsolideringen av rättsstatsprincipen i Kosovo.

Den *parlamentariska församlingens* årsarbetsplan för 2009 har antagits och överensstämmer med regeringens lagstiftningsstrategi. Församlingens kapacitet att granska utkastet till lagar och övervaka genomförandet sedan de antagits är dock svag. Den parlamentariska kontrollen över det verkställande organet är begränsad. Särskilt måste man förbättra kapaciteten hos utskottet för EU-integration att övervaka att den lagstiftning som antas är förenlig med EU:s normer.

De viktigaste *statliga strukturerna* har införts och den politiska stabiliteten i Kosovo har bibehållits. Vissa framsteg kan noteras i fråga om förvaltningsreformen av det lokala styret. En reviderad och förbättrad handlingsplan för det europeiska partnerskapet antogs i augusti. Kosovo bör nu koncentrera sig på att genomföra denna och att göra ytterligare prioriteringar. Samordningen mellan ministerierna för att driva Kosovos EU-reformagenda är fortfarande svag. Att det finns effektiva administrativa strukturer på detta område är mycket viktigt för att förverkliga Kosovos europeiska perspektiv. Byrån för samordning av utveckling och EU-integration har stärkt sin samordningskapacitet, men saknar politiskt stöd på hög nivå som gör att den kan leda en verklig EU-integrationsprocess.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller *reformen av den offentliga förvaltningen*. Översynen av uppgifter och ansvarsområden inom den offentliga förvaltningen har slutförts och större delen av rekommendationerna har genomförts. Vissa centrala rättsakter återstår dock att anta. De politiska ingripandena i förvaltningen och vid utnämningar av offentliga tjänster är fortfarande en källa till oro. Oförminskade ansträngningar behövs för att stärka kapaciteten i hela Kosovos offentliga förvaltning och för att fastställa en ram för en förvaltning som är professionell, ansvarig, oberoende och meritbaserad och som reellt klarar av att genomföra den av regeringen beslutade politiken. Ombudsmannaämbetet måste emellertid stärkas ytterligare. Den offentliga förvaltningen i Kosovo är fortfarande svag.

Begränsade framsteg har gjorts när det gäller *rättsväsendet*. Reformprocessen befinner sig fortfarande i sin linda. En författningsdomstol har inrättats och ledamöterna är utnämnda. Domstolsförvaltningens nya informationssystem fungerar i de flesta domstolarna. Domstolen i Mitrovica tar åter upp brottmål, med stöd av Eulex. Kosovos rättsliga råd har utsetts. Vissa framsteg har gjorts när det gäller att avkunna domar i mål som gäller krigsförbrytelser.

Stora insatser behövs dock för att förbättra oberoendet och professionalismen hos Kosovos domarkår. Det finns en betydande eftersläpning av obehandlade mål, såväl civilrättsliga som

straffrättsliga. En verksam mekanism för disciplinära förfaranden mot domare saknas. Konstruktiva insatser behövs från regeringen och från kosovoserberna för att se till att de sistnämnda integreras i rättsväsendet. Kosovos domstolar är fortfarande svaga och ineffektiva. Rättsstatsprincipen fungerar inte i hela Kosovo, detta gäller främst i norra delen av landet.

Byrån för *korruptionsbekämpning* har satt i gång sitt arbete och utvidgat sin kapacitet, men har begränsade befogenheter. Trots vissa åtgärder är korruptionen fortfarande allmänt utbredd och är en källa till mycket stor oro. Lagstiftningen på området är ännu ofullständig. Det finns ingen lag om finansieringen av politiska partier. Strategin och handlingsplanen för korruptionsbekämpning har ännu inte antagits. Samarbetet mellan de berörda aktörerna i kampen mot korruptionen måste förbättras betydligt. Korruptionsbekämpningsbyråns självständighet måste garanteras. Kosovo måste se till att landet kan uppvisa ett tillräckligt antal utredningar, åtal och fällande domar i antikorrupsionsmål.

Konstitutionen garanterar ***mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter*** och innehåller en förteckning över de viktigaste internationella avtal och instrument som är direkt tillämpliga i Kosovo. Ytterligare arbete behövs dock för att se till att dessa skyddas i verkligheten, inklusive beslutsamma åtgärder för att integrera alla Kosovos folkgrupper.

Den kosvoserbiska folkgruppens ovilja, främst i norra delen av landet, att medverka i Kosovos institutioner utgör ett stort hinder. Det behövs oförminskade insatser av både av regeringen och av Kosovos serbiska folkgrupp för att åtgärda detta. Serbien behöver också inta en mer konstruktiv hållning.

Begränsade framsteg har gjorts när det gäller de *medborgerliga och politiska rättigheterna*. När det gäller *tillgången till rättslig prövning* fungerar rättshjälpsystemet, men det behöver stärkas ytterligare. Vissa framsteg har uppnåtts i fråga om *fängelserna* och andra kriminalvårdsanstalter. Ett antal utmaningar återstår dock, bl.a. vad gäller interneringsförhållandena för psykiskt sjuka och unga brottslingar och deras återintegration när de släpps ut. Begränsade framsteg har nåtts i fråga om förebyggandet av *tortyr* och *misshandel* och arbetet med att förhindra *strafffrihet*.

Yttrandefriheten garanteras i praktiken inte helt och hållet. Fall har förekommit med politisk inblandning i mediernas arbete. Regelverket för *förenings- och mötesfrihet* har vidareutvecklats.

Civilsamhället behöver integreras bättre i hur politiken utformas och genomförs. Vissa framsteg har gjorts när det gäller *religionsfriheten*, bl.a. i fråga om återuppbyggnaden av religiösa byggnader. Mer återstår att göra för att främja försoningen mellan olika religiösa folkgrupper. Det finns inte någon lag om *försvunna personer*. Frågan om kompensation för de försvunnas personernas familjer måste lösas.

Ekonomiska och sociala rättigheter är inte helt garanterade. Skyddet av kvinnor mot alla slag av våld måste stärkas avsevärt. Barnsmuggling och barnarbete utgör ännu ett problem. Ytterligare insatser behövs för att garantera *barnens rättigheter*. Regeringen har antagit en handlingsplan för funktionshindrade. Skyddet av socialt sårbara grupper och människor med funktionshinder samt deras integration är dock inte helt säkrat. *Diskriminering* ger fortsatt anledning till oro och kräver fler medvetandehöjande kampanjer från regeringens sida. Lagar och strategier har införts men tillämpningen är svag. Den institutionella och rättsliga ramen i fråga om *äganderätten* har stärkts. Myndigheternas oförmåga att verkställa sina beslut i hela

Kosovo är fortsatt ett stort hinder för skyddet av äganderätten. Säkerheten för religiös egendom är som regel tryggad.

Vad beträffar *minoriteters rättigheter, kulturella rättigheter och skyddet av minoriteter* ger gällande lagstiftning en hög grad av skydd för minoriteters rättigheter och kulturella rättigheter. I praktiken är de dock inte tillräckligt garanterade. Få framsteg har gjorts i försoningen mellan folkgrupperna. Detta är en stor utmaning för myndigheterna. Antalet frivilligt återvändande *flyktingar* och *internflyktingar* är fortfarande lågt. Marktvister mellan vissa kommuner och den serbiska ortodoxa kyrkan har ännu inte fått sin lösning.

De romska, aschkaliska och egyptiska folkgrupperna fortsätter att leva under mycket svåra förhållanden och utsätts ofta för diskriminering. Brådsakande åtgärder behövs för att omlokalisera romska familjer som bor under riskfyllda och oacceptabla förhållanden i blyförgiftade områden i norra Kosovo. Myndigheterna måste arbeta ytterligare för att nå ut till alla minoriteter och garanteras deras skydd och integrering.

När det gäller **regionala frågor och internationella skyldigheter** fortsatte Kosovo under den period rapporten gäller att samarbeta med Internationella krigsförbrytartribunalen för f.d. Jugoslavien (Icty). EU fortsätter att betona att regionalt samarbete måste omfatta alla för att lyckas och beklagar att meningsskiljaktigheter gällande hur Kosovo ska delta i regionala fora har lett till att landet inte medverkar vid centrala regionala evenemang. Kosovo har infört nya tullstämplat vars förenlighet med FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99 har meddelats Europeiska kommissionen och Cefta-partnerna av FN:s generalsekreterares särskilde representant. Serbien har underkänt stämplatarnas giltighet genom att ifrågasätta om de är förenliga med FN:s säkerhetsråds resolution 1244/99. Kosovo och Serbien måste komma fram till pragmatiska lösningar så att viktiga regionala fora kan fortsätta sin uppgift att främja regionalt samarbete och utveckling.

Kosovos **ekonomi** har hittills bara påverkats måttligt av krisen. BNP fortsatte att växa, även om det skedde från en mycket låg nivå, men arbetslösheten var fortsatt mycket hög. Hög inflation har övergått i deflation, p.g.a. fallande priser på importerade varor. Den ekonomiska utvecklingen hämmas fortsatt allvarligt av den svaga rättsstatssituationen, mycket begränsad och dåligt diversifierad produktionskapacitet och genom en dåligt utbyggd transport- och energinfrastruktur. Skattepolitiken bestäms av tillfälliga behov och saknar systematisk koppling till den medelfristig politiska ramen. Stabiliteten i energileveranserna har förbättrats, till kostnad av höjda subsidier från budgeten.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** har Kosovo gjort mycket få framsteg mot en fungerande marknadsekonomi. Avsevärda reformer och investeringar måste till för att landet på lång sikt ska kunna hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen.

En bred samsyn har upprätthållits kring frimarknadspolitiken. Användningen av euron, frånvaron av någon större utlandsskuld och den mycket låga exportnivån har skyddat ekonomin från negativa verkningar av den globala recessionen. Banksektorn är fortsatt stabil, lönsam och välkapitaliserad. Den ekonomiska tillväxten drevs av den fortsatta expansionen av krediter och genom ökat utländsk bistånd. Efter ett betydande överskott året därförinnan uppvisade 2008 års budget ett litet underskott. Skatteintäkterna ökade något. I juni anslöt sig Kosovo till Internationella valutafonden och Världsbanken.

Det redan stora handelsunderskottet fortsätter att växa, bl.a. till följd av omfattande import av maskiner och transportutrustning till större vägbyggnadsprojekt. Både de offentliga finanserna

och bytesbalansen försämrades ännu mer, huvudsakligen till följd av dålig politisk planering och ett bristande genomförande av politiken. Exporten sjönk kraftigt 2009, från en redan mycket låg nivå, till följd av den ekonomiska krisen. Den ekonomiska statistiken är ännu brittsfällig. Finansieringskostnaden är fortfarande hög, eftersom bankerna fortsatte att ta ut höga riskpremier på företagslån. Budgetbidragen och budgetöverföringarna ökade. Den svaga rättsstaten, korruptionen, som är allmän på många områden, och osäkerhet om äganderätt är fortsatt stora hinder för ekonomisk utveckling. Arbetslösheten är fortsatt mycket hög. Få framsteg gjordes när det gäller att öka integreringen av Kosovos unga befolkning på arbetsmarknaden. Den informella sektorn är fortfarande en stor utmaning.

Framstegen med att anpassa Kosovos lagstiftning och politiska handlingsprogram med **EU:s standarder** är av blandad art. Regelverket har utvecklats ytterligare på områdena tull, beskattning, utbildning och polisarbete. Tillnärmningen befinner sig i sin linda vad gäller miljö, konkurrens, immateriella rättigheter, energi och den fria rörligheten för varor, personer, tjänster och kapital. EU:s normer har ännu bara genomförts i begränsad omfattning på områdena finansiell kontroll och statistik, uppgiftsskydd och bekämpning av penningtvätt och organiserad brottslighet.

I fråga om EU:s **inre marknad** har vissa framsteg noterats vad gäller *varors fria rörlighet*. Införlivandet och tillämpningen av EU:s praxis och lagstiftning befinner sig dock i ett tidigt skede. Den administrativa kapaciteten är fortfarande svag. Anpassningen är otillräcklig när det gäller områdena *fri rörlighet för personer, tjänster och etableringsrätt*. Oförminskade insatser behövs för framsteg när det gäller *fri rörlighet för kapital*, bl.a. måste regleringen för finanssektorn stärkas.

Tullintäkterna har ökat sedan tullförvaltningen har effektiviserats. Tull- och punktskattekodexen har antagits. Rättbestämmelserna på tullområdet är förenliga med EU:s normer. Den administrativa kapaciteten behöver dock stärkas betydligt och bekämpningen av korruptionen måste intensifieras på tullområdet. Några tullavgifter uppbärs fortfarande inte i norra Kosovo. Eulex tulltjänstemän övervakar de två gränsövergångarna i norr, vilket har minskat smugglingen där. Regelverket för *beskattning* har utvecklats vidare och lägre skattesatser har trätt i kraft. Ytterligare ansträngningar behövs för att utöka den administrativa kapaciteten på detta område och att minska omfattningen på den informella ekonomin.

Genomförandet av lagstiftningen om *offentlig upphandling* är i stort klart och ett tillsynsorgan för offentlig upphandling har inrättats. Den praktiska tillämpningen av lagen föranleder dock allvarlig oro. Myndigheterna måste verkningsfullt undersöka fall av påstådd korruption. Övervakningen av hur upphandlingskontrakten genomförs behöver stärkas betydligt. Upphandlingstjänstemän i Kosovo är fortsatt utsatta för påverkan och hotelser.

Det finns fortfarande inte någon strategi för *immateriella rättigheter*. Mekanismerna för att genomdriva industriell äganderätt, upphovsrätt och besläktade rättigheter är svaga. En *konkurrenskommitté* har inrättats och har undersökt fall av påstådda överträdelser av konkurrensreglerna. Kosovos konkurrenslagstiftning är inte helt anpassad till EU:s normer.

Myndigheterna behöver strama upp de olika strategier som är inriktade på *sysselsättning* och att se till att de genomförs. Lagstiftningen på området hälsa och säkerhet på arbetsplatsen och i fråga om sociala tjänster och institutionsvård behöver förbättras. Inom *folkhälsosektorn* behöver den administrativa och institutionella kapaciteten stärkas för att förbättra kvaliteten på hälsovårdstjänsterna. Få framsteg kan rapporteras på området *social dialog*. Anpassningen till EU:s normer vad gäller *utbildning* fortsätter. Den institutionella reformen på detta område

har dock ännu inte slutförts och policyrekommendationerna måste omsättas i verklighet på ett bättre sätt. Inom *forskning* har myndigheterna tagit initiativ för att underlätta samarbetet med EU, exempelvis genom att utse Kosovos samordnare för sjunde ramprogrammet.

I fråga om den **sektoriella politiken** har den institutionella och rättsliga ramen för *industrin och små och medelstora företag* fortfarande luckor. Ansträngningar har gjorts inom *jordbruksområdet*, med en del framsteg när det gäller sammanläggning av jordbruksfastigheter och diversifiering av jordbruk. Förmågan att genomföra de politiska åtgärderna är emellertid otillräcklig. Ett antal lagar har antagits på *miljöområdet*. Stora ansträngningar behövs för att tillämpa dem och att leva upp till EU:s miljönormer.

På *transportområdet* har Kosovo satt i gång ett större vägbyggnadsprojekt, som står i kontrast till otillräckliga investeringar i järnvägarna. Kosovo deltar fortsatt aktivt i huvudnätverket för regionala transporter och i transportobservationsorganet för sydöstra Europa. Lagstiftning som är oförenlig med EU:s normer har dock antagits på luftfartsområdet. Styrelsen för järnvägsmyndigheten har ännu inte utsetts. Styrelsen för luftfartsmyndigheten har utsetts, men har ännu inte kunnat inleda sitt arbete.

Flera viktiga lagar behöver fortfarande antas inom *energisektorn*, som fortsatt står inför allvarliga problem. Strömavbrotten är många. Fortsatta förluster och avgiftsuppbördens låga nivåer begränsar, trots vissa förbättringar, sektorns ekonomiska lönsamhet. Regeringen har fattat beslut om att bygga ett nytt lignitdrivet kraftverk, som måste följa EU:s normer. Den systemansvarige för Kosovos överföringssystem står fortsatt inför svårigheter att delta som full partner i regionala handelsmekanismer.

På området *informationssamhället och medierna* behövs större ansträngningar för att tillämpa befintliga lagar och strategier. Tillsynsmyndigheternas administrativa kapacitet och finansiella och politiska oberoende, exempelvis tillsynsorganet för telekommunikation och den oberoende mediekommittén, behöver stärkas ytterligare. Styrelsen för public service-TV behöver utses.

Begränsade framsteg kan rapporteras när det gäller *finansiell kontroll* och *statistik*. Fortsatt arbete behövs för att förbättra intern och extern revisionskapacitet. Den statistiska infrastrukturen är fortfarande svag.

Begränsade framsteg har gjorts på området **rättvisa, frihet och säkerhet**. Samordningsmekanismer har inrättats mellan relevanta organ på området *gränsförvaltning*. Gränserna är dock fortfarande genomsläppliga, och polisens resurser och förmåga att förvalta gränsen måste stärkas. Kosovos kapacitet att hantera ansökningar om *asyl* är fortsatt begränsad. Återintegreringen av repatrierade personer är ännu begränsad. En lämplig ram för återtagandet av personer behöver tas fram.

Domstolarnas och de brottsbekämpande myndigheternas förmåga att ta itu med *penningtvätt* är fortfarande svag. Penningtvätt definieras inte som något brott i lagstiftningen. Det befintliga regelverket är otillräckligt och tillämpas inte till fullo. Någon permanent struktur finns inte för att samordna bekämpningen av penningtvätt. Rapporteringen till finansunderrättelseenheten är begränsad. Samarbetet mellan denna enhet och skattemyndigheten är fortfarande otillräckligt.

Under rapportperioden har det skett en ökning av mängden beslagtagna narkotika, antalet undersökta fall och antalet arresterade och åtalade personer. Kosovo har antagit en strategi och en handlingsplan för att bekämpa *narkotikasmuggling*. Samarbetet mellan de brottsbekämpande organen är fortfarande svagt på detta område. Lagringen av beslagtagna

narkotika är inte helt säker. På det hela taget är narkotikasmugglingen fortfarande en källa till allvarlig oro.

Den grundläggande lagstiftningsramen för *polisens arbete* har införts. De uppgifter som hör samman med den allmänna ordningen har i stort sett ombesörjts. De flesta poliserna från Kosovos serbiska folkgrupp söder om floden Ibar, som lämnade sin tjänst till följd av självständighetsförklaringen, har återvänt till sina stationer. Ett antal våldsamma incidenter har dock inträffat, bl.a. medveten skadegörelse av egendom tillhörig Eulex. Avsaknaden av en multietnisk ordningspolisenhet i Mitrovicaregionen minskar polisens förmåga att tackla störningar av den allmänna ordningen i den norra delen av landet. Arbetsbeskrivningarna för de högre ledande polistjänstemännen, av vilka en är kosovoserb, har försenats. Allvarliga brister finns när det gäller utredningskapaciteten och det underrättelsestyrda polisarbetet. Ingen strategi finns för insamling av vapen från civilbefolkningen. Säkerheten vad beträffar bevismaterial som polisen samlar in är inte helt garanterad. Ytterligare framsteg krävs med att ge Eulex tillgång till centrala databaser för utredningsändamål i enlighet med dess exekutiva mandat.

Den *organiserade brottsligheten* inger fortfarande allvarlig oro och har med konsekvenser för rättsstaten och företagen. En strategi och en handlingsplan för att bekämpa organiserad brottslighet har antagits, men lagstiftningen är ännu ofullständig. Avsaknaden av en vittnesskyddslag och de begränsade möjligheterna att skydda vittnen hindrar polisens arbete på detta område. Kosovo är fortsatt ett ursprungs- och transitland för organiserad brottslig verksamhet. Landet fortsätter också att vara ursprung, destination och transiteringsväg för människosmuggling. Identifieringen av offren och utredning av fall av människosmuggling av Kosovos brottskampande myndigheter utgör fortfarande ett problem. Organiserad brottslighet utgör ett stort problem i hela Kosovo, men särskilt i den norra delen av landet. När det gäller *terrorism* har Kosovo antagit en strategi och en handlingsplan, men någon lagstiftning har ännu inte införts.

Kosovo saknar fortfarande lagstiftning på området *uppgiftsskydd*. Det finns inte någon oberoende tillsynsmyndighet för uppgiftsskydd.

Turkiet

Turkiet fortsätter att uppfylla de **politiska kriterierna** i tillräckligt hög grad. Fria och rättvisa lokala val har ägt rum i hela landet. Vissa framsteg har gjorts när det gäller reformen av domstolsväsendet, civil-militära förbindelser och kulturella rättigheter. Regeringen har inlett ett omfattande samråd med politiska partier och det civila samhället i syfte att ta itu med den kurdiska frågan. Det krävs dock ytterligare betydande ansträngningar på de flesta områden som rör de politiska kriterierna, särskilt de grundläggande rättigheterna, och i fråga om konstitutionella reformer.

På området **demokratin och rättsstaten** har undersökningen av det påstådda kriminella nätverket Ergenekon lett till väckande av allvarliga åtal som rör bl.a. där militärofficerare. Detta mål är ett tillfälle för Turkiet att stärka tilltron till att dess demokratiska institutioner och rättsstatsprincipen fungerar korrekt. Det är viktigt att rättegångarna i detta sammanhang sker i i enlighet med lagens bestämmelser, särskilt när det gäller de tilltalades rätt till försvar. Regeringen har upprepat sitt åtagande att genomföra EU-relaterade reformer, utnämnt en chefsförhandlare på heltid och godkänt det nationella programmet för antagandet av gemenskapens regelverk. Bristen på dialog och på kompromissanda mellan de politiska

partierna inverkar emellertid negativt på reformprocessen. Turkiet har ännu inte anpassat sin lagstiftning om politiska partier till europeiska standarder.

När det gäller *reformen av den offentliga förvaltningen* krävs ytterligare betydande ansträngningar, särskilt när det gäller moderniseringen av systemet för offentliganställda. Att minska byråkratin och främja förenklade administrativa förfaranden och ytterligare utveckla en professionell, oberoende, ansvarsskyldig, öppen och meritbaserad offentlig förvaltning är fortfarande prioriterade frågor.

När det gäller *den civila kontrollen över säkerhetsstyrkorna* har vissa framsteg gjorts, särskilt i fråga om att begränsa de militära domstolarnas behörighet. Högt uppsatta medlemmar av de väpnade styrkorna har dock fortsatt att göra uttalanden om frågor som ligger utanför deras behörighet, och den fulla parlamentariska kontrollen över försvarsutgifterna måste säkras. Påståendena om att militär personal har deltagit i verksamhet mot regeringen, vilket avslöjats i utredningen om Ergenekon, utgör dock en anledning till allvarlig oro.

Ett framsteg när det gäller *domstolsväsendet* är att regeringen, efter samråd med alla berörda parter, har antagit strategin för reformer av detta. Åtgärderna för att öka antalet anställda och finansieringen är också ett positivt tecken. Dessa ansträngningar måste dock fortsätta, och det föreligger fortsatt oro när det gäller rättsväsendets oberoende, opartiskhet och effektivitet, t.ex. i fråga om sammansättningen av Högsta rådet för domare och åklagare och inrättandet av regionala appellationsdomstolar.

Den rättsliga ramen för att förhindra korruption har förbättrats. Korruptionen är dock fortfarande utbredd på många områden. Turkiet måste utarbeta en strategi mot korruption och uppvisa resultat när det gäller utredningar, åtal och fällande domar.

När det gäller **mänskliga rättigheter och skydd av minoriteter** har vissa framsteg gjorts, men det krävs fortfarande betydande insatser. Vissa framsteg har gjorts i fråga om *iakttagandet av internationell rätt avseende mänskliga rättigheter*. Turkiet har dock fortfarande inte ratificerat av det fakultativa protokollet till FN:s konvention mot tortyr och några domar från Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter som avser lagändringar har ännu inte verkställts. Den institutionella ramen för främjande av mänskliga rättigheter och kontroll av att dessa rättigheter efterlevs måste fortfarande stärkas. Ett ombudsmannaämbete har ännu inte inrättats.

Även om Turkiets rättsliga ram omfattar övergripande bestämmelser mot *tortyr och misshandel* har insatserna för att genomföra den och fullt ut tillämpa regeringens nolltoleranspolitik varit begränsade. Påståenden om tortyr och misshandel, och strafffrihet för förövare är fortfarande en källa till allvarlig oro. För att kunna göra en korrekt bedömning av framstegen på detta område vore det viktigt att de turkiska myndigheterna snabbt tillåter ett offentliggörande av rapporten från Europarådets kommitté till förhindrande av tortyr.

När det gäller *fängelser* gjordes vissa framsteg i fråga om förbättring av infrastruktur och utbildning och anställning av ytterligare personal. Man har dock ännu inte kommit tillrätta med problemet med överbeläggning och den höga andelen av de fängslade som är häktade i avvaktan på rättegång.

Artikel 301 i den turkiska strafflagen används inte längre systematiskt för att begränsa *ytrandefriheten*. Det förekommer dock åtal och fällande domar med stöd av flera andra artiklar i strafflagen. Den turkiska lagen garanterar inte ytrandefriheten i tillräcklig utsträckning i enlighet med den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga

rättigheterna och de grundläggande friheterna och med rättspraxis från Europeiska domstolen för mänskliga rättigheter. Det politiska trycket på medierna och rättslig osäkerhet påverkar utövandet av pressfriheten i praktiken.

När det gäller *föreningsfrihet* uppfyller den rättsliga ramen i stora drag europeiska standarder. Betydande framsteg måste dock göras när det gäller genomförandet av ramen. Föreningar utsätts för oproportionerlig granskning av sin verksamhet, och i vissa fall har föreningarna blivit föremål för rättsliga förfaranden.

Vad *religionsfriheten* beträffar har genomförandet av lagen om stiftelser skett friktionsfritt. Regeringen har inlett en dialog med aleviterna och icke-muslimska religiösa grupper. Deras särskilda problem har dock ännu inte åtgärdats. Lagen om stiftelser löser inte frågan om egendom som beslagtogs och sålts till tredje part, eller egendom tillhörande stiftelser som sammanslagits innan den nya lagstiftningen antogs. Angrepp på religiösa minoriteter förekommer fortfarande. Det har dock ännu inte införts någon rättslig ram som överensstämmer med den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, så att alla icke-muslimska religiösa grupper och aleviterna kan bedriva sin verksamhet utan otillbörliga restriktioner, bl.a. utbilda präster. Ytterligare ansträngningar måste göras för att skapa ett klimat som bidrar till att religionsfriheten i praktiken respekteras fullt ut.

Den övergripande rättsliga ramen som garanterar *kvinnors rättigheter* och jämställdhet mellan könen är i stort sett på plats. Det behövs dock ytterligare ansträngningar för att den ska kunna omsättas i praktiken och för att överbrygga skillnaden mellan kvinnors och mäns ekonomiska deltagande och möjligheter, medinflytande i politiken och tillgång till utbildning. Våld i hemmet, hedersrelaterade mord och tidiga och påtvingade äktenskap utgör allvarliga problem i vissa delar av landet. Det finns ett behov av vidareutbildning och insatser för att höja medvetenheten om kvinnors rättigheter och jämställdhet mellan könen, bland både kvinnor och män.

Ansträngningarna måste ökas inom alla områden som rör *barns rättigheter*, inbegripet administrativ kapacitet, hälso- och sjukvård, utbildning, rättskipningssystemet för minderåriga samt barnarbete. Fall av minderåriga som ställts inför rätta som vuxna enligt lagen om bekämpning av terrorism och tilldömts oproportionerliga straff inger allvarlig oro.

Det finns ännu ingen lagstiftning som sörjer för att *fackliga rättigheter* respekteras fullt ut i enlighet med EU:s standarder och relevanta konventioner från Internationella arbetsorganisationen (ILO), i synnerhet när det gäller organisationsrätten, strejkrätten och rätten till kollektivförhandlingar.

Situationen när det gäller *minoriteters rättigheter* är fortfarande oförändrad. Vissa framsteg har gjorts när det gäller *kulturella rättigheter*, särskilt i form av inrättandet av en nationell TV-kanal med utsändningar på kurdiska. Begränsningarna kvarstår dock, särskilt när det gäller användningen av andra språk än turkiska i utsändningar i privatägd TV och radio, i det politiska livet, inom utbildningen och i kontakten med offentliga myndigheter. Den rättsliga ramen för användningen av andra språk än turkiska möjliggör restriktiva tolkningar, och tillämpningen är inkonsekvent. Det har inte gjorts några framsteg när det gäller situationen för *romerna*, som ofta utsätts för diskriminerande behandling. Man har fortsatt att riva romska bostadsområden utan att erbjuda invånarna alternativa bostäder.

När det gäller *landets östra och sydöstra delar* har regeringen inlett en omfattande offentlig debatt där kulturella, politiska och ekonomiska aspekter av den kurdiska frågan tas upp. Det är av största vikt att denna debatt följs av konkreta åtgärder. Positivt är också antagandet av en lag om minröjning vid gränsen till Syrien. Den vida tolkningen av lagstiftningen för bekämpning av terrorism har lett till otillbörliga begränsningar av utövandet av de grundläggande rättigheterna. Byvaktsystemet har ännu inte avvecklats.

De terroristattacker som begås av PKK, som är uppförd på EU:s förteckning över terroristorganisationer, har fortsatt och har krävt många människoliv.

Systemet med ersättning till *internflyktingar* har fortsatt. Regeringen saknar dock en övergripande nationell strategi för att åtgärda internflyktingfrågan, och måste öka sina ansträngningar för att tillgodose internflyktingarnas behov.

När det gäller **regionala frågor och internationella åtaganden** har Turkiet offentligt uttryckt sitt stöd för de pågående förhandlingarna under FN:s ledning i syfte att finna en heltäckande lösning på *Cypernproblemet*. Inga framsteg har emellertid gjorts när det gäller en normalisering av de bilaterala förbindelserna med Republiken Cypern. Turkiet har inte genomfört tilläggsprotokollet till associeringsavtalet fullt ut och har inte avlägsnat alla hinder för den fria rörligheten för varor, exempelvis begränsningarna när det gäller de direkta transportförbindelserna med Cypern.

När det gäller *förbindelserna med Grekland* har det hållits ytterligare sonderande samtal, men ingen överenskommelse har nåtts i fråga om gränstvisterna. Ytterligare förtroendeskapande åtgärder har vidtagits. Grekland har framfört ett betydande antal formella klagomål om att Turkiet vid upprepade tillfällen kränkt landets luftrum, däribland flygningar över de grekiska öarna. Förbindelserna med *Bulgarien* är fortsatt positiva. Goda grannförbindelser är liksom tidigare av avgörande betydelse.

Turkiet fortsätter att spela en positiv roll på *västra Balkan*.

Sedan juni 2009 innehar Turkiet det roterande ordförandeskapet i sydösteuropeiska samarbetsprocessen (SEECP).

Turkiets **ekonomi** har krympt till följd av den minskade utländska och inhemska efterfrågan och i synnerhet de minskade investeringarna. Krisens effekter har dock på det stora hela varit begränsade till realekonomin, tack vare tidigare strukturreformer och konjunkturutjämning åtgärder. Den makroekonomiska stabiliteten har i huvudsak bibehållits. Inflationen har minskat betydligt, främst eftersom trycket från energiförbrukningen och den tidigare mycket höga ekonomiska aktiviteten har lättat. Arbetslösheten har ökat betydligt. I detta ogynnsamma ekonomiska klimat har strukturreformprocessen har gått något långsammare, särskilt under det första halvåret 2009. Avsaknaden av trovärdiga planer och hållpunkter på det finanspolitiska området gjorde i viss mån investeringsklimatet mer osäkert.

När det gäller de **ekonomiska kriterierna** är Turkiet en fungerande marknadsekonomi. Landet bör vara i stånd att hantera konkurrenstrycket och marknadskrafterna inom unionen på medellång sikt, förutsatt att det fortsätter att genomföra sitt omfattande reformprogram för att undanröja de strukturella svagheter.

Samförståndet om vad som är viktigt i den ekonomiska politiken har bibehållits trots de rådande svåra förhållandena. Turkiet har hörsammat kraven på en expansiv politik för att motverka den kraftiga ekonomiska nedgången och har i stor utsträckning integrerat den i en

mer omfattande utvecklingsstrategi som går ut på större offentliga investeringar, skapande av arbetstillfällen och genomförande av sektoriella reformer. Vissa framsteg har gjorts när det gäller att utveckla landets humankapital och fysiska kapital, även om den ekonomiska krisen innebär en utmaning för denna process. Tillgången till extern finansiering har fortsatt, och de officiella valutareserverna har minskat bara i måttlig utsträckning från den tidigare höga nivån. Underskottet i bytesbalansen har minskat betydligt och inflationstrycket avtagit. Privatiseringen har fortsatt, med vissa större initiativ, särskilt i energisektorn. Trots flera perioder av världsomfattande ekonomisk instabilitet har den turkiska finansiella sektorn gett prov på en anmärkningsvärd förmåga att återhämta sig. Turkiet har diversifierat sin handel och kommit in på nya marknader, och har på så sätt delvis lindrat krisens verkningar.

Även om de finanspolitiska åtgärderna för att motverka krisen i viss mån dämpat den ekonomiska nedgången skulle de, om de inte dras tillbaka i tid, kunna äventyra de fördelar som erhållits genom konsolideringen av de offentliga finanserna under de föregående åren liksom den hållbara politiken på medellång sikt. Åtgärderna för att öka insynen i de offentliga finanserna har lagts på is och i vissa fall upphävts. Villkoren på arbetsmarknaden har blivit allt svårare och arbetslösheten har ökat markant. Skapandet av arbetstillfällen hämmas fortfarande av framför allt kompetensglappet mellan den arbetskraft som står till förfogande och den som efterfrågas, relativt höga sociala avgifter och rigida anställningsrutiner. Trots olika nya initiativ från den turkiska regeringen försvårar den ekonomiska krisen de små och medelstora företagens tillgång till finansiering och saktar ner den sektoriella omvandlingen i den turkiska ekonomin. Öppenhet saknas fortfarande vid tilldelningen av statligt stöd. Antagandet av ny lagstiftning har underlättat marknadstillträdet, men det finns fortfarande hinder i fråga om marknadsutträde. Den rättsliga ramen och i synnerhet domstolsförfarandena innebär praktiska utmaningar och förhindrar skapandet av ett bättre företagsklimat. Turkiet har antagit en övergripande handlingsplan för att minska den informella ekonomin, som fortfarande utgör en betydande utmaning.

Turkiet har fortsatt att förbättra sin **förmåga att påta sig de skyldigheter som följer av ett medlemskap**. På de flesta områden har det gjorts framsteg, som dock tidvis har varit ojämna. Anpassningen har kommit långt inom vissa områden, såsom fri rörlighet för varor, immateriella rättigheter, kontroll av konkurrensbegränsande samverkan, energi, företags- och industripolitik, konsumentskydd, statistik, transeuropeiska nät samt vetenskap och forskning. Det behövs fortsatta ansträngningar för att gå vidare med anpassningen, särskilt inom sådana områden som miljö, statligt stöd, socialpolitik och sysselsättning, bolagsrätt, offentlig upphandling, livsmedelssäkerhet, veterinära och fytosanitära frågor samt fri rörlighet för tjänster. När det gäller tullunionen och yttre förbindelser måste anpassningen slutföras, särskilt i fråga om samordningen av ståndpunkterna i WTO. Flera långvariga handelshinder har fortfarande inte undanröjts och nya har skapats. Det är synnerligen viktigt att Turkiet till fullo respekterar sina åtaganden inom ramen för tullunionen. På de flesta områden är det av avgörande betydelse att Turkiet förbättrar sin administrativa kapacitet att klara anpassningen till gemenskapens regelverk.

När det gäller den *fria rörligheten för varor* har anpassningen av lagstiftningen framskridit relativt långt, men framstegen har varit begränsade under rapporteringsperioden. Handeln har i allt högre grad hindrats av tekniska barriärer som rör bedömning av överensstämmelse och standardisering. Anpassningen på områdena *etableringsrätt och frihet att tillhandahålla tjänster* befinner sig på ett tidigt stadium. Inga framsteg har noterats på området posttjänster, och inte heller när det gäller ömsesidigt erkännande av yrkeskvalifikationer. När det gäller *fri rörlighet för kapital* har Turkiet gjort vissa framsteg, särskilt när det gäller handlingsplaner i fråga om kapitalrörelser, betalningar och bekämpning av penningtvätt. Turkiet har gjort

framsteg när det gäller liberalisering av försäkringslagstiftningen. Anpassningen till gemenskapens regelverk i fråga om kapitalrörelser och betalningar är dock fortfarande begränsad. Få framsteg har gjorts på området *fri rörlighet för arbetstagare*. Anpassningen befinner sig fortfarande på ett tidigt stadium.

Vissa framsteg kan rapporteras på området *offentlig upphandling*, särskilt när det gäller den administrativa kapaciteten. Vissa upphandlande myndigheter följer god upphandlingspraxis. Det finns dock fortfarande ingen strategi för de reformer som krävs för att säkerställa anpassningen av lagstiftningen och uppbyggnaden av institutionernas kapacitet. Det görs allt fler undantag från de allmänna bestämmelserna, och samtidigt ges inhemska anbudsgivare förmånsbehandling, vilket leder till minskad konkurrens och effektivitet i den offentliga upphandlingen. När det gäller *bolagsrätt* har inga väsentliga framsteg noterats under rapporteringsperioden. Den nya handelslagen har inte antagits. När det gäller *immateriella rättigheter* har anpassningen kommit relativt långt. Samordningen och samarbetet mellan olika offentliga organ som ägnar sig åt frågor om immaterialrättigheter har ytterligare förbättrats och deras specialisering har ökat. Övervakningen av efterlevnaden är dock fortfarande otillräcklig. Det är av avgörande betydelse att de anpassade och moderniserade lagar som reglerar immateriella rättigheter och industriell äganderätt, inklusive straffrättsliga påföljder, antas.

Turkiet uppvisar en hög nivå av anpassning på området *konkurrensbegränsande verksamhet*, inbegripet bestämmelserna om kontroll av företagskoncentrationer. Det kan däremot inte rapporteras någon ytterligare anpassning på området *statligt stöd*, och den sedan länge emotsedda lagen om statligt stöd har ännu inte antagits.

Vissa framsteg har gjorts på området *finansiella tjänster*. Turkiets lagstiftning har delvis anpassats till gemenskapens regelverk på alla tre delområden av finansiella tjänster. När det gäller *informationssamhället och medierna* kan vissa framsteg rapporteras på området elektronisk kommunikation. Antagandet av genomförandelagstiftning är av största vikt för att säkerställa att primärlagstiftningen får effektiva verkningar på marknaden. Få framsteg har gjorts på området audiovisuell politik.

På området *jordbruk och landsbygdsutveckling* är anpassningen till gemenskapens regelverk fortfarande begränsad. Turkiets nuvarande jordbruksstödspolitik och strategiska beslutsfattande fjärrnar sig allt mer från den gemensamma jordbrukspolitiken. Eftersläpningen i tidsplanen för ackrediteringen av Ipad-strukturerna vittnar om att landet har svårigheter att upprätta fungerande administrativa och organisatoriska strukturer och förfaranden för förvaltningen av medel för landsbygdsutveckling i överensstämmelse med EU:s standarder. De tekniska hindren för handeln med nötköttssprodukter utgör ett brott mot de bilaterala åtagandena och är en fråga som måste lösas snabbt. På det stora hela har framstegen på detta område varit begränsade. Turkiet har gjort begränsade framsteg när det gäller *livsmedelssäkerhet och veterinära och fytosanitära frågor*. Ansträngningarna har fortsatt, men införlivandet och genomförandet av gemenskapens regelverk på detta område är fortfarande på ett tidigt stadium. På *fiskeområdet* har vissa framsteg gjorts när det gäller förvaltningen av resurser och fiskeflotta och genomförandet av internationella avtal. Inga framsteg har dock gjorts när det gäller anpassning av lagstiftningen i detta kapitel.

Turkiet har gjort begränsade framsteg när det gäller anpassningen i *transportsektorn*. Genomförandekapaciteten släpar efter när det gäller vägtransport och inga framsteg kan rapporteras när det gäller järnvägstransport. Framstegen har varit begränsade i fråga om lufttransport. Bristen på kommunikation mellan flygtrafikledningscentraler i Turkiet och i Republiken Cypern fortsätter att allvarligt äventyra flygsäkerheten. Turkiet deltar fortfarande

inte i insatserna för ett gemensamt europeiskt luftrum. Framstegen på sjötransportområdet har varit begränsade. Det faktum att Turkiet har överförts till den vita listan enligt Paris-samförståndsavtalet utgör en bekräftelse på landets goda resultat som flaggstat.

Turkiet har gjort vissa – om än ojämna – framsteg i *energisektorn*. Utvecklingen i fråga om förnybar energi, energieffektivitet och elmarknaden har varit uppmuntrande. När det gäller naturgas, kärnenergi, kärnsäkerhet och strålskydd måste Turkiet genomföra sin lagstiftning och sina strategier.

På *skatteområdet* har det gjorts framsteg i riktning mot en anpassning av lagstiftningen, särskilt för att minska den diskriminerande beskattningen av alkoholdrycker. För att en fullständig anpassning ska kunna uppnås måste dock flera avvikelser åtgärdas.

Turkiet har gjort vissa framsteg när det gäller *ekonomisk politik och penningpolitik*. Anpassningen till gemenskapens regelverk på området penningpolitik är fortfarande ofullständig. Brister i den rättsliga ramen kvarstår, bland annat när det gäller centralbankens fullständiga oberoende, förbudet mot monetär finansiering av den offentliga sektorn och förbudet mot positiv särbehandling av den offentliga sektorn när det gäller tillträdet till finansmarknaderna.

Turkiet har gjort begränsade framsteg på området *socialpolitik och sysselsättning*. Inrättandet av en parlamentarisk kommitté för jämställdhet mellan kvinnor och män utgör ett positivt steg framåt. Förberedelserna för ett deltagande i Europeiska socialfonden har påskyndats. Lagstiftningen om arbetsrätt, hälsa och säkerhet på arbetsplatser och icke-diskriminering överensstämmer dock inte med EU:s standarder. Inga framsteg har gjorts när det gäller att säkerställa fulla fackliga rättigheter i överensstämmelse med EU:s standarder och Internationella arbetsorganisationens konventioner. Kvinnornas deltagande på arbetsmarknaden är mycket lågt. Ansträngningarna för att bekämpa odeklarerat arbete och social utestängning måste intensifieras.

Turkiets framsteg har fortsatt när det gäller *företags- och industripolitik*, särskilt genom utarbetandet av en ny industristrategi och nya sektoriella strategier, som nu måste färdigställas och offentliggöras. Det finns också en större tillgång till instrument för företags- och industripolitiken och vissa förbättringar har skett i företagsklimatet. Turkiet har nått en tillräcklig nivå av anpassning med gemenskapens regelverk i fråga om företags- och industripolitik.

Turkiet har gjort framsteg på området *transeuropeiska nät*. I juli 2009 undertecknade Turkiet det internationella avtalet om gasledningen Nabucco. Projektet utgör en viktig strategisk etapp på vägen mot ett närmare energisamarbete mellan EU, Turkiet och andra stater i regionen och mot en diversifiering av energikällor. Slutförandet av den södra gasledningen i tid, genom det snabba genomförandet av det internationella avtalet om gasledningen Nabucco, utgör en av EU:s högsta prioriteringar när det gäller energitrygghet. Vissa framsteg kan rapporteras på området *regionalpolitik och samordning av strukturinstrument*. Den rättsliga och institutionella ramen för genomförandet av IPA-komponenterna III och IV har färdigställts, berörda parter på lokal och regional nivå har deltagit i utarbetandet av projekt och flera nya utvecklingsorgan har inrättats. En ytterligare förstärkning av den administrativa kapaciteten krävs dock. Allmänt taget är Turkiets anpassning till gemenskapens regelverk i detta kapitel begränsad.

När det gäller *rättsväsendet* utgör regeringens antagande av strategin för reformen av rättsväsendet ett positivt steg. De åtgärder som vidtagits för att utöka personalen och

resurserna är också positiva och måste fortsätta. De farhågor som finns i fråga om rättsväsendets oberoende, opartiskhet och effektivitet har ännu inte lindrats. När det gäller *korruptionsbekämpning* har vissa framsteg gjorts med att stärka lagstiftningen och den institutionella strukturen för att bekämpa korruption. Korruptionen är dock fortfarande utbredd på många områden. Det är av avgörande betydelse att den nationella strategin mot korruption antas och genomförs effektivt.

Vissa framsteg, om än ojämna, gjordes när det gäller *rättvisa, frihet och säkerhet*. Turkiet har gjort begränsade framsteg i fråga om de yttre gränserna och Schengen samt rörande migration och asyl. Med tanke på den markanta ökningen av antalet asylsökande måste ansträngningarna fortsätta för att omorganisera systemet. Turkiet gick nyligen med på att återuppta de formella förhandlingarna om ett avtal om återtagande mellan Europeiska gemenskapen och Turkiet.

På *forskningsområdet* har Turkiet gjort betydande ansträngningar för att öka sitt deltagande inom ramen för sjunde ramprogrammet för forskning och utveckling och förbättrat landets forskningskapacitet. Det krävs dock ytterligare ansträngningar för att landet ska integreras i det europeiska området för forskningsverksamhet.

På *miljöområdet* har Turkiet gjort framsteg i fråga om kemikalier och när det gäller horisontell lagstiftning genom att underteckna Kyotoprotokollet. Vissa framsteg kan rapporteras beträffande avfall, luftkvalitet, föroreningar från industrin, riskhantering och kemikalier. Anpassningen till gemenskapens regelverk överlag har dock fortfarande inte kommit tillräckligt långt. Turkiet har inte gjort några framsteg på områdena vattenkvalitet, naturskydd och genetiskt modifierade organismer.

Vissa framsteg har gjorts i fråga om *konsument- och hälsoskydd*. När det gäller konsumentskydd krävs dock ytterligare ansträngningar, särskilt i fråga om icke säkerhetsrelaterade aspekter och för att säkerställa att konsumentskyddet iakttas i allmänhet. På folkhälsoområdet kan vissa framsteg rapporteras, särskilt rörande tobakskontroll och förstärkning av den administrativa kapaciteten i fråga om överförbara sjukdomar.

Turkiet har uppnått en hög nivå av anpassning på området *tullagstiftning*, tack vare landets tullunion med EU. Ytterligare anpassning krävs dock fortfarande på vissa områden, bl.a. frihandelszoner och tullfrihet. Turkiet har nått en hög nivå av anpassning i de *yttre förbindelserna*, men särskilt när det gäller samordningen av ståndpunkter i WTO måste anpassningen slutföras. Flera långvariga handelshinder har fortfarande inte undanröjts och fortsätter att hindra tullunionen från att fungera effektivt.

Turkiet har fortsatt anpassningen till EU:s gemensamma *utrikes- och säkerhetspolitik*. Turkiet har i allt högre grad bidragit till stabiliseringen av regioner såsom Sydkaukasien och Mellanöstern. Landet har stärkt sina diplomatiska förbindelser med Irak, inbegripet kontakterna med den kurdiska regionala regeringen. Betydande diplomatiska ansträngningar har gjorts för att normalisera förbindelserna med Armenien.

Turkiets bidrag till den gemensamma europeiska säkerhets- och försvarspolitikerna är betydande och landets mål är att öka deltagandet i denna verksamhet. Turkiet motsätter sig dock emellertid ett samarbete mellan EU och Nato som skulle inbegripa alla medlemsstater i EU. Turkiet har inte anpassat sig till EU:s ståndpunkt rörande medlemskap i Wassenaar-arrangemanget.

Begränsade framsteg kan rapporteras på området *finansiell kontroll*, där man har kommit relativt långt i anpassningen. Lagstiftningen för genomförandet av lagen om finansiell förvaltning och kontroll i den offentliga sektorn är på plats, men flera ändringar som hänger samman med intern kontroll saknas fortfarande och översynen av strategidokumentet och handlingsplanen för intern finansiell kontroll i den offentliga sektorn har inte slutförts. Lagen om extern revision, som skulle anpassa externa revisioner till relevanta internationella standarder, har ännu inte antagits. Samarbetsstrukturen för bekämpning av bedrägerier har ännu inte utvecklats. Turkiet har präglat nya turkiska mynt för att få bukt med problemet med likheter med euromynten. När det gäller *finansiella bestämmelser och budgetbestämmelser* har Turkiet kommit långt i sin anpassning till de grundläggande principerna och institutionerna enligt gemenskapens regelverk.